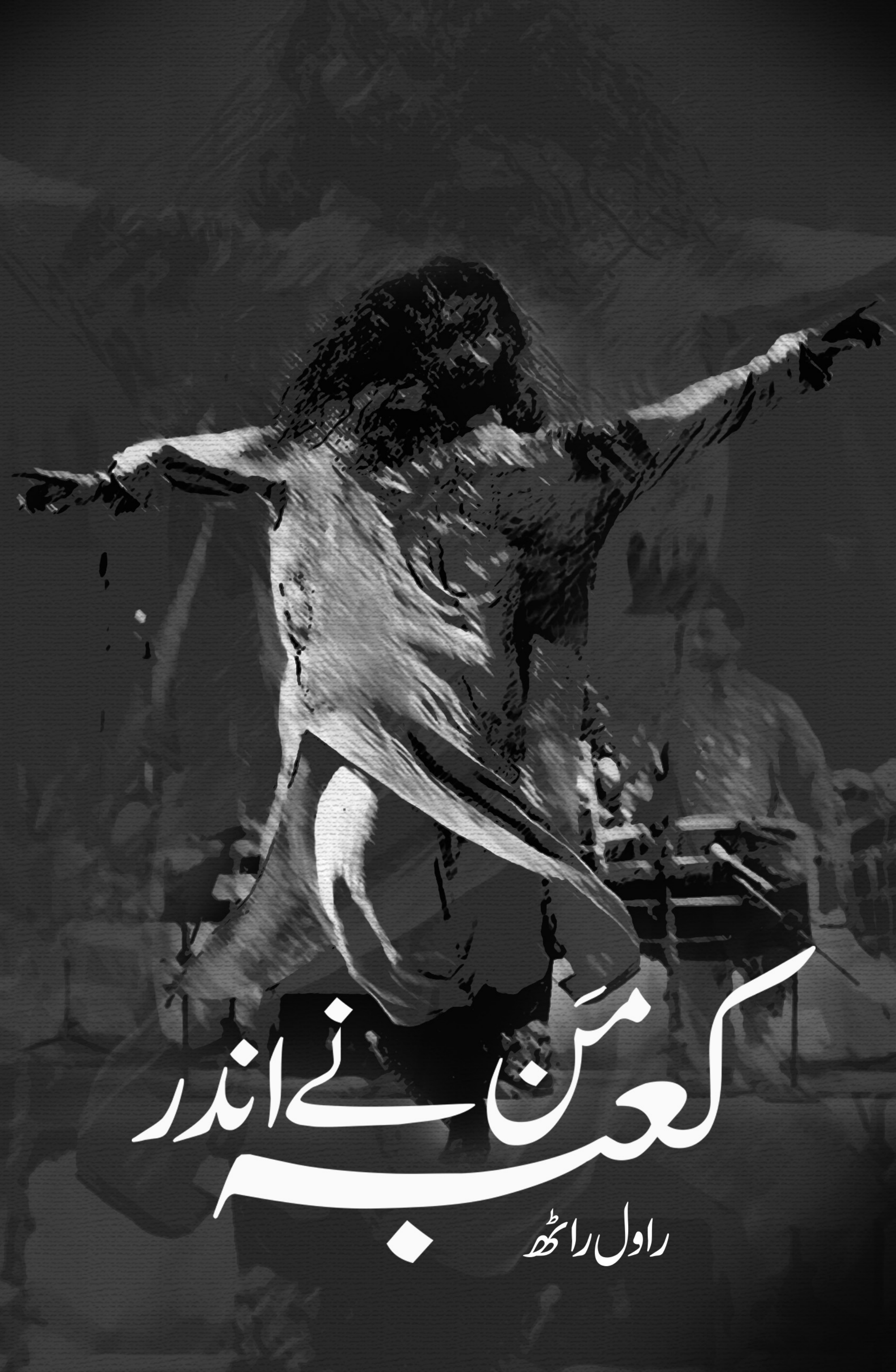

کعبہ مَن نے اندر
راول راٹھ

کعبہ من نے اندر

راول راٹھ

چانن پبلیکیشنز
276a Soho Road, Birmingham, B21 9LZ UK

پہلی وار:۔جنوری2019

مُل ڈیلکس لائبریری ایڈیشن:۔ 600 رُپئے

مُل جلد ایڈیشن:۔ 400 رُپئے

مُل پیپر بیک ایڈیشن:۔ 200 رُپئے

مکھ پنا:۔ شاہد رسام

چانن پبلی کیشنز

276a سوہو روڈ, ہینڈز ورتھ برمنگھم انگلینڈ B21 9LZ

Kaaba Mann Ne Andar

(Punjabi Poetry)

by **Rawal Rath**

Mob: 00447861751122 or Tel: 00441215515667

Price Rs, 500 or £10

First Edition: Jan 2019

Chanan Publications

276a Soho Road, Handsworh, Birmingham B21 9LZ UK

email: rawalgrafix@hotmai.co.uk

انتساب

پنج دریائی دھرتی اُتے
راوی کنڈھے
نال تریہاں سُکی جیبھے
رُلدے کُھلدے
بے زبانیاں
پُتراں دے ناں
سُک پہ سکی راوی دے ناں
راوی کنڈھے پانی دے لئی
چیکن والی
اپنی یار ٹٹیہری دے ناں
روہی دے وچ تپدی ریتے
لُسدے ہوئے
☆ڈُوہی دے ناں
بُلھے والی سُر جیں سامبھی
اس سُریلے پتر دے ناں
وچ سُراں دے گاون والی
کوئل دے ناں

دھرتی دے ناں
دھرتی خاطر جاگن والیاں
پُتراں دے ناں
سسی دے ناں
سوہنی دے ناں
پنج دریائی دھرتی اُتے
جاگن والیاں دھیاں دے ناں
اس صدی وچ
ماں دیاں دُکھاں پیڑاں خاطر
کل مکلے
کوکن والے
راول دے ناں
راٹھاں دے ناں
جُثے لاساں پاون والے
راٹھاں دے ہر دُشمن دے ناں

ڈُوہی:۔ (جُرمی) سندھی زبان داا کھر ہے
اک راٹھ باغی تے اک ظالم راٹھ جو راوی کنڈھے وسدے سن

ویروا

پیار دی مٹھڑی ڈھیری

پیار دی مٹھڑی ڈھیری
چل چھجے پاء اُلاریئے
ایہہ وکھ وکھ پائیاں بنیاں
جویں کھیتر ونڈے ھون
اہیہ تیہاں پائی گلوکڑی
تے ستر ٹانڈے ہوئے
ہیے رلن درگڑیں
تے ڈشکر پانڈے ہوئے
چل بھگتو پایئے پھیری
جنتا مل کے تاریئے
پیار دی مٹھڑی ڈھیری
چل چھجے پا اُلاریئے
ایہہ پا تتا کھیں ونڈن
اپنے گُڑ ماں تائیں
جا ویہڑے اندر بھنڈن

مینوں آکھ فقیرا سائیں
جھگیوں نکلیں بیبا
لوڑ پئی ہے تیری
نا بھکھاں بہہ کے ساریئے
پیار دی مٹھڑی ڈھیری
چل چھجے پا اُلاریئے
ایہہ تمبے اک تے بھکھڑا
جو نت کھلارن بہندے ہاں
ایہہ پھنیئر سپ جو سارے
جوگی جہناں نوں کہندے ہاں
رل ایہنا نوں سارے بوڑیئے
چھڈ کاسۂ راول توڑیئے
چل عشق دا کھیڈا کھیڈیئے
تے رل کے سارے ہاریئے
پیار دی مٹھڑی ڈھیری
چل چھجے پا اُلاریئے

---

۱) بھکھڑا:۔ کنکاں وچ اُگن والی کنڈیالی بوٹی (جو بندا کولوں لنگھے تے اک دم کپڑیاں نوں چمبڑ جاندی ہے)
۳) بنیاں:۔ واہیجی دے کھتے ۴) گلوکڑی:۔ قابو کرنا ۵) تباکھیں:۔ وڈی پرات

کھاتا

زندگی میری لنگھ گئی ساری، کِتے نا کھلیا کھاتہ
جس دی جواوقات سی راولؔ اُس نے اوناجاتا

گھن چھانویں بوٹے

دیوے بال کے رکھداہاں میں
ہراک رستے اندر
لوکی ڈھائی جاندے نے پئے
میریاں راہواں دے وچ راولؔ
آون والے
سبھ گھن چھانویں بوٹے
نالے
گرجے، مسجد، مندر

گڈمڈ ہویا سب

گڈمڈ ہویا سب وے سائیاں
گڈمڈ ہویا سب
اکو تھائیں سارے بیٹھے
تمبے، اک، دھریک تے ریٹھے
زہر پیالہ دے کے آکھن
لے لے راول ماکھو
سمجھ نہیں آوندی
ویکھ قطاریں
حاکو کہڑا اڈا کو
سب دی بکل اکو جئی ہے
کون نبیڑو ویہہ
گڈمڈ ہویا سب وے سائیاں
گڈمڈ ہویا سب

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

اج دے ’مُلے‘ مینوں کنج ستایا
دین نوں اوہلے رکھ کے لوفر
رب دی راہ درساون دی تھاں
سپنے مگریں لایا
قتال قتال دے نعرے مارن
ایہ نہیں چڑھیا
اوس سوہنے دے کھارے
اوہدے ہیرے موتی ویکھو
وچ میثاق مدینے
عزت مان بھروسہ دے کے
ویکھ یہودی سارے
پیار دے وِچ سن کیلے اوہنے
موتی، ہیر، نگینے
اوہنے پیار دے موتی ونڈے
اج دے مُلے وانگر اوہنے

مارے نہیں سن ٹھڈے
ہر پاسے میں ڈِگدا ڈَھیندا
چارے پاسے کھڈے
ایہ تاں سبھ ضراری اڈے
ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

کنج ہے ونڈے کھنڈ پتاسے
کنج نے ونڈے ہاسے
کنج کیلے سن دشمن اوہنے
ویکھ ذرا گمراہیا
جیہڑی ماتا روز دیہاڑے
کردی سی توہین
اوہدے لئی وی اوہناں دے دل وِچ
ذرا نہیں سی مین
آپ نے جا کے اوہدے گھر نوں
کیتی سی پرتیت
کالی رات دے اندر اوہنے
نویں چلائی ریت
اوہنے سارے راہ اوہ ڈکے

ہون جہناں تے پھڈے
اج میں ڈگدا پھردا کیوں ہاں
چار چوفیرے کھڈے
ایہ تاں سبھ ضراری اڈے
ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

تسیں تاں آپی رل نہیں بہندے
اکو دین دے پاندھی
اوہنے کیہ دسیا سی سانوں
نال بہا کے منجے اُتے
اِک دشمن یار یہودی
کھانا آپ کھوایا اوہنے
کنج تلخی یار مکاونی
اوہنے سبق سکھایا
وِچ انھیرے
دیوا بالن
وچ جہالت
سبق سکھاون
زندگی دے

سبھ دکھ ہنڈاون

وڈے دیہاڑے

ہتھ رکھیا سر بالک دے

کنج ہے پیار دی گڑھتی پاونی

کہنے اج کرا ہے پایا

کدی تاں سوچیں مُلے

وچ خوشبو نہاویں توں تے

فیروی آون

تیرے ولوں بودے ہُلے

پدھریاں راہواں کون کرے گا؟

کیوں چار چو فیرے

پائے کھڈے

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

اکھیوں انھا کنوں ڈورا

نہیں منہ دے وچ زبان

تُوں تُوں کردا رُلدا پھردا

تک میرا ایمان

سانبھ لئے نیں وکھ وکھ لوکاں
جو کھُلے توں ''وِدوان''
اپنی گل مناون دے لئی
چُھریاں، ڈانگاں
موڈھے چک بندوق
مینوں آکھن سیس نواء
جے کر میں نہ ایہناں دی مناں
کہندے پھرن شیطان
ڈگدے ڈیہندے مومن نوں ایہ
مارن اتوں ٹھڈے
تاہیوں تے میں ڈگدا پھردا
چار فیرے کھڈے
ایہ تاں سبھ ضراری اڈے
ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

بوٹے وڈھ وگاوندے پئے نیں
ویکھ مدھولدے پشواں وانگر
پھُل جو پیراں ہیٹھ
کلمہ پڑھدے لوکاں دے وچ

تیرے اگے
جُھکدی ہوئی خلقت نوں
بمباں نال اُڈاوندے پھردے
ایتھے ہی گل مُکدی ناہیں
وچ جنازے
جاجا مُو رکھ
لاشاں دی حرمت نوں ربا
پیراں ہیٹھ مدھولدے
جدکہ
نبی پیارے سانوں
انج نہیں سبق پڑھایا
اوہ تاں رلیا وِچ جنازے
اک یہودی مرگ دے اتے
ایہ نیں کہڑے دین دے راکھے
غنڈے، ننڈے، سارے ماکھے
ویکھ ایہناں دیاں سُولاں ہتھوں
ہوکے پھٹڑ تڑف رہیاں ہاں
کوئی تاں اس بُھل چوں کڈھے
ہر اک پاسے گھپ ہنیرا

چار چو فیرے کھڈے

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

تیرے اس محبوب نوں ربا

زلفاں تے کملی وِچ مڑھ کے

ہور ہی روپ بنایا مُلے

وڈے ویر دے وانگوں دسیا

کسے نے باپو ورگا

دسیں مالک

تیرے نبیاں بعد ایہناں نے

کہڑی راہے پایا

علی ہے وڈا

اوہ ہے نکا

اک محفل چوں سن کے مالک!!

میں لیہ لانگڑسی نسیا

کہڑا قہر کمایا مُلے

ویکھ لے راولؔ

لبھدا پھر دا رستے

چار چوفیرے ہے نے پھڈے

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

ایہ تاں سبھ ضراری اڈے

اک نظم

اِکو تھاں کھلوتی ڈھن

بوء بیماری

کِیڑے تے' ملہپ

ہمیش دے وانگوں

وگدا دریا

صحت علامت

ٹُردا ہوتوں راولؔ

عشق

مست پیالہ پی کے راول
چل غوطے کھان سمندر
عشق تاں وچ مسیتے کائی نہیں
عشق تاں من نے اندر

یاری

لوکی آکھن تیری یاری
ست سمُندروں ڈُونگھی
ڈُب مرن توں ڈرداہاں میں
ترن نا مینوں آوندا

دیوا

وچ ہنیرے دیوا بالن یار جی سوکھا کائی نہیں
لے کے سر جو گل نبیڑن سودا اوکھا کائی نہیں
روز مرن توں چنگا راول، اک واری سیس کٹالے
ہیر نوں پاوان خاطر بلیا بھارا لوہکا کائی نہیں

چار دیہاڑے

میں ہاں کالا کوہجا

تے بدشکلا

پر

اِنج ہی ریہنا ہے

توں تے سوہنی ہیر توں بلیے

پر

چن دے وانگوں

ریہنا چار دِیہاڑے

نظم

ہیرے وانگوں

لِشکاں مارے

منزل میری راولؔ

لوکی بھاویں

لکھ پئے آکھن

سورج دُور دُراڈے

نظم

عِشق دی بانی
پڑھن نہ جانے
اج وی ساڈا کیدو
اج وی رانجھے رُلدے پِھر دے
اج وی مجنوں کھا کے پتھر
زخمی، چُور روچُور
آپ تاں ڈُبے زر دے اندر
ساڈے شہر دے حاکو
جیرو، خیرو، نتھو، لالہ
ساڈے لئی ہے صبر پیالہ
اتے مرن دے مگروں، ستر ستر حُور
قاضی ول جو ڈھیر پیا ہے
سبھ پھرولو
ویکھو لوکو
نہیں ساڈے لئی تاں راولؔ
اِک وی پوتھی وچ نیاں

اج کٹھے ہو کے سارے

سبھ روڑہو وچ چنہاں

سبھ روڑہو وچ چنہاں

ڈونگھیائی

راولؔ جی ہُن ٹُھوٹھا چُک کے

پنجاں ویلے

کرنی چھڈ گدائی

کنڈھے کھڑ کے مِن نہیں ہُندی

پتناں دی ڈُونگھیائی

گدلے پانی

سُتی خلقت جاگ پووے

کڈھ شعر خزانے وچوں

گدلے پانی مل نہیں کڈھدے

چٹے بانے وِچوں

آس

منجی جُوڑ کے دیساں میں
اِک راہی جاندا کیہہ گیا
آس دے وِچ نا بیہہ توں راوؔل
کِتے سیکھاں کھالین پاوے

پار

وِچ دریاء دے لیہہ جا راوؔل
تاں ہی پار توُں لگنا
رُوں پنجن توُں بعد ہی مِترا
چرخے اٹی بندی

چوداں طبق

اُٹھ تاکیاں بُوہے کھول
جے چانن ہووے اندریں
چوداں طبق نا روشن ہوسن
بھاویں ٹل جایئے مندریں

نظم

کامُو دے گھر
جنج ڈُھکنی ہے
نائی بابا
پِنڈ دے اندر
ہُن نہیں دیندا سدے
ہُن نا گھڑے دی چُھونی بھنے
جدلا ہڑا کھاریوں لیہندا
نائی تے مُوچی
گھر گھر جا کے
کنک نہیں اُگرانہدے
ہُن تے ویلا مُکیا یارا
اوکھا ہوندا
جاجا بیہنا ڈھابے
ہیر دی محفل لاون والے
مر گئے میرے بابے

سبھ گھن چھانویں بُوٹے مِترا
ڈیہہ گیئے ڈیہندے ڈیہندے
تیرے بخت نِرالے بھائیا
قُدرت رب دی ہوئی
گھر تیرے دے بولے ڈورے
واجاں لین پچھان
میرے پُھل گلاب دے سانبھے
روڑی مار کلاوے
ڈیہہ گیئے اوہ کُمیہاری ڈیرے
جیتھے بندے ماہیہ دے لوٹے
گِرڑ دے کُھو دیاں چیکاں مُکیاں
مرگئی کوئل میری
جو گیت سُریلے گاندی
ہُن تے لکھ توں لکھ ہوئی مایا
اک ماچس دی ڈبی اگے
ڈِھگ سِکیاں دے کھوٹے
مر گیا ویہڑا تیلی داتے
اُجڑی اوسدی گھانی
دڑے گیئے نے

پِنڈاں دے سبھ کُھو
گھر گھر نلکے رگڑ دے راولؔ
دھید وگھڑا نا سِر تے دھردی
مُک گئی رِیت پُرانی

پیٹ دا دوزخ

کنج لبھاں میں گجھیا سائیاں
ذات تیری نوں ایتھے
اج تے ڈاڈھا اوکھا ہویا
پیٹ دا دوزخ پالن خاطر
کنک دا دانا لبھنا

نظم

جیکر باغ بچاؤنا مالی
چھانگ لے آپے بُوٹے
پئے گئی جے اسمانی بجلی
سڑ جاسن فِر 'ہوٹے'

ا) 'ہوٹے':۔دل (حال)

گیت

لمبڑی توں تلکے پیر
تے ہتھ میرا پیا نابُو ٹے نوں
میں پیتی گُھٹ دو چار
گل کَھلری وچ سنسار
کَنج پاواں سنگلی جھوٹے نوں
لمبڑی توں تلکے پیر
تے ہتھ میرا پیا نابُو ٹے نوں
ماہی پائی جد گلوکڑی
آ فیر دروغے پکڑی
کَنج دساں پہلی وار
ایہہ گل میں جیٹھے نوں
لمبڑی توں تلکے پیر
تے ہتھ میرا پیا نابُو ٹے نوں
دم گُھٹدے جاون میرے

کد مُکسن یار ہنیرے
دینہہ چڑھسی تے ہون سویرے
نا پاؤ بوجھے میرے
اس سِکے کھوٹے نوں
لمبڑی توں تِلکے پیر
تے ہتھ میرا اِپیا نا بُوٹے نوں
بِن دارو نِکلی جان
ٹُٹی کندھ توں جھاتیاں پان
کِیوں بستی ہوئی ویران
چلو ڈکیئے رل کے راولؔ
ظالم دے سوٹے نوں
لمبڑی توں تِلکے پیر
تے ہتھ میرا اِپیا نا بُوٹے نوں

۱) جھوٹے: منجھ دے گبھرو کٹے نوں جھوٹا آکھیا جاندا ہے

گیت

گوڈی، گوڈی، گوڈی
گوڈی، گوڈی، کرکے، پڑ وچ آ جا
ڈاہہ کے گُوڈے لکوں پیئے جا
جان نہ دے توں
اِک اِک جا پھی
گوڈی، گوڈی، گوڈی
گوڈی، گوڈی، کرکے، پڑ وچ آ جا
اُچیاں نیویاں
ٹِبیاں اُتوں
مار دُلا ہنگھاں
جان نہ دے توں
پھڑ لے ڈانگاں
ویلا کُھنجیا ہتھ نہیں آونا
ویلے سِر توں کر لے راکھی
گوڈی، گوڈی، گوڈی
گوڈی، گوڈی، کرکے، پڑ وچ آ جا
پُٹھڈے جاندے
اِک اِک کر کے

کھنبھ اساڈے
جیکرا کھاں نُوٹ کے بیٹھا
اوکھا ہو جاؤ
پینڈا مَلنا
کھا نہ جاون ساڈا ماکھی
گوڈی، گوڈی، گوڈی
گوڈی، گوڈی، کرکے، پِڑ وچ آ جا
پیر نا سمجھیں
ایہہ دِھر کانوں
تک رتینا جڑ بہل نا جاویں
کورے کاگت
گونٹھ نا لاویں
قاضی تے ایہہ مُلے راوَل
اِک مِک سارے
بُلھے ساڈی کنڈ ہے تھاپی
گوڈی، گوڈی، گوڈی
گوڈی، گوڈی، کرکے، پِڑ وچ آ جا

ا) رتینا جڑ: لال رنگ (مثال دے طور تے مال ویکھ کے چہرے دا سرخ ہونا)

گیت

میرے پُتر بگانے ہو گئے نی
جد پُڑ چکیاں دے ٹُٹ گئے
میرے میلے، ٹھیلے اُجڑے نے
میرے گُت پراندے وگڑے نے
ہُن کھیڈ دے نہیں اوہ ککلی نی
مینوں لُٹن دے وچ راول
ذرا ویکھ 'سیانے' جُٹ گئے
جد پُڑ چکیاں دے ٹُٹ گئے
نہیں لبھدا ماہی درگاہواں
ہتھ چُکے تے منگیاں دعاواں
لکھ چوریاں پائیاں کانواں
کِتے سڑ گئیاں ٹھنڈیاں چھانواں
مینوں لگدے میرے سُٹ گئے
جد پُڑ چکیاں دے ٹُٹ گئے
کُجھ لبھدا نہیں وِچ سجدے
کی کھٹنا وِچ مسیتے

جے پائے نا کپڑے دھوتے

نہیں جُھوٹھے رب نوں پھبدے

کئی عالم آئے تے مِٹ گئے

جد پُڑ چکیاں دے ٹُٹ گئے

راہ پدھرے نہیں جاندے پار

لک بنھ لے ہمت نا ہار

لئی ساہ میں پِھر اں اُدھار

مینوں لے چل پتنوں پار

میرے بوجھے سارے کُھٹ گئے

جد پُڑ چکیاں دے ٹُٹ گئے

گڈی کنک تے جم پیا تھور

ہوئیاں فصلاں تے پئے گئے چور

میرے ویہڑے دے وچ راولؔ

پائے گِدھاں نے آ کے ڈیرے

دسے اوہناں نے مینوں مور

میرے لیکھ تاں سارے مِٹ گئے

جد پُڑ چکیاں دے ٹُٹ گئے

ا) بھکھڑا:۔کنکاں وچ اُگن والی کنڈیالی بوٹی (جو بندا کولوں لنگھے تے اک دم کپڑیاں نوں چمبڑ جاندی ہے)

گُھنگرُو

گُھنگرو توں چھنڑکا اُوئے راول
گُھنگرو توں چھنڑکا
یار دا جانجی بن کے تُوں
آ پڑ وِچ بھنگڑے پا
گُھنگرو توں چھنڑکا
دھون جِہناں اکڑائی
بُت ایہناں دے ڈھا
گُھنگرو تُوں چھنڑکا
کر سجدے یار منا
کیتے پاپ تُوں اج بخشا
گُھنگرو تُوں چھنڑکا
گلی یار دی نِت پا پھیرا
جا مُجرا روز سجا
گُھنگرو تُوں چھنڑکا

اکھ کُھلے ایہناں سُتیاں دی
وچ ہانڈی مُنہہ نہ مارن
عادت چُھٹ جائے سگیاں دی
مار کے اڈیاں دھرتی اُتے
بھنگڑے رج رج پا
گُھنگر وتوں چھنڑ کا اُوئے راولؔ
گُھنگر وتُوں چھنڑ کا

لیراں

اوکھے کچھنے عشق دے پینڈے کیکن کلیاں پیڑاں
میراں وانگوں نچن گئی میں راولؔ ھوگئیاں لیراں

غیف

جیہڑا چڑھ منبریں، نت غیف کھلاریں رکھدا ہیں
ایہہ بغض ھے مُلا انتاں دا، کیہہ لینا دیناں علماں دا

گیت

لڑ پتناں دے ساڈے وِک گئے
اتے پڑیاں اُجڑ گئیاں
جھلی چُک کے آ پنیاں لیراں
جُھگی پُٹ لئی یار فقیراں
ہن لبھدے نی رانجھن ہیراں
سُکے پتن تے مچھ مر گئیاں
اتے پڑیاں اُجڑ گئیاں
پئی جاواں پھیرا پانی دا
ہتھ مِلیا نا میرے حانی دا
کُھر البھد انہیں میرے جانی دا
گُھلی واء تے لکھتاں کَھلر گئیاں
میرا اڑ گیا بھوچھن بھکڑا وے
میں ہاں لِسی تے دلبر تکڑا وے
سیہنہ راہویں سَٹ گئی تر کڑا وے
تاہیوں کُونجاں ڈاروں کَھلر گئیاں
تے پڑیاں اُجڑ گئیاں
پئی بوکر پھیراں ویہڑے دی
پھیری ریہہ گئی اِکو گیڑے دی

مینوں دس گیا منزل نیڑے دی

دیدے سُک گئے بانہواں اکڑ گئیاں

تے پڑیاں اُجڑ گئیاں

پئے دیون طعنے گوگر دے

ہُن اتھرو نی میرے پئے کر دے

اج ویکھ لُٹیرے پئے پھر دے

پئے مارن برچھی وِچ حر دے

نہیوں بچناں لگدا وِچھڑ گئیاں

تے پڑیاں اُجڑ گئیاں

ہُن ڈیہہ گئے کوٹھے ڈنگراں دے

گئے آ جڑی ول ٹُر شہراں دے

نا زخم پھرولیں راولا وے

مینہہ وسدے پھرن جو قہراں دے

وچ ٹھنڈکاں وی اج میں ٹُھسر گئیاں

لڑ پتناں دے ساڈے وِک گئے

تے پڑیاں اُجڑ گئیاں

---

۱) سیہنہ :۔ سیہنہ اک چوہے وانگ جانور ہوندا ہے جس دے جثّے تے لمبے سوئے وانگ کنڈے ہوندے نے جو کیہندے نے گھر رکھو تے لڑائی ہوندی ہے تے وسوں اجڑ جاندی ہے

۲) بوکر :۔ جھاڑو ۳) گوگر :۔ ڈھڈھ ۴) حردا :۔ چھاتی

گیت

بالن مُک گئے ''میرے'' توں
کنج لُوہساں تندورے آں
مِٹی گھول کے بیٹھی ہاں
کوئی لِم دیوے اس کوٹھے آں
چِٹھی آوندی نہیں پئی شاہروں
کنج پوسی ٹھنڈ میرے ہوٹے آں
نِت کھکھڑیاں بھن جاندا
کوئی ہوڑے ڈاہڈے سورے آں
کنج لُوہساں تندورے آں
ڈھن چکڑے دی بھر گئی اے
کنج تاری میں لاواں
جُوڑی وِک گئی انداں دی
کنج زمیاں چ ہل واہواں
گلا بہہ گیا کُوکاں نا
کوئی دسے ونج کے ڈورے آں
کنج لُوہساں تندورے آں

جے خیریں لہہ گئی دندیاں تُوں
مِٹھی روٹی میں دیساں پِیرے تے
چھڑی آ کے جھاتی پا اڑیا
لکھ واری میں تُھکنی آں ہیرے تے
مِٹ جاندی بُھکھ میری
جدوں ویکھ چھنگیری وچ
تینڈے بچے وئے بھورے آں
کَنج لُو ہساں تندورے آں
چھلی لاہندیاں ماکھودی
چُنی اڑی آ پُھلائیاں وچ
پئی تینڈی خاطر وے
ہانڈی چاہڑی میں باتُھودی
نہیں لبھدا ماس پِیا
تُوں رو ویں شورے آں
کَنج لُو ہساں تندورے آں
کَنج لنگھسی سال میرا
کہیں بھنے بھڑ ولے نے
دھی پئی رونی آ
نہیں گُڈیاں پٹولے نی

بالن مُک گئے ''مَیر ے''توں
اُٹھ ٹُر جا توں راولؔ
ہُن چھوڑ مُکا اِس خورے آں
کَنج لُو ہساں تندورے آں
کَنج لُو ہساں تندورے آں

---

۱) میرا:۔جنگل بیلا ۲)ڈھن:۔ دریا دے کنڈھے ڈونگھا کھڑا پانی
۱) ''مَیرا'' ساڈے پاسے جنگل بیلے نوں کیہا جاندا ہے۔۲)''ہوٹا'' سینے نوں کِیہا جاندا ہے۔

اپنے قتلاں اُتے

لوکی دین تبرے راولؔ اپنے کڈھن پلوتے
میں جتھ جمیا پلیا یارو
اس دھرتی دے جائے سارے
پئے لمی تان کے سوتے

گیت

بے بِسمِ اللہ پڑھ کے راولؔ
لاماں لامیداناں
جنگ دھرتی دی، جنگ بولی دی
ہرنی نہیں سُلطاناں
کوئی آکھے یا نا آکھے
کوئی بولے یا نا بولے
لِکھدا ریہہ من موجی
ہُن وار نہیں دینی دوجی
ہِک ہِک رکھ نِشانی پُٹ کے
سُٹنی دُور جواناں
بے بِسمِ اللہ پڑھ کے راولؔ
لاماں لامیداناں
اج واری تیری سِر دیون دی
ناگے نا سِر پھیون دی
بنھ لے پگڑی شملے والی
رکھ موڈھے یار دونالی
سبھ کُجھ کھوناں پیندا یارا

کوئی دیندا نہیں رکھ تھالی
چل وچریں سنگ مجماناں
بے بِسمِ اللہ پڑھ کے راول
لاماں لامیداناں
اُٹھ کھوہ لے توُں سرداری
تینوں ہاک ہے ماں نے ماری
اِنج کھیڈیں وِچ میداناں
تکے کھل کے دُنیا ساری
کَنج ہوندی راکھی بنیاں دی
اساں کڈھنی ہے جنج بھاری
ات کیتی ہے شیطاناں
بے بِسمِ اللہ پڑھ کے راول
لاماں لامیداناں
نہیں منی گل ہکو اسی
تیکوں آکھن یارا وکھرا
ایہہ سارے مینڈ ھے رنگ یارا
سُتھن دھوتی گھگرا
ماروں نگاریں ڈک دُشمن نوں
کنڈ لانی وِچ میداناں

جیوندا وسدا ریہہ پہلواناں
بے بِسمِ اللہ پڑھ کے راولؔ
لاماں لامیداناں
لیہندے چھڑھدے دکھن سوہل
سجے کھبے اُتے تھلے
ڈھول وجا کے مگرے لالے
چارے سُو فِر بلے بلے
اگے لالے سبھ فسادی
پان نہ دیویں کھلے
کر کے کٹھے دھرتی جائے
پُت بنادے دھرتی ماں دے
باقی بچدے سارے
نہ اِک وی رہے بِگاناں
بے بِسمِ اللہ پڑھ کے راولؔ
لاماں لامیداناں
جنگ دھرتی دی، جنگ بولی دی
ہُن ہرنی نہیں سُلطاناں

---

۱) لام:۔ جنگ

گیت

داندے لت ماری گڈا ٹُٹ گِیا ماڑے دا
مُل پایا نا توں یارا میری ہڈیاں دے کاہڑے دا
اج کُھو دی واری ہئی میری
پُھواڑا منگیا نہیں مِلیا
رَج پانی لاندی زمیاں نوں
کنکاں رَج کپساں
مُٹھ ٹُٹ گئی داتی دی
گوڈی کر کے کھا بھائیا
کُجھ لبھدا نہیں ساڑے نا
داندے لت ماری گڈا ٹُٹ گِیا ماڑے دا
لمبڑاں رلا لِیا ہل واہندے
بنا مینڈیاں چڑیاں دا
مُکی دھڑیاں دی پنڈ میری
رَج مِنیا چہاڑا ڈھے
وڈھی منگنے وچ تھانے
نہ نے پرچا کٹیا وے دھاڑے دا

داندے لت ماری گڈ اٹُٹ ِگیا مارڑے دا

میں تر دی سُواں جاندی

گھڑ ا ٹُٹ ِگیا ماٹی دا

وک ِگیاں نے مینڈیاں کُل زمیاں

نہیں مُکیا قاضی توں

قصہ نکی جئی گھاٹی دا

گل حا کُو تک ہے کد جاندی

کھیڑا چھوڑ دے ہاڑے دا

داندے لت ماری گڈا ٹُٹ ِگیا مارڑے دا

تک درساں دی کی حالت

ناں لِکھنا نہیں آ نا

خیرو پنجویں چوں پاس آیا

میں پُچھیا دو دوناں کی بنناں

راہ دسے پہاڑے دا

ٹھنڈ کاں پئے آ کھن

اکھے موسم جاڑے دا

داندے لت ماری گڈ اٹُٹ ِگیا مارڑے دا

لوتر ناہہ منگناں

گُڑ رکھ دے ٹاپاں تے

میں بُھکھا پیا مرناواں

تُوں رُس گئی ایں چھاپاں تے

دُدھ بکری نہیں لاہیا

چاء کائیں نی میں دیواں

بالن ڈھونیاں ساہ چھڑنا

مُل ماہگا بھاڑے دا

داندے لت ماری گڈ اٹُٹ ِگیا ماڑے دا

چٹے آ گئے والاں وچ

کوئی بُو ہے اُتے نہیں آیا

رَنج دیساں دھی جا کے

دھیلا مولے جیباں ءِچ نہیں پایا

زمیاں میں رَنج راہساں

مینہ مالک نہیں لاہیا

پلا چا کے راولؔ کیوں دسیا

کُھل بھیت ِگیا ہے سجناں دے

رسا بنھ کے جو بیٹھا ایں ناڑے دا

داندے لت ماری گڈ اٹُٹ ِگیا ماڑے دا

---

۱) گڈا:۔ واہیوان دی داند (بیل) گڈی ۲) چریاں:۔ زمین دی پٹی واہی بیجی لئی ۳) دھڑی۔ دس کلووزن ۴) چھا:۔ پنج کلووزن ۵) وڈھی:۔ رشوت

۱) سواں:۔ دریا ۲) پہاڑے:۔ دودوناں دودوناں چار ۳) لوتر۔ سالن

ات چائی ہے اتوادیاں

کیتے قتل براق
وارث، بلھے، مادھو
ہوئے نے غمناک
پُچھاں کنج میں حاکو نوں
کد ہوسی دھرتی پاک
جیہڑا چراں توں بیٹھا بھوگ ریہا
ہر ساہے مکدے ساک
اسی سر دیاں فصلاں پئے لاہندے
ساڈے سینے ہوئے چاک
توں کناہویا
بے وس وے مالک
اج نہیں دسدا معجزے
تیری قدرت جوش نامردی
تیرے نام دی مالا جپدے
تیری بانی پڑھدے مالکا
قاتل رڑے میدان

توں ہیں لِسا لگدا
اتے قاتل ہوئے گھاک
اُٹھیں آپ توں راولاؔ
حاکو قاتل رل گئے
پے کھیڈن کھیڈ چلاک

لِسے

کوئی نہیں میری سا روی لیندا, رب وی او ہلے ہویا
میں تے سڑکاں کنڈھے راولؔ, مینہ ورھیا تے مویا

ہتھ قاتل دے

جنا چر توں روک نہیں لیندا ہتھ اوہناں دے قاتل دا
اونا چر تے راولؔ توں وی لاشاں چک دفناندا جا

ریڈ انڈین سردار سٹیل دی چٹھی پڑھ کے

میں سر سجدے وچ سُٹاں، فرسٹ کے کدے نہ اُٹھاں
انج وانگ سٹیلے راولاؔ، میں سودے عشق دے کھٹاں

ماں بولی پنجابی دیہاڑتے خاص

'میم' پڑھاں تے
آکھاں 'ککڑی'
فروی سمجھ نہ آوے تینوں
مت تیری ہے کِنی سکڑی
گرڑدے کھوہ چوں خالی ہو کے
کڈھ کڈھ سُٹی جاویں لیہ تے
گِلہ کریں توں فصل نہیں ہوندی
چھت بدلاہُن لیپ نا کرتوں
کانے بلیاں سِیکھاں کھالئے
ڈِگدا کوٹھا ویکھ بچالے
میں نہیں، چھپڑ، بنھ یا نالا
ڈونگھا اَت سمُندر رہاں میں
دُوجیاں توں لکھ سُندر رہاں میں
میں اَلہڑ ہاں بانکی ہاں میں
میرا ویہڑا بھریا ہویا

گنج میں اپنا آپ وکھاواں
جیکر تینوں نظریں آوے
ویکھ فریدو، پتر میرے نے
جھولی چک، کھڑ ایا مینوں
نانک جی نے
سنگت موہرے
گیت امن دا گایا
گنج روی داس نے متھے میرے
پیار دا جھومر آن سجایا
ویکھ لے میرے ارجن نوں توں
لکھت بنا کے میرے پتر
ات سُندر، اُس گرنتھ بنایا
مگروں آون والے مادھو
آ ویہڑے میرے بگل وجایا
باہو نے فر ہُو ہُو کر کے
سبھ سنگت نوں مست بنایا
بُلھے نے تے گھنگھرو بنھ کے
میرے گھر دے اندر،
اج وی راول

کُل خلقت نوں

رج نچایا
وارثؒ دے توں ویکھ نظارے
دُنیا بھر دے وِدواناں نوں
اج وی اُس نے مگرے لایا

ویکھ غلام فریدؒ نے میری
کنڈ نہیں لگن دِتی
محمد بخشؒ آ کے مینوں
کسے دے ہتھوں
خیر نہیں منگن دِتی
جاندی جاندی امرتاؒ میری
تلی میری نوں
رج مہندی نال سجایا
رِکھناں دے مگرے لگیا ہیں توں
بندے جہناں دے چار وے 'سگیا'
گِنت کر وتے رہندے دو
اوہ وی سبھ قصیدہ 'گو'
اُٹھ اُتا نہہ نوں کر لے گئو

اِس توں پہلاں پُتر میرے

لا کے اگ ملو چے تینوں

کرنہ دیون ساڑ سُواہ

آ جا میرے ویہڑے اندر

راوؔل دے سنگ رل کے ُحا گو'

مٹھے یار ترانے گاء

درساں والی گل بِلکُل سچا واقعہ ہے میرے پِنڈ وچ اِک بچے نُوں میں پُچھیا جو پنج پاس کر کے بڑے فخر نال دس ریہا سی کہ میں پنج پاس کرلیاں نے جد میں اوہدے کولوں نام لِکھن دی منگ کیتی تے عبدل نے آپنا نام لکھیا۔ ا۔ب۔د۔ل

ساقی

دلے وانگوں نچ اوئے راوؔل کھڑ کدیاں توں سازاں نا

بوتل کھول کے رکھی مورے ساقی نے اج نازاں نا

رنگ

پڑتے ویہڑے ہو جان نور و نور

رنگ انج دے رنگاں وچ مائے نی

ٹُر منصور دے وانگوں

میں سد سجناں نوں ماراں
آ۔ بَن منصور ونگاراں
فِر جے کوئی ڈُلاّ
لہو گرما وے سبھ دا
گُل پنجاب ہے ٹھریا
جم اوُے بھگتو فِرا کواری
بم اُڈ یکے پڑھیا
رِکھڑا رِکھڑا سنگ جاسی
چلو دھرت شنگاراں
آ۔ بَن منصور ونگاراں
سُٹ بھار سِراں توُں ویرا
تیرا کم نہیں کُھوہ دا گھیرا
دُشمن کھڑ کے سوچے
سمجھ نا سکے پھیرا
دھرت ہِلی
اسمان وی ہِلیا

جد پنجابی
پڑ وِچ آ کے لڑیا
کنج میں پچھ وساراں
آ۔بَن منصور ونگاراں
دُکھ جو بُھو گے
انت کراں میں
برچھیاں چُک کے
سڑکیں آ جا
ترلے مِنت کراں
جس جس میرے
سنگ چلنا اے
پُوریاں کرساں سِدھراں
کنج ہوسن فرِ سِٹے بھارے
جِتاں چِر نہ
لہو فصلاں نوں دتا
کُل پنجاب دا ایکا کر کے
لڑ صوفیاں دا پھڑنا
راول آ سن اِنج بہاراں
آ۔بَن منصور ونگاراں

سرمدؔ موڑ مُہاراں

سرمدؔ موڑ مُہاراں
فِر آ گئیاں
فِر چھاء گئیاں
مُغلؔ دیاں سرکاراں
سرمدؔ موڑ مُہاراں
زر دیاں ایہناں اُچ پہاڑاں
بنّاں لال بھموکا
چارے پاسے سُکے بُوٹے
چَک ہریالی جاسن
لُڈساں وِچ بہاراں
جس دِن آیا
سرمدؔ موڑ مُہاراں
ہائے ہائے یارو
اج دے قاضی
کردے رَنج نِیاں
دسدے بکری آپے گئی سی
جد کہ آپی
کھول کے لے گئے

حاکُو ساڈی گاں
جیکر مٹھڑا
اج ناسُنیاں
ماں دیاں یار وہا کاں
کَنج بخشیسی ویکھ اسانوں
ماں فِر بتی دھاراں
سَرمد موڑ مُہاراں
بیٹھ محلیں ہسدے ڈاکُو
اِنج دی اُجڑی
وِچ میدانے
مُرشد دی اوہ زاہراں
سَرمد موڑ مُہاراں
دھرت سُکی ہے
فصل سڑی ہے
بُھکھ بڑی ہے
چارے پاسے خلقت ساری
چُپ کھڑی ہے
لوکی آکھن
زنگ بھری ہے
مینوں نظریں آون پئیاں

لِشکدیاں تلواراں
سرؔمد موڑ مُہاراں
خیبر تُوں لا سِندھڑی ءَ تائیں
گلیاں دے وِچ بھنگڑے پوسن
خان نوابؔ دی دھرتی ہوسی
ویکھیں ٹھنڈی ٹھار
جِس دِن کھرل دی دھرتی اُتوں
پچھی سبھ دی سار
ونڈ انیائی ہوندی رہسی
جیکر سبھ نے
اِنج جھلائیاں ماراں
سرؔمد موڑ مُہاراں
حالی مٹھا جل نہیں آیا
کُھنڈا دار یہہ تُوں
پاسے رکھنا کئیاں
راہ تاں اُس دِن رُکنے راولؔ
جِس دِن رل کے سارے یارا
دیساں مارونگاراں

جان چُھٹے بدکاراں

فِر آ گئیاں

فِر چھا گیئاں

مُغل دیاں سرکاراں

سرمدٓ موڑ مُہاراں

ا) خان نواب:۔ ایوبی دور دے وچ بلوچستان دے جودھے سپوت خان نواب دے ست پتراں نوں پھانسی لائی گئی تے جدوں نواب نے ستویں پتر دی لاش ویکھی تے کیہا کہ لاش دی مچھ اُتے کر دیو۔

پنڈ

انجے بھار و دھانہ جیون دا، ایہہ پنڈ چوینی کائی نہیں

اوکھے پینڈے گٹا ٹلیا، تے لبھنی وید شیرینی کائی نہیں

شرع شراب

مُلاں والی وچ مسیتے سبق پڑھاندے بھیڑا

شرعا شراب تے اکو راولٓ چھڈ ایہناں دا کھیڑا

پڑھ لاَ اِلا گل مُکدی ہے

اگوں راول دنُیا بُھلدی ہے

سُن ثناؔ ور چدھڑ میرے تُوں

الف دی گل تاں ہوئی پُرانی
ہُن بے ول بُہُڑیں بندیا
میرے مُرشد سارے مینوں
پا گئے سِدھے راہے
بے۔ بے فِکری الف سِکھائی
بے لکھنے دی واری آئی
الفے آپے قلم پھڑائی
الف نے اگ دے بھانبھڑ لائے
'بے' دا لڑ میں ایویں نہیں پھڑیا
کر کے تن من چھائی
راولؔ دے ول آ جاؤ سارے
جیکر جانا پار تُوں بندیا
چل غوطے لاون یارا
رل کے وچ ڈونگھیائی

ا) فیس بک تے میری نظم (بۓ بسم اللہ) تے ثناور نے کمنٹ کیتا جس دے جواب وچ ایہہ دو سطراں لکھیاں

چل رانجھن چل ہیر دے ولے

چل رانجھن چل ہیر دے ولے
ساہ آ سن فِر چار سُکھلے
نانک کھڑیا یار اُڈیکے
وارث نوں نا لائیں لیکے
ماہُو دی گھوٹی
بھنگ توں پی کے
اِنج دا گھیرا پائیں
پوتھی پڑھنی بُھل جن سائیں
رہے نا لکھ اوہناں دے پلے
چل رانجھن چل ہیر دے ولے
چارن بُھل گئے مئیاں گاواں
بُھل گئے کنج بھلیارے جاواں
سُوٹے لا ادھموئے ہو گئے
چڑھنا بُھل گئے اُچیاں تھاواں
دو دُلانگھاں چڑھیاں ساہواں
سبھ چرخے دی گھوکر بُھلے
چل رانجھن چل ہیر دے ولے

اصلوں بُھل گئے علم خزانے
آندے نہیں ہُن مِلن بہانے
لبھدے نہیں ہُن چُوری کھانے
بُھل گئے بٹھل گھڑا بُھکانے
قید وُلٹ لئے مِٹے مکھانے
مجنوں وانگر پالے پھیرے
بھاویں مارن جُتیاں کھلے
چل رانجھن ہیر دے ولے
گُل صربت تے رنگ کھلرے نے
پوہ پُھٹی ول ویکھنا ہووے
دیدے کھول جے نظریں آوے
ویلا کولوں لنگھدا جاوے
ڈاکُو دھاوے سمجھ نا آوے
راہواں دے وِچ کھیڑے آ گئے
گلاں دسن قید وجاوے
اُتلیاں ول نا جھاتی پاتُوں
رکھنا یار ڈنگوری تھلے
چل رانجھن چل ہیر دے ولے
پینڈا میرا بہت لمیرا

لا نا نہیں ادھرا ہے ڈیرا
چٹنی پُھلکے پلے بنھ لے
آس نا لا کے بیٹھیں بیرا
پا لیسن فرِتینوں گھیرا
تمبو قناتاں کرنا ڈھلے
چل رانجھن چل ہیر دے ولے
گڈی صادقا باد وں ٹورڈرائیور
اسیں بی کنیر دے جانا
اِک اِک بُوٹا اِک اِک ٹاہنی
پا بوجھے وِچ رکھانا
تلیاں جُھلسن آن اڑیکے
سبھ کُجھ ہسدیاں تُوں سہ جانا
پیر کُجا نہیں رکھنے راول
ٹُرنا بنھ کے خاص نشانے
نہیں تسمے رکھنے ڈِھلے
چل رانجھن چل ہیر دے ولے

پوتھی: بانی مقدس کلام (سارنہیں من بھاونا)۔ بلھارے جانا: صدقے جانا۔ واری جانا۔ چُوری: گھیووچ کُٹی روٹی۔ بٹھل: پانی پین والا پیالا۔ کھلے: لِتر پولہ، جُتیاں۔ صربت: دُنیا۔ سنسار۔ پوہ پُھٹی: تڑکے سویر۔ دینہ دا سویرے چڑھنا۔ ڈنگوری: بُڈھے بندے دی سوٹی۔ بیرا: ماس۔ گوشت۔ صادق آباد: پنجاب دا پہلا ضلع بیکانیر پنجاب دا آخری لڑ (انڈیا وِچ)

ایہہ عشق تاں بھاگے بھریا

وارث نوں جد
تاء عشق دا چڑھیا
لے رانجھن داناں
جا وچ مسیتے وڑیا
ایہہ عشق تاں بھاگے بھریا
بلھے نوں جد پھٹ عشق نے لایا
فر شاہ عنایت نے' سی پھیتی پھیتی گھڑیا
ایہہ عشق تاں بھاگے بھریا
جد باہو نوں سی عشقے
آ رات دے پہریں ڈنگیا
اُل مصلا باہو نے فر
ہُو دا وردسی پڑھیا
ایہہ عشق تاں بھاگے بھریا
جد ویکھ غلام فریدا
سی عشق دے ڈھائے چڑھیا
اس رنگ لیلی دا یارو
قرآن دے حرفیں دا
سنگ کالی رنگت دھریا
ایہہ عشق تاں بھاگے بھریا
ایہہ سارے عشق دے پاندھی
اساں راہ عشقے دا متھیا
ہے سولی عشق دی منزل
سوہی پار لگیسی راول
نال میرے جو کُھر یا
ایہہ عشق تاں بھاگے بھریا

اِک بُجھارت

بچھڑ گئی میں ڈاراں کولوں
کی بنسی ہُن میرا
چرکھے کتیاں اٹیاں اوکھیاں
کھیس میں اناں بُھل گئی
کھچری چڑھ گئی موڈھے میرے
ستراں تُوں میں رُل گئی
مینڈا اکیھتر صوفیاں والا
ڈکے راہ دربان کھل گئی
مینڈے پُتر تاں جودھے سارے
اَئے بھڑنے وِچ میداناں
سوہلڑے گائے اگے نواباں
اُس نیاں تک ودواناں
راول آکھوسی پُتر مینڈا اہُن
تک ونگریسی ساہناں

بچھڑ:۔وچھڑ جانا ۲)۔کھیس۔اِک رِلی جو پُرانیاں وقتاں وِچ گھر دیاں سِیانیاں رُوں چرکھے کت کے کھڈیاں لا کے بنادیاں سن۔۳) کھچری۔کھچر پُنا
۴) ستراں۔۷۰ ۵) بھڑنے۔جنگ۔۶) سوہلڑے۔قصیدے۔۷) ونگریسی۔ونگارنا' للکارنا

پیڑ لے گھوڑی چل وریاماں

پیڑ لے گھوڑی چل وریاماں
دھرتی دے سبھ ورم مُکاواں
سبھ مستانے رل کے یارو
حق حق دا اج ورد پکاواں
دُشمن دے گھر بھاجڑ پئے جائے
ہُو ہُو دی گردان مُکے نا
اِنج ونگیاراں ماردا آجا
باہُو دا چشمہ یار سُکے نا
وگدا آوسی موکھے دے سنگ
مورچہ لاونا فِرفتحیاں نے شُجے دا
رچھ مریسوں اُڈ ہواواں
پیڑ لے گھوڑی چل وریاماں
دھرتی دے سبھ ورم مُکاواں
گل پا گھن تُوں وردی منڑا
بیٹھک بھن تُوں یار تھڑے دی
ٹُرسیں تے فِر پینڈا مُکسی
چس آسی فِر ٹھنڈ ھے گھڑے دی

کُھل کے کھیڈ یئے رڑے مدانے
بن کھر لے دا پر چھانواں
پیڑ لے گھوڑی چل وریاماں
دھرتی دے سبھ ورم مُکاواں
دھرت دا سونا جکڑی بیٹھے
سبھ کُجھ اوہ گلوکڑی بیٹھے
رل سفر ازے سنگ جیون دے
وت نا مارن اج مستانے
لنگھ گئے اوہ منصور دے ویلے
زہر پیالے پیون دے
ودھیے انج اگیرے راولؔ
مہکن لگ جان گُل زمانے
ویلے سِر نا سُرت سمبھالی
کور تریسی وت جُرمانے
ظُلمی تھانے پُٹ وگاواں
پیڑ لے گھوڑی چل وریاماں
دھرتی دے سبھ ورم مُکاواں

کچھپڑ:۔وچھڑ جانا ۲)۔کھیس۔اِک رِلی جو پُرانیاں وقتاں وِچ گھر دیاں سِیانیاں رُوں چرکھے کت کے کھڈیاں لا کے بنا دیاں سن۔۳) کھچری۔کھچر پُنا
۴) ستراں۔۷۰ ۵) بھڑنے۔جنگ۔۶) سوہلڑے۔قصیدے۔۷) ونگریسی۔ونگارنا' للکارنا

میرا سوہنا دیس پنجاب

میں واسی ہاں پنجاب دا، میرا سونا اُگلے وسُو نی
بگھتو کھرلا ، شجاع، دُلا مان ہے میرا دسو نی
جُز اپنے ایمان دا دساں، حق اپنے میں دھاڑ کے کھساں
یار فریدا ویکھ فریدا سائیں، سبھ سون چِڑی دیاں چساں
دھرتی ماں دی واج پووے جد ٹُر کے لڑیئے کٹھے
ہر ورودھی ماں اپنی دا ساڑ دیاں وچ بھٹے
ویکھو اُچیاں شاناں والی میری پنج دریائی
اِک ہے بولی دس خشبوواں جانے گُل خدائی
میں ہاں پُتر دھرتی ماں دا دین ایمان پنجابی
ہر دُشمن نوں کاہڑ کے رکھاں اپنی وِچ رکابی

---

۱) وگدا۔دوڑلانا(سرگودھے دے ایریا وچ بولیا جاندا ہے) ۲)موکھا۔فتحانہ اتے شجاع۔کھرل دے ساتھی۔۳)رچھ۔برچھی یا کوئی وی جنگی ہتھیار۔کھرل۔رائے احمد خان کھرل۔گلوکڑی۔جپھا پا کے پھڑنا۔ولگر۔گھیرا پانا۔سرفراز اتے جیون۔کھرل دے خلاف انگریز نال مل جان والے غدار۔سُرت۔حوش وحواص۔کور۔کون۔تریسی۔تارنا یا بھرنا جمع کروانا۔

۱) وگدا۔دوڑلانا(سرگودھے دے ایریا وچ بولیا جاندا ہے) ۲)موکھا۔فتحانہ اتے شجاع۔کھرل دے ساتھی۔۳)رچھ۔برچھی یا کوئی وی جنگی ہتھیار۔کھرل۔رائے احمد خان کھرل۔گلوکڑی۔جپھا پا کے پھڑنا۔ولگر۔گھیرا پانا۔سرفراز اتے جیون۔کھرل دے خلاف انگریز نال مل جان والے غدار۔سُرت۔حوش وحواص۔کور۔کون۔تریسی۔تارنا یا بھرنا جمع کروانا۔

لوکاں دے من پتھر

کعبے ول جد گیڑا اکڈھیا
لوکی چُمدے
پھیرے مارن
تیرے آل دوالے
اچن چیتی مندروں میں
نِگاہ دوڑائی بھولے
لوکی سجدے کردے ویکھے
چُمدے تیرے نائیں
گرجے دی جد کندھ میں ٹوہلی
سُنن گیا سی نام تیرے تے
ڈھولے دی سُر تال
کاہدے لئی ایہہ مالک سوہنے
ہر تھائیں لوکاں نام تیرے تے
کیتے وٹ اکتر
مینہ ورہدے نے
صدیاں توں پئے

نہیں زمیاں پھڑیا وتر

لگدا تینوں ات پیارے وٹے

ایسے کارن

راولؔ سائیاں

لوکاں دے من پتھر

وٹے ۔اٹک دے پاسے پتھر نوں کیہا جاندا ہے ۔اکتر ۔اِکٹھا کرنا ،۔وتر ۔زمین دا واہی بیجی لئی تیار کرنا

گلمے کر کر لیراں

اگھڑی اکھ جد راولؔ جی تے پچھنا آپ فقیراں

دال تے آٹا کی بھاو کنا گلمے کر کر لیراں

مُرشد کامل

ہن نہیں لبھدے مرشد کامل جیہڑے نقطہ آن دساون

بنجر ویہڑے تھی گئے راولؔ بھل گیا مینہہ ورساون

یار کرا ایئے ناویں

آ چلیئے در فرید ے راولؔ
یار کرا ایئے ناویں
وِک جائے گُلی جُلی میری
من ویچنا پئے جائے بھاویں
آ چلیئے در فرید ے راولؔ
یار کرا ایئے ناویں

اِنج تاں رب بخشیندا ناہیں
رُگی یار نماز پڑھا یئے
رُگے روزے یار رکھا یئے
رُگی تسبیح یار گھما یئے
اِنج قبولے جانے ناہیں
جو بیٹھا سوہلڑے گاویں
آ چلیئے در فرید ے راولؔ
یار کرا ایئے ناویں
میرے اوہدے وچ نا آویں

بھاویں یُدھ لگے بئی بھارا
گجھیاں باتاں کوئی نا جانے
جگ ڈورا ہوئیا سارا
بھے نا کھائیں راشک ولوں
بولنا پئے جائے سانہویں
آ چلیئے در فرید ے راولؔ
یار کرائیے ناویں

آل دو آلا ویکھ نا راہیا
منزل مِتھ لئی پُٹ ڈُلانگھاں
ویکھیں ذرا نا ڈولے بھانڈا
چیئے جُتے پے جان ڈانگاں
تڑکدی ڈُھپے اُڈ اُڈ جانا
عشق نا لبھے چھاویں
آ چلیئے در فرید ے راولؔ
یار کرائیے ناویں

راہ اولے ٹُرنا پھرنا
من بھاونے کم کرنا

ہائے لکھ نہیں تُوں جرنا
تاں مناں میں تینوں یارا
جے من مندر توں ڈھاویں
آ چلییئے در فریدے راوؔل
یار کرائیے ناویں

ا) رُگی۔سندھی زبان دا اکھر ہے جس دے معنی (چھڑی) خالی' صرف۔ ۲) تڑ کدی دُھپے۔کڑا کے دار دُھپ ۳) سوہلڑے۔کوئی وی ورد (دھار مک) ساڈے پاسے جے کوئی کسے نوں مندا بولے تے اگوں گِلہ کرے تاں دادی ماں گِلہ دین والے نوں کیہندی ہے آہو میں سُندی ساں تُوں اگوں بڑے سوہلڑے گاندا سیں پیاء

نت نت گواچن والے

حق نی گل کدر ُکنی بھانویں پیڑ وپُڑ پئے گھانیاں نے
راہ نہیں رُکنے کدی وی راوؔل زور دھنگانے پانیاں نے

دُشمن ماں دے

کنا چِر توں ویکھیں گا ایہہ بربادی دے منظر
اُٹھیں جاگیں وڈھن آ گئے فیر سمجھ کے پھنڈر

آ ڈیکھ غلام فریدا

آ ڈیکھ غلام فریدا
ویہڑا ٹاکیاں کیتی بیٹھن
لُڑ دی میں استانے تیڈے
میکوں ڈھکے مار کڈھیندن
میکوں آکھن باب فریدا ے
میں مادھو ہاں
میں بُلھا ہاں
میں وارث ہاں
میں باہو ہاں
میں بخشا ہاں
میں حافظ ہاں
تیکوں صوفیاں دی اس محفل چوں
ایہہ تک نکھڑ یندے اٹھن
آ ڈیکھ غلام فریدا
ویہڑا ٹاکیاں کیتی اٹھن
تیڈے سنگ جو محفل لائی

اوہ جد جوبن تے آئی
اِس وندکی وندکی دی خشبو کُوں
رَنج یار مُکیندے پئے ہن
صوفیاں دے اس باغ کوں سارے
رَنج نکھڑیندے پئے ہن
تُساں بال چراغ جو گئے سو
بیدرد بجھیندے پئے ہن
جد نکھڑ گئیوں فِر کِیا تھیسی
اساں تھل مٹھڑے بُھل ویسوں
اسیں بالک سارے رُل ویسوں
آ ڈیکھ فریدا
ایہناں چُھوہراں کوں
اگ بھڑکیندے پئے ہن
کائی ڈس ڈیوے ایہناں بھولاں کوں
ایہہ سب وڈیاں دے کھیکھن
آ ڈیکھ غلام فریدا
ویہڑا ٹا کیاں کیتی ایٹھن

(آپنیاں تناں دھیاں توں معذرت دے نال)

اپنے فوت ہو جان تے

اوہ لگا جاندا چھوڑ کے میریاں گلیاں
جہنے میرے اکھر بنائے کلیاں
تپدی ریتے ننگے پیریں
بُھنیاں جہنے تلیاں
جِس دے گیت تے نظماں میرے
سینے اُتے' جُگنوں بن کے بلیاں
اوہ لگا جاندا چھوڑ کے میریاں گلیاں
جہنے میرے اکھر بنائے کلیاں
جہنے بنجر زمیناں میریاں
کیتیاں ہریاں بھریاں
جہنے میریاں اکھراں راہیں
میریاں ساریاں اُجڑیاں جھوکاں
مُڑ کے فیر وسائیاں
جِس دے نال سہارے سوہنا
فِرمیں پڑ وچ کھلیاں
اوہ لگا جاندا چھوڑ کے میریاں گلیاں

جہنے میرے اکھر بنائے کلیاں
سُتی کُل جگاون والا
پڑ وچ بھنگڑے پاون والا
گُھنگر وفر چھنکاون والا
مٹھے بِگل وجاون والا
بُھلے گیت سُناون والا
عرشیں کُوک پچاون والا
میرا سینا ٹھارن والا
ایہہ ناسمجھو
دیہہ اج اوہدی اوہلے ہوئی
اوہنوں تے میں سینے لائیا
اپنیاں باہنواں دے وچ لے کے
اج میں عرشیں اُڈ دی پئیاں
اج میں راولؔ نوں ہئی لوکو
سینے لا کے ونڈ دی پئی ہاں
کھنڈ پتاسے پُھلیاں
اوہ لگا جاندا چھوڑ کے میریاں گلیاں
جہنے میرے اکھر بنائے کلیاں

تن دی میل

جے تن دی میل لُہانی راولؔ
آ سیس دی ویل کرا
سیس کٹائیاں پئے جان بھنگڑے
اِنج داڈھول وجا
بُلھا میرا جانجی ہوسی
آ سی مادھوؔ بگل وجا
فرید نے نانکؔ سد کے ڈیرے
دینا انّ پکا
جے تن دی میل لُہانی راولؔ
آ سیس دی ویل کرا
چارے پاسے کھڑ جائے چانن
اِنج داغدر مچا
سڑ جائے زہری بُوٹی نالے
کِکر دیاں سبھ سُولاں
ولگن مار کے رکھنی گھر دی
تار کے بھارا مُول

وادھے گھاٹے مُک جان سارے
مِتھنے اِنج اصول
بُھل چُک نوں فِر سِدھا بولن
کوئی نا آکھے اِنج کھلوکے
'ارے ہم سا ہوگئی بھول'
اگوں دی جے موہری ساڈے
پھڑیا پُٹھا راہ
پیڑ کے کھرلے والی گھوڑی
پُورے کرساں چاء
جے تن دی میل لُہانی راولؔ
آ سیس دی ویل کرا
چھڈ کے ٹُویں لگانے یارا
پھڑنے ہتھ ترشُول
او ہنے جیہڑی ماڑی چاہڑی
ویچ کے میرا ساگر
رل کے سبھ نے
بھن کے رکھنی
اوہدی اِک اِک گاگر
جودھا بن جائے اِک اِک گبھرو

اِنج دے گیت سُنا

جے تن دی میل لُہانی راوؔل

آ سیس دی ویل کرا

اپنی ریتوں ہٹ گئے سارے

تھی گئے نے گُمراہ

دُھپ بڑی ہے چارے پاسے

تُوں ٹاہلی بن کے آ

تسہ رہے نا اِک وی گبھرو

اِنج دا بوکا ءکڈھ کے یارا

پڑ وِچ تُوں اُچھلا

جے تن دی میل لہانی راوؔل

آ سیس دی ویل کرا

بوٹ

دو ہی فضل نے رب نے گھلے اس دھرتی تے راوؔل

اک تے بوٹ نے کالے شاہ تے دوجے پالشی بندے

سادھو دامن کالا

ہاڑے دسے لگدا پالا
سادھو دامن کالا
پوتھی کھول کے ویہندا ناہیں
دیندا نت حوالا
سادھو دامن کالا
راشک دے سنگ ڈیرالا کے
کھاوے ودھ نوالا
سادھو دامن کالا
مانگت وانگوں کرے ارداساں
کردا نہیں اپرالا
سادھو دامن کالا
دوشی دسے لِکھتاں نوں ایہہ
پیندا بھنگ پیالہ
سادھو دامن کالا
اندر واڑ پلیتی رکھدا
چِٹّی دسدا مالا

سادھو دامن کالا

آپ تاں کھاوے رج منسلوے

سانوں دین شٹالا

سادھو دامن کالا

ننگے پیریں پُٹ ڈُلاہنگھاں

جیکر جاناوچ سورگیں

راولؔ پینڈا مُکدا ناہیں

پیریں پئے گیا چھالا

سادھو دامن کالا

پرانے سند

جیہڑی کھیڈسی کھیڈی جاندی ویکھ پرانیاں وقتاں

اس دے سند پرانے ہو گئے گھس گئیاں اس دیاں چولاں

آزادی

جگ نے کئی انہونی کیتی کھویا میرا بانا

دتی جو آزادی راولؔ نکلیا خاب سُوہانا

کعبہ من نے اندر

کعبہ من نے اندر
کعبہ مست قلندر
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ
فصلاں جمسن مِٹھیاں
جے مِٹھے لاساں پُور
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ

جے ورقے لیکھے سِدھے
دھرتی بنسی جنت
ہیراں بنسن حُور
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ

کرنیاں چھڈ دُعاواں
ہوسن فِرشفاواں
جے کھانے چھڈے سُور
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ

دیوے بالنے چھڈو
اپنیاں اکھاں اڈو
راہواں نُو رونُور
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ

پھل لگن دے راہیا
بُھکھ مِٹاون خاطر
کی کھانا کچابُور
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ
کُوڑا منبر کُوڑا مُلا

کُوڑ پکا ورتاندا کُوڑ
کیتی منزل مُلے دُور
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ

اُٹھ سُجا کھے راولؔ
مُوڈھے جُلی چا
فِرتُوں بِگل بنا
جیہڑا ہو گیا چُو رو چُو ر
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ
کعبہ من نے اندر
کعبہ مست قلندر
باقی نے کعبے کُوڑ
مِٹی نے تے دھوڑ

جنج

جنج چڑھی ہے راول دی
آئے ویکھن کل زمانے
ماں کھڑی ہے اڈی باہنواں
روندے پھرن بیگانے

طوفان

آؤ رل کے سارے جودھے جی
رکھیے تاڑ کے ڈاکو نوں
کنج اٹھدے نے طوفان سمندرین
دسیئے شہر دے حاکو نوں

عمل

داغی داغی پھل ایہ سارے
نا وچ وہیٹیں لٹھے
عمل نا ٹلسن تکڑی اندر
چک نا موڑھے وٹے

الف اوّلا

الف اوّلا سمجھیں آوے کد سُکھلّا الف اوّلا

الف اوّلا اوہ ہے راول کل مُکلّا الف اوّلا

الف اوّلا سمجھیں آیا کھوء منصور دا پلّا الف اوّلا

الف اوّلا سمجھیں آیا کر سرمد نوں جھلّا الف اوّلا

الف اوّلا سمجھیں آیا جد پڑھیا نِٹھ کے بُلّا الف اوّلا

الف اوّلا سمجھیں آیا جد پیاء راولؔ دے کھلّا الف اوّلا

الف اوّلا سمجھ نا آونا بھاویں داڑھ رکھا توں چِھلّا الف اوّلا

الف اوّلا مینوں تے اج سمجھیں آیا

کیوں ہے راولؔ وانگوں کلّا الف اوّلا

الف اوّلا سمجھیں آوے پا کے یار دا چَھلّا الف اوّلا

۱) بُلّا :۔ بُلھے شاہ

صوفیاں دا ڈیرا

دشمن مینڈیاں فصلاں نے بھئی وِیچ گئے نے راوی

صوفیاں نے اس ڈیرے فروی سڑی نہیں جے ساوی

مُلاں

ایہ کنج مناں توں تے میں ہاں

دونویں اک لکیر

ادھر سارے چور تے ڈاکو

ادھر بلّھا بھگت کبیر

زنجیراں

میں ہاں باغیں اڈدا پنچھی

مینوں ڈک نا پنجرے اندر

میں زنجیراں توڑی بیٹھا

مینوں ڈھونڈھ دروغے توں نا

گرجے مسجد مندر

موت

موت نے راولؔ پیر پکیرے دسنے کوئی نہیں

سوسوکوہ تے دیوا حالے بلنا پیا وے

دھرتی میری ماں صاحبہ وے

میں دھرتی دے ناں
جد ہا کاں مارے ماں
دیئے سیس جھکا
سارے بولو ہاں
دھرتی میری ماں صاحبہ وے
میں دھرتی دے ناں

کیتی دُھپ اخیر
اٹھ نعرالا فقیر
رل کے کریئے چھاں
دھرتی میری ماں صاحبہ وے
میں دھرتی دے ناں
روکو سارے ساہ
دشمن نوں لایئے پھا
فیر نا آوے یارا

اک وی گھر چوں ڈھاں
دھرتی میری ماں صاحبہ وے
میں دھرتی دے ناں

سبھ بیلی یار بنا
سنگ رانجھن دے جا
قیدو نوں رل کے سارے
رگڑا دیئے تھاں
دھرتی میری ماں صاحبہ وے
میں دھرتی دے ناں

کنڈاں جوڑ مدانے
پھٹ سینے تے کھانے
پھڑ یئے اک دوجے دی بانہہ
دھرتی میری ماں صاحبہ وے
میں دھرتی دے ناں

بنئے سنت سپاہی
بن سارے بالک شکرا

آ ؤ رل جایئے سنگ راوؔل
ماں دا اک اک ڈکرا
پیچھے ریہہ جان کاں
دھرتی میری ماں صاحبہ وے
میں دھرتی دے ناں

تاج

انج نے یار ولوہنے گھلسن
اڈ ویسن ڈھنگریاں کنڈے
تاج تے تختیاں تیلی ہوسن
جد راول کپڑے چھنڈے

بُھکھ

خلقت نہیں ہے وسری بیٹھی
کھادی کاٹھ نوں سسری بیٹھی
کیڑی ہاتھی مار کے سٹیا
بکھ ناسی جد رُسری بیٹھی

بولولالولال، اُوئے لالولال

بولولالولال، اُوئے لالولال
اندر ساڈے اِنج دی بال
ہوجائے دُنیا وِچ کمال
فِکراں والی اگ تُوں بال
چارے پاسے پئے دھمال
لوٹو آکھن ہائے اُور بّا
صدیاں بعد پیا بُھچال
بولولالولال، اُوئے لالولال

کٹھے ہو کے کملے سارے
جِہناں دے ہوئے موڈھے بھارے
ٹُر پوون فِر سِدھی چال
بولولالولال، اُوئے لالولال

جنتر منتر اِنج دے پُھو کے
بُوہے میں کھڑ کا رہیاہاں

فِر وی اگوں کوئی نا شُو کے
تُوں ہی اُٹھ تے بھانبھڑ بال
بولو لالولال، اُوئے لالولال

ایہہ خزانے سڑ دے پئے نے
بے قصوریں پھڑ دے پئے نے
کھوہندے پئے نے تیری شال
بولو لالولال، اُوئے لالولال

منہ دے نال نے سجن بندے
جگ دے نہیں منورنجن کردے
ترس گئی ہے سِندھڑی یارو
گُزرے نے کئی سالوسال
بولو لالولال، اُوئے لالولال

چارے پاسے ہیری مِلدی
مار ہلونے فِر جگا
میرے آکھے ہِلے نا تیلی
اُٹھ اُتانہہ تے ماچس بال

بولو لالولال، اُوئے لالولال

راولؔ نے تاں وس ہے مارے
پتھر بنے نے بہتے بھارے
کنج دے ہو گئے سبھ شر دھالو
لگن کِتے نا ہُو دے نعرے
ڈیہہ جاون ایہہ کالے پربت
چل کوئی راولؔ سائیاں چال
چارے پاسے اگ تُوں بال
بولو لالولال، اُوئے لالولال

آ جائے سِندھو وِچ بُھچال
اِنج دی پایئے رل دھمال
سِندھو وِچ جو آئے اُبال
کالے پربت لے جائے نال
بولو لالولال، اُوئے لالولال

---

۱) ہیری:۔ طعنے میہنے

کربل ہور سجایئے جی

چل راوؔل چل نِکل مدانے
اِک کربل ہور سجایئے جی
لے کے یار بہتر جودھے
مِلکُھ آزاد کرایئے جی
رت دریا دا بھرے وگایئے
گھڑے ہزار ترایئے جی
حجرے مُنکر دے رل ڈھایئے
فِر تہجُد گزار کہایئے جی
چل راوؔل چل نِکل مدانے
اِک کربل ہور سجایئے جی
جتھے دھیاں، بھیناں، بال، نِیانے
دین شہادت نال سیانے
کَھچ کَھچ لگن تیر نشانے
پڑھ پڑھ نِکلو یار ترانے
ہر ممبر پُٹ وگایئے جی
چل راوؔل چل نِکل مدانے

اِک کربل ہور سجاییۓ جی
اِنج دیاں صفاں بنا کے نِکلو
واء بی لنگھ نا سکے وِچوں

بانگ تاں دینی بُھلنی نہیں جی
مِٹھے مِٹھے پلے بنھ لا
کڈھ وگا تُوں پھکے وچوں
رکھ سجدے سیس کٹاییۓ جی
چل راولؔ چل نِکل مدانے
اِک کربل ہور سجاییۓ جی
دھرتی کُھسی بُولی کُھس گئی
رب دی مِہر اوہ صُوفیاں والی
سُرتاں ساری مِٹھڑی رُس گئی
دھرتی اُجڑی ندیاں والی
ہُن کڈھ تلوار سجاییۓ جی
چل راولؔ چل نِکل مدانے
اِک کربل ہور سجاییۓ جی

راولآ چھیڑی جنگ بیٹھا

روڑ تاں رل گئے لوتے وِچ
سنھ اُوہناں لائی سوتے وِچ
دھمی ویلے گھوٹی بھنگ بیٹھا
جیہڑا اِملُکھ خُدانا تنگ بیٹھا
تاہیوں راولآ چھیڑی جنگ بیٹھا
رُل کے مرگئی خلقت جی
رونے نی بُھل گئی اٹکل جی
تاہیوں حاکُو شِمر نے سنگ بیٹھا
جیہڑا اِملُکھ خُدانا تنگ بیٹھا
تاہیوں راولآ چھیڑی جنگ بیٹھا
لاساں پا گئیاں چھمکاں نے
ویلے کُن فیکُون نے لنگھے نے
ایہہ سجن تاں بہوں کوئی ہنڈے نے
نہیں اکھ کُھلنی پئی یاراں نی
لکھ واری میں تاں کھنگ بیٹھا
جیہڑا اِملُکھ خُدانا تنگ بیٹھا

تاہیوں راولؔ چھیڑی جنگ بیٹھا
انج نا سمجھو ٹُٹنا نہیں
پا بھٹھی لوہا کٹنا نہیں
مُکے دانے ڈاہڈیاں سجناں دے
ٹپ اُوکھے سارے ڈنگ بیٹھا
جیہڑا اِملکُھ خُدا نا تنگ بیٹھا
تاہیوں راولؔ چھیڑی جنگ بیٹھا
تینڈی بڑہکاں توں میں ڈرنا نہیں
ہر کربل وِچ جِویں مرنا نہیں
ہُن کھیڈ مُکا' پتا منگ بیٹھا
جیہڑا اِملکُھ خُدا نا تنگ بیٹھا
تاہیوں راولؔ چھیڑی جنگ بیٹھا
جیہڑا جھگے تے داغ لوائی بیٹھا
بانا ٹاکیاں نال سِوائی بیٹھا
کیوں لگدیاں نال مُکائی بیٹھا
میں آیا وِچ ترنگ بیٹھا
جیہڑا اِملکُھ خُدا نا تنگ بیٹھا
تاہیوں راولؔ چھیڑی جنگ بیٹھا
ہُن نوٹیاں اکھیاں پٹ سوہنا

جے رَسیاں دے نِکلن وٹ سوہنا
قاتل دھرتی رنگ بیٹھا
جیہڑا اِملکُھ خُدا ناتنگ بیٹھا
تاہیوں راولؔ چھیڑی جنگ بیٹھا
دے کُھسرے دسدا حُور پیا
کیوں پِھسدا انہیں ناسُور پیا
نالے ماریں تُوں نالے سنگ بیٹھا
جیہڑا اِملکُھ خُدا ناتنگ بیٹھا
تاہیوں راول چھیڑی جنگ بیٹھا

گدلے کُھوہ

عشق دی منزل ڈھل گئی راولؔ
جدراہ معشوق دے بدلے
مرمک گئے ترھائے سارے
جدپڑ دے کُھوہ اساں گدلے
(ساڈے اٹک دے پاسے پڑ دے نوں گڑ دے وی آکھدے نے)

نظم

بہوں بِلکھ بِلکھ ساہ گھندے رہے
بڑے ٹھڑلا لئے ہُن کھسماں نے
ہے گولک دا سبھ مسئلا جی
منصورنوں کھاہدا رَسماں نے
تکوصدیاں پُرانے کھوسٹ نے
پئے دسنے رُوپ جوانی دا
میں مندا نہیں اِنج راولؔ جی
جھڑالا کے بیٹھے وسماں نے
نہیں سُندا گیت پُرانے میں
ایہہ رکھ چھوڑ وِچ تالیاں دے
پئی ہانڈی اُبلے ڈھونگیاں دی
ہے مُکن تے آیا چِشماں نے

بوٹے ساوے

عشق سلامت ہردم راہسی سک متراں نہ جاوے
بوٹے ساوے تاں ای رہندے پانی پاہ جے پاوے

(بہرام:۔ پرشین اکھر جس دے معنے سیارہ ہے)

ماں دے بہرام

اُوئے داڑھ دھرُ لے
توں کی جانے
اج دے مُلے
حلال کی حرام ہے
ماں دی قدر تاں اوہیو جانے
جو دھرتی دا بہرام ہے
آوء گایئے رل ترانے
جے لانے دھرتی نال یرانے
گائیے مِٹھڑے گیت پٹھانے
نہیں دھرتی بھگت بُھلانے
اِک ویلا آویگا
اگ لاسن وچ مدانے
جو لکھیا راول نے
گل آکھی سچ زمانے
آو گایئے رل ترانے
جے لانے دھرتی نال یرانے

جد وی جا گے سبھ غُلام
ہوندی رہی ہے جنگ تمام
بنسن گلی گلی وِچ کربل
ہوسی خیمے وِچ قیام
فِر ہون نا دیساں شام
ہوسی اصلی فِر جماعت
بنسن سارے پیش اِمام
کوئی نا چھڈ مدا نو بجھسی
جد صف بنا کے اکو
اللہ، گورو تے رام
ہوسن قاتل فِر برباد
جو لڑ دے پِھر دے قاتل
کردے بندے مار جہاد
پچھے ایہناں دی گُل
ہوسی قصہ فِر تمام
آسی ویلا فِر کمال
جمسن ما دھو، بُلھے، لال
دیساں دھرتی فِر اُچھال
جد ہوسی کم تمام

رل کریئے سبھ اُپرالا
چُک ہتھیں راولؔ بھالا
بن لاڑے نال سبالا
جے مٹھڑے پُن کمانے
رل گایئے یار ترانے
جے لانے دھرتی نال یرانے

دیہہ دفنانی

کوئی دسے جا کے ایدھی نوں
بوء دے ملے کھلر گئے نے
ریاست دیاں کھسماں دی
ہن دیہہ دفنانی ہے بابا

روح مستانی

سک نال چڑھیا رنگ لیہ جاوے
لیہ جاندی جِنج جوانی
موت وی یار نکھیڑ نا سکّے
جد روح بن جائے مستانی

دیوے بال

گھپ ہنیری رات ہے بادل کالو کال
اُٹھ اُتانہہ نوں راولا ہُن دیوے بال
بالن ڈاہہ توُں چُلھے اندر
ہانڈی وِچ فِر آئے اُبال
اِیہہ جُو چِٹے بانے والے
دندی اُتوں دے اُچھال
اُٹھ اُتانہہ نوں راولا ہُن دیوے بال
جے تتی ریتے ٹُرنا
انگیاری بھاء تے کھڑنا
آ چل سُولاں دی نگری
جِیون لئی توُں مرنا
فِر نچناں لکھاں سال
اُٹھ اُتانہہ نوں راولا ہُن دیوے بال
دھرتی دے اج ڈھولے گاییئے
اُٹھ کھلواڑے فصلاں گاہیئے
گِدھاں پاء پاء دُھوڑاں پٹیئے

گاءگاءکے ہُن یار دے ماہیئے
نِت دِیہاڑے میلے لائیے
چھڈ لا نے سالوں سال
اُٹھ اُتانہہ نوں راولاؔ ہُن دیوے بال
کھیر وکھیری دھرتی ہوئی
نہیں بُجھے دی جس دیہہ دفنوئی
اس دی تے ہُن لکھ ناڈھوئی
آ ویکھ راول دے کارے
بیٹھا نِت کہِتاں چھُوئی
لیکاں اِنج دیاں واہ تُوں جھلے
دھرتی اُتوں مُک جائے کال
اُٹھ اُتانہہ نوں راولاؔ ہُن دیوے بال

غدّار

تمغیاں دی رُت آئی راولؔ ڈاراں دے وچ رلیئے
ساڈی واری آوے تاں جوسپاں دے سر دلیئے

نظم

جدریہندا آل دوآلے تُوں
فِر لوڑ کی مکے جاون دی
شہہ رگ نوں ہی سجدے کریئے
سوکھی کار فقیری پاون دی
جے ہاڑے وسدی رحمت جی
فِر لوڑ نہیں سی ساون دی
کنی بُھکھ خوشامدی جھلکے پئی
گِن سجدے وچ نمازاں دے
ایہہ رسم تاں مینوں لگدی ہے
بندے یار جُھکاون دی
لالچ لاءلاء جنتاں دی
شوق ہے بُھکھ مٹاون دی
جُثہ ساز بناتُوں راولؔ
جے لوڑ ہے بانی گاون دی
کرلگیاں ٹھگیاں گڈ مڈ نا
جے ٹھرک ہے تینوں بندیاوے
ٹھگ نُوں ٹھگیاں لاون دی
اوہ چس تاں وچ نمازیں کائی نا

جیہڑی چس ہے من نچاون دی
من خُوشی نہیں اُسارن دی
جو چس ضراری ڈھاون دی
کیوں کمبنی چھڑ گئی لوکاں تائیں
گھڑی آ گئی یار نوں پاون دی
من دا کعبہ سانبھ لووء جی
دُشمن نے تیاری کیتی ہے
سنھ لاء کے کعبہ ڈھاون دی
جھیڑا عاشق تے معشوق دا ہے
نہیں لوڑ مُلے وِچ آون دی

اسمبلی وچ توہین

میں چوہڑا
میںنڈی ذات وی چوہڑی
میں چوہڑیاں دے سنگ جینا
لُٹن آئے مار بھجانے
بھانویں سیّد باسّی راولؔ
یا ہووے تُرک کمینا

میری لیلہ

میری جوہ ہے میری لیلہ
تیری روح ہے میری لیلہ
میں چپے چپے نچاں
لا دھر تیئے تیرا میلہ
میں گا نا گیت سُہیلہ
جا گیں جا گیں مجنوں
ہتھوں نِکلیا جاندا ویلا
میری جوہ ہے میری لیلہ
پا پازیب میں پیریں
لاں دُشمن نوں وچ گھیریں
سُر لا کے سرگم والی
کَنج قصے دیکھ نبیڑیں
ریہہ جانا اَڈیا ڈیہلا
میری جوہ ہے میری لیلہ
میں لانے اگ ملوچے

سبھا گے لا کے بوُ جے
میں ہو کے اج بےفِکرا
نچنا کُو چے کُو چے
میں بنیا ہاں البیلا
میری جوہ ہے میری لیلہ
میں انگ انگ بھرلئ بجلی
ہرا کھ بنی ہے کجلی
ہر بیلے رانجھن پھر دا
پھڑ کے اِک اِک ونجھلی
کرنا مِٹھا ویکھ کریلا
میری جوہ ہے میری لیلہ
چُک جُلی یار فقیری
تیری وسدی رہنی ڈھیری
راولؔ مُڑ نہیں آ نا
ہے لانی اِکو پھیری
اوہ نال میرے آ جاوے
جِہدے ہتھیں نہیں ہے دھیلا
میری جوہ ہے میری لیلہ

شہر دی بتی

کدوں سویرا ہونا ہے کدرات غماں دی ڈھلنی ہے
خورے میرے لہو دے نال ہی شہر دی بتی بلنی ہے

میرا ایہہ شعر میری اک غزل دا ہے جو میں انیسوتر اسی وچ لکھی سی جو الیاس گھمن نے سوہنی دھرتی مجلّے وچ چھاپی سی جو کجھ سالاں بعد فیصل آباد دے شاعر زیارت حسین جمیل نے جس نوں میں چانن دے پہلے شمارے وچ عزت دے کے چھاپیا سی جہناں میری غزل نوں اسی مطلع نال رکھیا تے باقی دی غزل تھوڑے جئے بدلا نال چھاپ دتی میں اس توں بعد غزل لکھنی ہی چھڈ دتی

منصور

فر دھرتی نے سر منگیا ہے
فر سوداگر پھردے نے
قاتل مرمٹ جاندے راولؔ
منصور کدوں کوئی ہردے نے

غداری

میں غداری کر نہیں سکدا ارُ سدا رُس جائے سانول
ماں نے جَس تاں کلمے وانگوں پہلا رکن ہے رانولؔ

دھرتی نال عشق

چلو دھرتی دے نال عشق رچایئے
چھلے گہنے خوب سجایئے
سرمے پا پا بو دے واہیئے
اجڑیاں ہوئیاں زمیاں گاہیئے
موراں والے بانے پا پا
رنگاں دے امبار لگایئے
پھل چمبیلی لالا باغیں
ماں دے سارے پڑ مہکایئے
چلو دھرتی دے نال عشق رچایئے

سولی

دو چار دلانگھاں اوکھیاں راول
ہمت کر تے ٹر دا جا
روز دیہاڑے مرنا اوکھا
اکواری سولی چڑھدا جا

جس ماں دھرتی دے گاء

جس ماں دھرتی دے گاء
تے پیلاں موراں والیاں پاء
دیویں دُشمن یار ستاء
ڈھمکے اِنج وجاء
گِدّھا دھرتی دے لئی پاء
جس ماں دھرتی دے گاء
تے پیلاں موراں والیاں پاء
ریہہ نا جاوے ککھ زرا وی
وِتھ خالق تے مخلوقے
چل نچیئے ٹاہلی ٹاہلی
دینہہ ڈھلے نوں پینڈا ڈھلدا
ٹُر قدم توں کاہلی کاہلی
نویں بیٹ توں یار سناء
جس ماں دھرتی دے گاء۔ تے پیلاں موراں والیاں پاء
جھوٹھے ہو نہ جاون سچے
صفاں دے وِچ نہ آون لُچے

تاروں تار کریں توں بانے
لگدے پگُدے ریہہ جان پچھے
مستی دے وِچ آ جائے سنگت
اِنج دی بھنگ پِلاء
جس ماں دھرتی دے گاء
تے پیلاں موراں والیاں پاء
ہردم جوبن رہے نِیارا
ڈھلے شباب نہ یار پیارا
تن من بنے رُباب وے راولؔ
بھاویں دینہہ ڈھل جاوے سارا
ٹِکے نا کوئی وچ مدانے
ہووے اِنج شر دھالو ڈاہڈا
بُجھ نا جاون بلدے دیوے
رت اپنی یار پِلاء
جس ماں دھرتی دے گاء
تے پیلاں موراں والیاں پاء

عاشق

چھڈ منکے رول ناراول جی
نہیں گنتی یاری چ گندے
در معشوق دے چلن لگیاں
کد عاشق راہواں مِندے

بے ہنرا

میں کللہ بے ہنرا
نہیں بنھنے آندے گھنگھرو
کھادتے پانی لان ناجانا
کنج بوٹا ہُودا پنگرو

بُھلے راہ

کہیہ لاالاگل مکدی ہے
فرفکراں دی واء کھلدی ہے
جدقتل قتال دی واء گھلی
اتھوں راہ خلقت پئی بھلدی ہے

آ ؤ چلیئے رل کے تھانے

لکھیئے آپے بیٹھ رِ پوٹاں
آ و چلیئے رل کے تھانے
دھرتی وِیچن والے
آ جاندے بدل کے بانے
جے ہوئیاں درج رپوٹاں
تاں آ سن دِن سُہانے
آ و چلیئے رل کے تھانے
جد دیکھیں پِر یھ پھٹی
آ سن وِچ کٹھرے
جِہناں ہٹی ساڈی لُٹی
اسی تاء کے بھٹھیاں آپے
فِر بُھننے رج رج دانے
آ و چلیئے رل کے تھانے
اُٹھو جاگو نِکلی جاندے
جہناں لُٹے کھنڈ مکھانے
میری دیہہ تاں لُک چُھپ جانی
پر لِکھتاں بھانبھڑ لانے

آ و چلیئے رل کے تھانے
نہیں چلنے نِت بہانے
جے اج نا لِکھیا راولؔ
رَکنج گاسن پُت ترانے

آ و چلیئے رل کے تھانے

قافلے

تسی من دی گل تاں ٹورو جی
فر قافلے آپے بن جاسن
ایہہ ریت دیاں دیواراں نے
گھلی واء تے ساریاں بُنہہ جاسن
جد قافلے آپے بن جاسن
فر لوڑ نہ ہوسی دسن دی
گھلی واء تے ساریاں بُنہہ جاسن

ا) پنڈی دے علاقے وچ بُنہہ آکھدے نے بھوئیں نوں

مارکس توں صدیاں پہلے

وادھو، وادھو، وادھو
میرا ابّا میرا مادھو
وادھو، وادھو، وادھو
نانک میرا وڈا سادھو
وادھو، وادھو، وادھو
'بابے' لکھیا
شعر بڑا ہی لاجواب
کیتا نہیں پیغمری دعوا
ہتھیں پورن سی کتاب
سارا جشہ ٹوہل ریہا ہاں
رب جانے میں کتھے ہاں
اپنی ہتھیں پوہڑیاں ساریاں
ڈھا بیٹھا واں
متھے لکھی روزی ساری
وقت توں پہلاں کھا بیٹھا واں
گرجا، مسجد، مندر سارے

ہتھیں آپ گوا بیٹھا واں
تینوں لبھن دے چکر وچ
زہری بوٹی بیجی سی جو
ہتھیں آپے کھا بیٹھا واں

اپنا آپ مکا بیٹھا واں

علامہ اقبال نے مارکس بارے لکھیا پر میں بابے نانک جی بارے لکھیا ہے
اقبال داتے باباجی بارے ایہہ شعر ہے
پھر اٹھی آخر صدا توحید کی پنجاب سے
ہند کو اک مردِ کامل نے جگایا خواب سے

میں خالق ہاں

مخلوق میری ایہہ لیکاں نے
میں جتھے اپنا ٹوہل ریہاں
توں لیکاں مگرے ٹریا آ
باہلے مکے مارنا بوہے توں
وچوں کھالیا سارا سیکھاں نے

نظم

ونڈ قرضے عشق دے توں راولؔ
مقروض بنا محبوباں نوں
رکھیں سُودے اندر جگرا تے
شمشیر تھلے مجزوباں نوں

جاگو

فر کہیں گھولی پاہ زمیاں وچ فر نے جمے بوٹے
بھن کے رکھ توں راولؔ دوُری فر نہ بھنگ کوئی گھوٹے

لوہا

دشمن ہتھوں ڈھیہ نہیں ہونا لکھ لگاوے ڈھانواں
میں ہاں لوہا چنڈیا راولؔ پان لگی دریاواں

وکھرا منج سجائیے

چل راولؔ چل بلّھے وانگوں
وکھرا منج سجائیے
ان پڑھ ڈھوڈھر مُلے نوں
فر برہم گیان سکھائیے
پڑھ پڑھ لغتی معنے دسدا
جثہ زخمی زخمی ہویا
چمبل وانگوں ہن پیا رسدا
چھڑی تے آئے بکرے سارے
ڈکرے ایہناں دے پائیے
چل راولؔ چل بلّھے وانگوں
وکھرا منج سجائیے
ان پڑھ ڈھوڈھر مُلے نوں
فر برہم گیان سکھائیے
پیا دیوے کنج مسماندا
نام خدا تے بندے کوہی جاندا
قاضی نال داروغہ اس دے

وستی وستی زہر پیائی جاندا
پڑھ پڑھ جھوٹھ مغلتی لیکاں
کعبے ڈھائی جاندا
ماس مُلے دا وڈھ وڈھ سیکھے
چلھے آن بنایئے
چل راولؔ چل بلھےؔ وانگوں
وکھرا منج سجایئے
ان پڑھ ڈھوڈھر مُلے نوں
فر برہم گیان سکھایئے

ا)ڈھوڈھر:۔ بے علمی نیاں چیکاں

انگ انگ ہے کٹوانا

عشق جنونی عشق دے اندر
انگ انگ ہے کٹوانا
بن کے کھرلا بھگتو ڈلا
کِس کِس نے سنگ جانا
علی ولی تے مست قلندر
تاری لاون دے لئی راول
تھڑ جاندا ہے یار سمندر
غازی شازی کُجھ نہیں ہوندا
سینے گولی کھان سِکندر
ماس تے ہڈیاں مٹی گارا
من ہے یار بِگانا
عشق جنونی عشق دے اندر
انگ انگ ہے کٹوانا
بھوری چِٹی بھوری کالی
اندروں باہروں خالی خالی
پھل نہ بانجھ اُٹھاوے
لکھ پانی لاوے مالی

ظاہری باطن پُو جا ہوندی
ہے انھا یار زمانا
عشق جنونی عشق دے اندر
انگ انگ ہے کٹوانا
لبھدی پِھر دی رَتے مدانے
رکھیا کانی کانی
مِلکھ ہے ولگن ساڈی یارا
لِکھیا بانی بانی
من حرامی کرے دُ چھاڑی
گلے پایئے ونج شیطاناں
عشق جنونی عشق دے اندر
انگ انگ ہے کٹوانا
مینہ وسیا تے کُھمباں ہوئیاں
لگی رونق چُلھی نیڑے
حُجرے اندر بُھکھ پچی ہے
اُڑ اُڑ راہواں تکے مُلوانا
عشق جنونی عشق دے اندر
انگ انگ ہے کٹوانا
سُکھاں نالوں دُکھ نے وڈے

سجن بیلی پتھر ہو گیۓ

ہوٹے بن گیۓ چھوڈے
چارے پاسے لاشاں لاشاں
دین دھرم، سبھ گوڈے گوڈے
سنگ جمیاوی تھیا بِگانا
عشق جنونی عشق دے اندر
انگ انگ ہے کٹوانا
بن کے کھرلا بھگتو ڈُلا
کِس کِس ہے سنگ جانا
عشق جنونی عشق دے اندر
میں تے انگ انگ ہے کٹوانا

۱)ہوٹے؛۔ سینہ ۲)چھوڈے؛۔ٹکڑے (جدوں لکڑ وڈھی جاندی ہے تے اس دے چیر کے ٹکڑے نوں چھوڈے آکھیا جاندا ہے)

نویں سویرے

چھٹسی مٹی گرد دے راول
پھُٹسن نویں سویرے
عشق نا دیوا فیر جگاساں
صوفیاں نے اس ڈیرے

نظم

انجے ٹیک توں متھا بندیا
رکھ انجے ہتھ اٹھا کے
ویکھ قبول نا ہوسن سجدے
جے پیر نا ادھرے رکھے
ناپ تول کے اٹھنا بیہنا
اللہ رس جاؤ سوہنا
جے انج نا گوڈے بھنے
ایہہ ٹنگسالی کھیکھن بازی
یار تاں نچیاں راضی راضی
بلّھے لیکے پنے
اندروں کد کرٹن جانی
بھانویں چو پدے رہو لکھ گنے
عشق دے وچ تے ہر ہر راولؔ
ہر ہر ہرنا ہر ہر ویلے
جے انگ انگ نا اساں دُھنے

میرے پنجاب دا دکھ

رووݨ نوں ہݨ غم بتیرے
دھووݨ نوں داغ نہ کوئی
ٹھنڈکاں دے وچ ننگا جثہ
کنج کجے پاٹی لوئی

تیر

حق دے راہ تد روشن ہوئے
جد جثہ سلیا تیراں
چل سرداری کھوہ کے لئیے
پٹنا کسب فقیراں

نکل مدانے راولؔ سائیاں
جے رت محبوب نوں دینی
ایہہ تاں ساری کھیکھن بازی
پٹنہ آپ زنجیراں

جموگھروں گھریں وریام

ماوڑیو نی ماوڑیو
میری دھرتی وسدیو ماوڑیو
جمو گھروں گھریں وریام
ہووے ڈُلّا بھگتو عام
مُکن میری دھرتی اُتوں
جنرل ڈائیر دے غلام
جمو گھروں گھریں وریام
لاوے چھاتی دے وِچ گولی
جیہڑے کھا گئے میری بولی
پٹو رج رج سارے ڈھول
نِکلو گلی گلی وِچ ڈھولی
پے جائے لونڈی دی فِر شام
جموگھروں گھریں وریام
پڑھیئے ساندل بار دے ڈھولے
مُکن دھرتی ظلم بھڑولے
ہون سیانے سجن بھولے

ایہہ اوبھڑ بوہے باریاں
سُٹیئے کر کر یار دھڑام
جموٗ گھروں گھریں وریام
میرے پیر فریدؔ دی دھرتی
میرے مادھوؔ والی دھرتی
میرے بُلھےؔ والی دھرتی
ویکھو مہراںؔ دی سرکار
سارے بھولے بھالے گبھرو
ونڈی بیٹھے نے سنسار
جہنوں بخشی صوفیاں بام
جموٗ گھروں گھریں وریام

---

۱)اوبھڑ:۔ غیر

داغ

ٹر گیئے بوٹے لاون والے مالی سن جو باغاں
بچ گیئے چٹے بانے اندر وانگ جیہڑے نے داغاں

میری بات سُنو' میری بات سُنو'

اُٹھو کٹیئے جیون ایسا

بھریئے ماں اپنی دا کھیسا

دِسے بوتھی قاتل نوں

رکھو کندھیں چڑھ کے سیسا

پایئے بھنگڑے مگریں چھنو

میری بات سُنو' میری بات سُنو' میری بات سُنو'

ہووے ایسا چاننن' رات دُھنوبئ رات دُھنو

چھڈ ان دھوتیاں پیراں

چل مگرے چلیئے میراں

رکھ موڈھے تے شمشیراں

عشق دی مُرلی انج وجایئے

ہو جائے تن من لیراں لیراں

دانے اِنج دے یار بُھنو

میری بات سُنو' میری بات سُنو' میری بات سُنو'

ہووے ایسا چاننن' رات دُھنوبئ رات دُھنو

مار کے ذات کمینی

جد اِکو ڈیکے پینی
بھاویں آکھن یار بے دینی
نہیں چھڈنی اُس دی وینی
راہ وکھرے یار گھنو
میری بات سُنو' میری بات سُنو' میری بات سُنو'
ہووے ایسا چانن' رات دُھنوبئ رات دُھنو
راولؔ کٹ جگراتے
مُکنے فِرادھراتے
کھول نویں توں کھاتے
کھیہڑا چھڈ کمذاتے
پڑ اِنج دے یار بنہو
میری بات سُنو' میری بات سُنو' میری بات سُنو'
ہووے ایسا چانن' رات دُھنوبئ رات دُھنو

سوُکھ

دل دے بھیت جہناں نے پائے
اوکھ وی راولؔ سوکھ ہنڈائے

کدجگراتے مکسن

ہوسن کدشبراتاں
جد لہو دریاپئے وگسن
ہوسن نویاں نویاں باتاں
لاہ لاہ سٹساں شملے سارے
جیہناں کیتیاں لمبیاں راتاں
کھکھروں یار تبھوکاں اڈسن
ڈیہنو ساڑ کے سارے
ڈاکو چھوڑ کے راولؔ
بھجسن چھوڑ قناتاں
مکسن انج جگراتے
ہوسن تاں شبراتاں

اساں کد مکھانے ونڈے

اسیں تے منگتے نہیں ساں راولؔ
تھوہر وی نہیں سن ونڈے
ننگے تن دے غزنی ڈاکو
سانوں لٹ بنے مشٹنڈے
کنک دادانہ دیون والے
شاہوکار ساں وڈے
اج اساڈے اکھر بوئے
اکھر کاہنوں کنڈے
اسیں جودھے مڈھ قدیمی بلیا
اساں چک وگائے سنڈھے
اوبھڑ دھاڑ وجدوی آئے
اساں کد مکھانے ونڈے
لہو نال کھولدے جثے راولؔ
کیتے برفوں ٹھنڈے
جاگو سارے رل کے جاگو
صفاں بنا کے نکل مدانے

چک کے ماں دے جھنڈے
وکھیاں سبھ دیاں بھن کے رکھو
کھڑتے دُتے بھگتو نے سن
دشمن جیویں پھنڈے

سیس کٹینا باقی

دو چار دُلانگھاں پٹ کے راولؔ
ہمبھناں نہیں وچ رستے
حالے انگ انگ یار کٹی جیا نہیں
حالی ٹھپ نہ بستے

''جرنیلاں دا جرنیل نوں سدنا''

پُھوکاں دے نال مٹی جھڑ دی داغ کدے نہیں جھڑدے
لیہہ جاوے جد پت چورستے ریہندا استر نہ باقی

چل چِت لا واں

ماں دا ویہڑا کھڑ کھڑ جاوے
انج رج رج بھنگڑے پاواں
کدے نہ رہنا سہج سبھاوے
جے اگڑھ جاون ساہواں
کدے نہ پار لگاویں بیڑی
جے کر ماں دے من ڈھاواں
چل چِت لا واں چل چِت لا واں
سر تے رنگلا چوڑا پا کے
موڈھے ٹاکیاں چا کے
ڈیکے لا کے بھنگ پیالہ
ویکھیں دھوت وجا کے
مست سراں وچ گجدا وجدا
جھانجھراں چھن چھنکاواں
چل چِت لا واں چل چِت لا واں
کھانہ توں دھر کلے
پؤ سدھے راہے جھلے

چل مڑئیے ماں دے ولے
کد بیڑا ترنا راولؔ
جے راہ نہ اوکھے ملے
فر ویکھیں ٹھنڈیاں چھانواں
چل چِت لاواں چل چِت لاواں

ا)چت:۔ من ۲) دھر کلے:۔دیوانیاں وانگ جھلنا‘ دھکے کھانا

اندر

اندر تیرے کوڑ ہے بلیا اندر تیرے کوہڑ
بھاری ولگن والا راولؔ سیکھاں کھادے بوہڑ

جندڑی

بھاگاں نے وچ آئے اڑ یکے اُٹھ کھل راولؔ ڈھا
وچ کھلواڑے کنک گھینی توں وی جندڑی گاہ

چل راولؔ چل رُٹھڑے یار منایئے

اگ لا سُنتاں فرضاں نوں چل قضا نماز پڑھایئے
ڈگا وجا توں ڈھولیا
میں رج رج بھنگڑے پاں
دھرتی ہو جائے لہو نال ِگلی
اڈیاں مار کے تھاں
چُھلی اندر بھانبھڑ لا کے
ماس تے ہڈیاں بالن پا کے
ہانڈی یار چڑھایئے
چل راول چل رُٹھڑے یار منایئے
اگ لا سُنتاں فرضاں نوں چل قضا نماز پڑھایئے
مُرشد وانگوں نِکل مدانے
ہتھ وچ بنھیئے گانے
اک اک پُھل دی خاطر مِٹھڑا
جان دیاں نظرانے
ظاہری باطن مکّے پلیتی
انج دے غسل نہایئے
کنجری والے گھنگھرو بنھیئے

رل کے حُجرے ڈھایئے
چل راول چل رُٹھڑے یار منایئے
اگ لاسُٹتاں فرضاں نوں چل قضاء نماز پڑھایئے
ایہہ پُٹّیئے رنگلے داہڑے
ڈھڈ جہناں کھلواڑے
بلدیاں اکھراں والے پنے
ویکھ ایہناں نے ساڑے
چِڑیاں ہتھوں مرجان ہاتھی
فِر اک واری انج دی فصل اُگایئے
چل راول چل رُٹھڑے یار منایئے
اگ لاسُٹتاں فرضاں نوں چل قضاء نماز پڑھایئے

جُھگی ول عید

ویکھ نہ ہوئی ربا میں تھوں، انج دی کانی ونڈ
توں وی مینوں روندا جاپیں، تاں ولائی اوکنڈ

اک ویلا آویگا

جد پچھیا جاوے گا
جیہڑے تتر بٹیرے توں
قید ءِچ پائے نیں
جس دانے پانی تے
توں قبضہ کیتا ہے
جیہڑے زر دے زوریں توں
تالے لائے نیں
تیرے جھوٹھے شملے دا
کنج پھل کملاوے گا
اک ویلا آویگا
جد پچھیا جاوے گا
جو ہنس پکھیرو توں
شکاریں مارے نے
جیہڑے لیکھ اساڈے توں
ہتھیں پاڑے نیں
ڈھٹھی جھگی ساڈی راول

تیرے ویکھ چوبارے نے
سبھ دکھ نتارے جاسن
ہر وار دے لارے نیں
جو زر چرایا ہے
تینوں پھاہے لاوے گا
اک ویلا آویگا
جد پچھیا جاوے گا

پاء پڑھے

گوڈے گوڈے کُھبے گیا نے ہتھ جہناں دے ٹوکے
باہلے علم دی دات وی ربا کملیاں ہتھ نہ پائیں

بیعت

گلی گلی میں چھان لیا
نہیں لبھیا شاہ عنایت
ہن تے راول کر لے آپے
اپنے ہتھیں بیعت

آ بھئی آ تُوں تھلے آ

آ بھئی آ تُوں تھلے آ
تھلے آ کے ذات مُکا
درداں دا ہے سیک بڑا
توں وی جُلی آن وِچھا
تیرا چھت وی گڑھکاں مارے
میرا چھت وی چون پیا
آ بھئی آ تُوں تھلے آ
اینا نہ تُوں قہر وسا
ذات اپنی غفار بنا
کِٹے چلّے سال ہزار
بُجھی کوئی نا لگی بھاء
آ بھئی آ تُوں تھلے آ
وِتھ عاشق تے معشوق مِٹے
رل مل لئیے اِکو ساہ
روز دیہاڑے مُلاں جی
نام تیرے تے کرن فناہ
آ بھئی آ تُوں تھلے آ
تھلے آ کے ذات مُکا

عشق

تیرا کیتا فرض میں جاتا
محبوب تیرے داستناں
میری واری یار نکھیڑے
ہے چار چوفیری گھیرے
اس گھیرے دے اندر راولؔ
ریہنا یار حلال
رکھیا جیکر قدم اگیرے
ہوسی فیر حرام
عشق دیا اماماں
تیرے کنج دے یار اصول
تیری ہر اک گل نوں
میں کیتا فرض قبول
پر تیرے ورتے' اندر کا ہنوں
کفر تے کافر
ہے عشق میرے دا مُول

میرے جودھے

پلے بنھ لے توری پھلکا
راہ لمیرے نے
رکھ دھیان توں چارے پاسے
بڑے ہنیرے نے
میں سیس کٹانا ماں دے لئی
بنھے سیہرے نے
پئے کمبدے گوڈے دشمن دے
پائے گھیرے نے
جتھےّ لاشاں دسن پئیاں
پائے پھیرے نے
ایہہ ٹور نہیں بلدے دی
ویکھ وچھیرے نے
چھتاں وچ جالے دِسدے
اجڑے بسیرے نے
ایہہ رُسدے نے بھاویں رُس جاون
یار بتیرے نے

یاراں ساڑے تن عشقے وچ
سارے میرے نے
میں دُونے کھوساں راول جی
جتنے بیرے نے

۱) بلد-داند(گاں دا کھسم) ۲) وچھیرے-(گاں دا بچھڑا) ۳) بیرے-(ٹوٹے)

کاٹھ

چل گھوڑا گھڑیئے کاٹھ دا
جیہڑا ساتھ سہیڑے راٹھ دا
کجھ عملوں کم چلائیے جی
پینڈا مک جائے پاٹھ دا

وش آ تکے

خواجہ بلوچستان آزاد تھی گیا

جودھیاں دے نام ہیٹھ جنگ لڑدے بلوچاں ولوں سندھی مزدوراں دا قتل عام

آ ویکھ نصیرا تُوں
کنج کوہیا سورمیاں
آ ویکھ بھٹائی نوں
یار مٹائی بیٹھے
تیری لیکی شیاہی نوں
لبھدے پھرن آزادی
کوہ کے بھائی نوں
انج باغ سوارے جاندے
انج بوہے مارے جاندے
اٹھ خان نوابا تُوں
آ ویکھ برائی نوں
کنج کوہیا سورمیاں
آ ویکھ بھٹائی نوں

----

۱)نصیر:۔ بلوچی شاعر گل خان نصیر ۲)خان نواب:۔نواب نوروز خان

تریہہ

ترہاے نی کدی تریہہ نہیں مکی

ڈیرے لان سمندریں

کیہ لبھناں ہیں کندھاں اوہلے

اوہ کدلکیا پتھریں

لکھ گھسا توں متھا ویرن

گرجے مسجد مندریں

میں نہیں جانا اس گھر کھسماں

جتھے راتیں بوہے جندریں

کھول توں من دا بوہا راولؔ

اوہ تاں بیٹھا اندریں

راز

تسبیاں رولن دے نال راولؔ

واء نہیں ہونا قدرت دیاں سب رازاں

اندروں کوٹھا خالی جس دا

اس دیاں خاک نمازاں

تومبہ انج وجدا

لُتھو کِکراں دے جدسک
چوساں رل کے سارے اُک
آسی بدل ویکھیں گجدا
تومبہ انج وجدا
پئے جائے گلی گلی وِچ بھاجھڑ
لگ جائے چارے پاسے بھانبھڑ
کرساں دھرتی ماں نوں سجدا
تومبہ انج وجدا
آسن کنکاں دے جدکپ
کرساں اِنج دا مکو ٹھپ
نظریں دُشمن آسی بھجدا
تومبہ انج وجدا
جیہڑی ولگن دُشمن ڈھائی
مِنساں اِک اِک میں سِر سائی
ویکھیں سون چِڑی نوں رجدا
تومبہ انج وجدا
آسی گلی گلی وچ دُلاّ
بنہساں شملے والا کُلاّ

ویری دیگاں دے وچ رِجھدا
تومبہ انج وجدا
لاہساں مکڑی دے سبھ جال
رکھساں چھاتی دے وچ بھال
ویکھیں راولؔ نوں فِر گجدا
تومبہ انج وجدا

ہریالی

اساں جنگ نہیں لانی جیہڑی
جت یا ہار تے مُکنی
اساں گڈی اوہ چلانی
جیہڑی منزل تے نہیں رُکنی
چلو کریئے انج نتارا
جیہڑی پرہیا وچ نہ پھبے
اوہ گل کدے نہیں کرنی
جیہڑا بوٹا لاوناں راولؔ
اوہتے کھلنی نت ہریالی
اوہدی ٹاہنی کدے نہیں سُکنی

میں دھی ہاں پنجاں پتناں دی

میں دھی ہاں پنجاں پتناں دی
لوڑ نہیں مینوں رتناں دی
مینوں رُولیں نا بازار میاں
ہیریاں دا میں ہار میاں
میں کیتا گھر گُلزار میاں
ہاں شرماں دا امبار میاں
ہاں ویکھ نِشانی عزتاں دی
میں دھی ہاں پنجاں پتناں دی
لوڑ نہیں مینوں رتناں دی
جد لوڑ پئی ہے جِند واری
مینوں گِن نا بس توں اِک ناری
تیری جِت دی خاطر میں ہاری
پہلے باپو ویرے کھسم میرے
ہے آکھیا سبھ نے میں بھاری
چھڑی بُرکی لبھدی کنکاں دی
میں دھی ہاں پنجاں پتناں دی
لوڑ نہیں مینوں رتناں دی

مینوں لوڑ ہے چُنی پلے دی
مینوں لاج ہے باپ دے گُلّے دی
میں بات نہیں بجھنی مُلے دی
میں گلی نوں جانا بُلّھے دی
میں گانے گیت نے دھرتی دے
تے بانہہ پھڑنی ہے سجناں دی
میں دھی ہاں پنجاں پتناں دی
لوڑ نہیں مینوں رتناں دی
اج دیس بنایا میں بابُل
کر شملے اُچے ہوئی قابل
میں نِکل کھلوتی جوہدیاں سنگ
ہِن گانے جَس میں راولؔ دے
ہُن لوڑ نہیں باہلیاں متناں دی
میں دھی ہاں پنجاں پتناں دی
لوڑ نہیں مینوں رتناں دی

سلطنت عثمانیہ دے خاتمے ویلے ہوئے معاہدے دے خاتمے دی مدت
۲۰۲۳ وچ پوری ہورہی ہے جس بارے شاور چدھڑ نے اک پوسٹ فیس بک تے پوسٹ کیتی
اس پوسٹ نوں پڑھ کے لکھی گئی نظم

نظم

لگنی لام مدانے انج دی
گھوڑے عرب تے ترک سواری
غیرت مند پتر اں دی راول
سر دیون دی آسی واری
مایا دے ول تھکنا بندا
عزتیں دانا چگنا بندا
ہاتھی تے ہاتھی دے خرمے
مارے جاسن سارے جرمے
ڈھولے گاون دا ہے موسم
ضرباں لاساں کاری کاری
ولگن گھیر کے ساری ساری

ا) ولگن:۔مدان، زمین

پورے پنجاب وچ چپ چپیتے جس طرح نادرشاہے
کھلری جاندے نے تے اپنی مرضی لوکاں تے زبردستی ٹھوک رہے نے پنجابیو جاگن دا سمہ آگیا ہے

جاگیں جاگیں

اٹھیں جاگیں پترا داریا
کہ دھرتی میری سرمنگدی
نادرشاہیے کھلر گئے نے
ساڑ دے بوری بھنگ دی
پورے پورے پنڈ نوں پئے گئے
دس دس ڈاکو ڈھنگ دے
دُلے کھرلے وانگوں پترا
اٹھ کھڑ دھرتی رنگ دے
کیوں غیرت تیری سنگھدی
نادرشاہیے کھلر گئے نے
ساڑ دے بوری بھنگ دی

دُشمن

مینوں نیندر لگے زاہر وے میں جاگنا ساری رات
میں چُک بندوقاں موڈھڑے پا دُلّے والی بات
سراہٹ سُنیدی نہیریوں جیوں دُشمن چھڈے بارک
رل اوہلے جُھنڈاں راولاؔ سب لاکے بہیے گھات

مٹی

اسیں مٹی دے ہاں پت، ہے مٹی ساڈی ماں
مٹی وچوں جمے، جانا مٹی دے وچ گھل
ہتھیں آپ سوارا پانا، ہتھیں آپ وگاڑ
مٹی وچوں کنڈے جمے، مٹی وچوں پھل
کنڈے چلہی سڑ دے بلیا، پھل سراں دے تاج
پھلان ورگا جیون جی کے، ماں دی رکھیں لاج
مڑ نہیں آنا دنیا اتے، اکو گیڑ دا جیون
گھوٹا انج دا گھوٹیئے، جے نت سر دائی پیون

چل کچے گھڑے میں ترساں

پنل دی ہو مرساں
اج یار گھڑولی بھرساں
میں سجدے،
چپے چپے کرساں
کل پنجاب دی دھرتی اتے
زری زری میں کُھرساں
ویکھیں شاناں دے نال ٹرساں
فر بلّھا مادھو گاساں
اج دنیا اُتے چھاساں
میں دھرتی دی ہو ریہساں
کر چھوڑے چھوڑے ویریاں
میں تک آسمانی اُڈساں
پئی گاسی دنیا راول
توں ویکھیں توڑ قیامت
بھاویں ٹر قبریں میں جاساں

بُلھا

تیری والی مُلیا، نرا ہے پانی
بلّھے والی پیتی ہے تے چڑھی بھوانی
توں تے پاویں پیریں چھالے
لشکن بوتھے اندروں کالے
ویکھ ضراری اڈے بنا لئے
نام مسیتے حجرے وسا لئے
ڈھڈھوں پلیتا، اکھ ہے کانی
تیری والی مُلیا، نرا ہے پانی
بلّھے والی پیتی ہے تے چڑھی بھوانی
بھرے تبا کھ توں کھیراں والے
جیون لوڑہے نکی پیالی
عشق دی جت ہے نیویاں پانا
تیرے ول ساری قتل قتالی
ادھرے ساری عشق دی بانی
تیری والی ملیا، نرا ہے پانی
بلھے والی پیتی ہے تے چڑھی بھوانی

میں ہاں کنجری اوہ زنجیر
میں ہاں رانجھن اوہ ہے ہیر
ادھر فقیری تن تے لیر
راولؔ لشکر بلھاؔ امیر
تیرے ول نہیں میں لوٗ لگانی
تیری والی مُلیا، نرا ہے پانی
بلھےؔ والی پیتی ہے تے چڑھی بھوانی

---

۱) تبا کھ:۔ وڈی پرات

ٹُک

اوہ نہ رجدے ساونی، اکھیں جھناں دے بھکھ
شاہ چڑھاوے ماڑیاں، خلقت لبھے ٹک

'راز دی گل'

ایہہ کنجری تے بے دینی ہے
دسنی کجھ ، کجھ پینی ہے
ایہہ ماس تے ہڈیاں کھاوے پئی
رت پی پی ساڈی جینی ہے
اج رات کرو کجھ بات کرو
ایہدے آکھے نا بد ذات مرو
ایہہ گھڑے تاں نہیں کوئی ٹھنڈے جی
ایہہ پھل نہیں راہ نے کنڈے جی
ایہناں تکیا باغیں کھڑ کھڑ کے
نہیں روڑی وانگوں چنڈے جی
چل راولؔ ریت تروڑیں ہا
کشتی نوحؔ والی بوڑیں ہا

ماں دا عشق

بھونہہ بن کے نی مائے
میں مٹی وچ لتڑ یواں
جد تلن دیون دھیاں
میں گھانی وچ گھیواں
جد فصلاں گڈن بیلی
میں بیاں وانگ گڈ یواں
میں عشق تیرے وچ مائے
وانگ صلواۃ نتیواں
میں سیس کٹا کے مائے
ویکھ شہید گنیواں
گلیاں تینڈ یاں عطر پھلیلے
راواں راول تھیواں

کھوہیئے تخت وتاج نوں

اگ لاہیئے کُھسرے راج نوں
چل کھوہیئے تخت وتاج نوں
اُٹھ دشمناں نوں پھوکیئے
فر شینہاں وانگوں شوقیئے
چل کوئل وانگوں کوکیئے
جہناں سمجھ مراداں پا لئے
جہناں لٹ بھڑ ولڑے کھاء لئے
جہناں ہیرے میرے چاء لئے
فر ٹوکے دے نال ٹوکیئے
چل کوئل وانگوں کوکیئے
اس جندڑی نوں وار چلاں
سبھ ماں دی خاطر ہار چلاں
لے بھگتو دی میں سار چلاں
چل بلھے دے دربار چلاں
سبھ روُلیوں جا کے مکت ہوواں

انج راولؔ سُکھنا سوکھیئے
چل کوئل وانگوں کو کیئے
راولاؔ رہو چیکدا
جاگدا میں بھیڑ چوں
ورلا ورلا تک رہیاں
جاگنا سبھ ہیریاں
جے لیکاں سارے لیکیئے
چل کوئل وانگوں کو کیئے

نظم

ویکھیں ویکھیں رانجھن وے
کھیڑا لے گیا ساجن وے
ایہہ چارے پاسے سُوہے نے
ہائے لٹیا آن مجاجن وے
انجے زخماں توں میں چُو رنہیں
مینہ روکے جتّھے تیراں دے
لڑ لگئے یار فقیراں دے
مٹھے پھل ہونے تاثیراں دے
ویکھیں قیدو لیون سوہ آیا
اوہنے پھیرا ایویں نہیں پایا
ویکھیں سبھ ہنیریاں لیہ جانا
ایویں کالا بدل نہیں چھایا
ناسور ہے بننا زخماں نے
اوہناں کارن دسناور ماں دے
فر پاناگل تقدیراں دے

لڑ لگئے یار فقیراں دے
مٹھے پھل ہونے تاثیراں دے
چل یاری لائیے میراں دے
جے ڈیرے جاناں ہیراں دے
کڑے توڑ کے سبھ زنجیراں دے
بھر راولؔ یار تروپے توں
زندگی دیاں پاٹیاں لیراں دے
لڑ لگئے یار فقیراں دے
مٹھے پھل ہونے تاثیراں دے

میں کللی

سجدے کرن دے لیکھے پچھیں نال ریہا ہر ویلے
میں تے آپ کللی راولؔ نچدیاں ٹل گئیے گٹے

پنجاب امڑ دے نعرے

رب کرے اوہ ویلا آوے
گھر گھر گونجن
پنجاب امڑ دے نعرے
پنجاب جیئے پنجابی جئین
گاون سارے رل کے یارو
ماں بولی الہڑ دے سیہرے
شملے والی پگ اساڈی
ویکھ اوچیری ہووے
ڈھولی دے فرآل دوآلے
گبھرو لاون پھیرے
لالا پھیرے رج رج پاون بھنگڑے
رب کرے اوہ ویلا آوے
گھر گھر گونجن
پنجاب امڑ دے نعرے

دل دی گل

میں کیہ پڑھیہا گڑھیہا راولؔ الفوں بے نہ جانا
بھگتو بلھے مگریں ٹرنا میںنڈے دلے واں بھانا

ذات

باہج میرے وشواس دے ربا' تیری ذات پچھانے کون
فر سجدے کرن دی خاطر بندا' آپ جھکاوے دھون

گلاں

ماہنہ اٹھن تاں دے وت نبڑ گھساں
ایہہ چھریاں ٹوکے ہتھ نہ چا
اسی گلاں نال ہی اجڑ وساں

عشق

کنج ہونا دوہرا لک ماہیا
ساہنک َ گھن کے عشقے نی
توں جتھ گُنہ کے تک ماہیا

راہ

گھن چادر موڈھے پُر کھے نی
کنج تانی کتیئے جیون دی
راہ دسنی ہے گھوکر چڑ کھے نی

ضراری

کتھے شاہ عنایت جا توں، مرشد جھوک وسائی
سد میری تے آ کے ویکھیں، مُلے دی گمراہی
فرمسیت اساری ایہنے، حضرت نے جوڑ ھائی
فرمرید بنا کوئی بلّھا، جھنے حجرے سی اگ لائی

قہار

اوہ ویلا چھیتی آوے گا
بن کے جد قہار کوئی
قہر خدا داڈھاوے گا
کناں دے پردے پاٹن گے
جد انج دھماکہ ہووے گا
جد حکم سنایا جاویگا
فر قاتل وی شرماویگا
مظلوم پکڑ کے برچھی نوں
جد ظالم دے ول دھاویگا
پنجاب میرے وچ راولؔ جی
اوہ ویلا چھیتی آویگا
اس مورکھ ہتھوں کھوہنی ہے
ایہہ گندی چادر کھسماں دی
اساں وچ چورستے دھونی ہے
توں ویکھیں بکھدے پڑ راولؔ

ایہہ پلٹن ساری رونی ہے
رات نوں ڈھلدا ویکھیں توں
ہر پاسے چانن ہووے گا
پنجاب میرے وچ راول جی
اوہ ویلا چھیتی آویگا
ایہہ پلٹن ساری چوراں دی
پا کے وردی موراں دی
صفاں بنا کے نویاں ایہہ
پئے دسدے کہانی ہوراں دی
خلقت ساری تاں جاگو
کوئی ماں دا پتر سا ہویں کھل
جد گیت سریلا گاویگا
پنجاب میرے وچ راول جی
اوہ ویلا چھیتی آویگا

مجنوں

توں کی ٹُرنا جانے مورکھ
جو ٹُردا پا کے کھلے
اوہ کد پیریں چھالے ویکھن
جو عشق دی خاطر جھلے
عشق دے پاندھی مجنوں ورگے
لیلی جس نوں نظریں آوے
بیٹھی عرش معلے

بُت

کنج دے مومن جمے نے، اس دھرتی تے راولؔ
ہتھیں بت بنا کے مورکھ، آپ گرائی جاندے نے
بت پوجا نوں کفر وی دسن،
فرنویں بنائی جاندے نے

اٹھو مر یو ستیو گھوک پیو

جاگن دا ویلا آیا ہے
پئے داند نے بھڑ دے پڑ اندر
وقار مکار تے قاضی جی
پت اپنی ساری لاہی بیٹھے
ککر دے بوٹے سارے جی
چھانگن دا ویلا آیا ہے
اٹھو مر یو ستیو گھوک پیو
جاگن دا ویلا آیا ہے
ایتھے سپ تے ٹھونہے نکلے نے
ایہہ سینہہ دے سبھ ترلکلے نے
ایہہ جنگ ہے ہیر تے قیدو دی
رانجھن دا ویلا آیا ہے
اٹھو مر یو ستیو گھوک پیو
جاگن دا ویلا آیا ہے
ایہہ جنگ ہے زر تے زمیاں دی

اٹھے نکلے فوج ایہہ کمیاں دی

حا کی خا کی، حا کو، ڈاکو، سپ ایہہ سارے

ما نجن داویلا آیا ہے

اٹھو مر یو ستیو گھوک پیو

جا گن داویلا آیا ہے

عاشق سبھ دیوان چلو جی

ہوون سبھ قربان چلو جی

سیس کٹاون یار نے سدیا

سارے ویلے بیت گئے نے

سا جن داویلا آیا ہے

اٹھو مر یو ستیو گھوک پیو

جا گن داویلا آیا ہے

مستانہ

سن میرے پنجاب کہ تیری مالا کنج بنائی

لِکھ لِکھ رجز تے جَس تیرے میں کیتی خوب کمائی

عشق دی گولک سر تے چا کے دتی خوب دُہائی

وچ مسیتے بھنگڑے پا کے جھنگ ول نیت نتائی

کنج دا باغ لگایا مالی

پھُلاں دی تھاں کنڈے
تتلیاں دے پر چنڈے
بوٹیاں دے لہو ٹھنڈے
گرمی دے وچ سردی وانگوں
کھلے رہے سرنڈے
پہرے تے بیٹھے پتر نے
پھلاں تے آئے بوٹے سارے
لے کہاڑی چھنڈے
کنج دا باغ لگایا مالی
پھُلاں دی تھاں کنڈے

پیریں بنھ لے گھنگرو تے چل رقص کراں

سنتاں فرضاں نفلاں وانگوں ماں دھرتی دے رجز پڑھاں
ماں دھرتی لئی جنگاں دے وچ جاناں دیئے پڑھ پڑھ واراں
جس الاندیا ماں دھرتی لئی سجدے دے وچ سیس دھراں
پیریں بنھ لے گھنگرو تے چل رقص کراں
میں نہیں پینیدا دل کردا ہے ساقی اگے عرض کراں
میں نہیں نیتی دل کردا ہے فرض کراں
نفلاں والا ویکھ مصلہ چوری ہوندا
چوراں دی میں چھاتی اندر گرز دھراں
پیریں بنھ لے گھنگرو تے چل رقص کراں
ریتاں رسماں کوڑھ کتاباں
وچ چورستے بھانبڑ ہوون
انج دیاں جاواں چھیڑ سراں
پیریں بنھ لے گھنگرو تے چل رقص کراں
جدوی قاتل گنتی گن کے صفاں بناوے
پہلاں میرا ناں بولے
انج دی موتے یار مراں

پیریں بنھ لے گھنگروتے چل رقص کراں

پڑھ پڑھ دھرتی ماں دے پتر
رکھ دین ویری تھاں تھاں کتر
لکھتاں انج دیاں لکھیئے راولؔ
چک چک بستے یار پھراں
پیریں بنھ لے گھنگروتے چل رقص کراں

مغرب ول بیٹھا بندہ

بھیت اندر دا کسے نہ پایا' سارے ٹوہلن وٹے
اچیاں اچیاں پتھراں موہرے' رج گھساون متھے
قہرتاں گھولن سارے ہتھیں' کدا سمانوں لتھے
چڑھدے پاسیوں راولؔ جی نوں' نظریں آوے
کالی گھور گھٹادے اندر' قاتل قاتل جتھے

منگویں چھاں

خوداری وچ مرن قبولے
نہیں بیٹھے منگویں چھانویں
غربت ساڈے لیکھ نے ساڑے
نہ مڑھ تقدیر دے ناویں

اپنے پاکستان دے ناں

ہالی ٹرنا سکھدے بالک نوں، ٹور نہ کھوریاں وٹیاں تے
چھمکاں عازت کرویسن، توں مارنہ لویاں گٹیاں تے

کفن

بانے کدے پلیت نہیں ہوندے، جے اتھراواں دے نال دھوو
حق دے راہ پچھتاوندا کوئی نہ، جے عشق سلامت ہووے
وچ کردار دے پالے راولؔ جو کجھ نال لیجانا
کفن وی نال نصیباں ملدا اجے کوئی پچھلا پاوے

عشقے دی عین

عشقے دی عین نہ سمجھے آئی
عمر اساں نے انج لنگھائی
سُکے کڑک تے بہے بھورے
رب دی سوہنی نعمت پائی
شراباں حوراں لاریاں اندر
اوہدے اگے دھون جھکائی
عشقے دی عین نہ سمجھے آئی
عمر اساں نے انج لنگھائی

چل وساکھی فیر منائیے

جیہڑا بیج فریدے لایا
ارجن جس نوں متھا ٹکایا
بلھے جس تے بھنگڑا پایا
اسی کاہنوں آن بھلایا
بھل کے جم جماون والے
اسی کیویں پت کہائیے
چل وساکھی فیر منائیے
جلیاں والا باغ سجائیے
ساڈے ورگا اوت نہ کوئی
ماں اپنی دی لاہ کے لوئی
بوتھے اپنے چبے کر کر
اوبھڑ بولی بولیئے فر فر
نانک والے اکھر چھڈ کے
پیو دادے نوں لجاں لائیے
چل وساکھی فیر منائیے
جلیاں والا باغ سجائیے

جتھے لوکی غالبؔ ہوئے

اوتھے اوہدے طالب ہوئے

کسے نہیں لکھے یار قصیدے

سارے دل دے بالم ہوئے

بلھےؔ ورگے عالم ہوئے

اٹھ کھڑ نیندر پوری ہوئی

پچھان ہے جس نے میری کھوئی

اس راجے دی مڑھی بنائیے

چل وساکھی فیر منائیے

جلیاں والا باغ سجائیے

اٹھ کھڑ راولؔ تان کے سینہ

ماں دے سارے پڑ بھکھائیے

جہنے ساڈی بولی کھوئی

اوہدے گھر وی بھاہ لگائیے

راہ وچ جو وی آئے اڑیکا

لکوں پئے کے راہ وچ ڈھائیے

چل وساکھی فیر منائیے

جلیاں والا باغ سجائیے

تماشا

ایہ روز نہ تیلی لایا کر نہ باندر کلا پھڑیا کر
کعبہ مندر بن جاسی نہ بت تماشہ گھڑیا کر

سویرے

انج سویرے ہوندے نہیں نہ دِیوے جگدے نیں
رات دے شوہ ہنیرے نوں کد جگنوں ٹھگدے نیں

نفل

سنتاں وی فر گل جا پوسن
چیتے رکھن نفل جہناں نے نیتے
پچھ پریت نہ ھوسی راولؔ
کھسماں نے جدواری واری سجن آن گھسیٹے

چھلے والا پنجابی گیت جو پنجابی دے انملے سنگر فضل جٹ نے تاریخ سمیت گایا جس نوں سن کے لکھی نظم

'نواں چھلا'

مڑ چھلے نے آؤنا
پائے ٹھوویاں نے گھیرے
جاواں صدقے میں تیرے
جیہڑے صدق سبوتے
گاواں رج رج ڈھولے
بھانویں سجن میرے نے بھولے
مڑ چھلے نے آؤنا
نچ جھلے وکھاونا
مڑ چھلے نے آؤنا
نہیوں نھیریاں توں ڈرنا
میں تے راہوں چ مرنا
نہیں اتھرواں وچ کھرنا
سدا چھلے نوں گاونا
نچ جھلے وکھاونا
مڑ چھلے نے آؤنا
چنا چانی پئی دسدی

پیڑ میری پئی ہسدی
نہیوں مرنا وے میں
رت جیہڑی اے پئی رسدی
نیلے چھت نوں ہلاونا
نچ جھلے وکھاونا
مڑ چھلے نے آونا
ہاں پپاں بھار کھلیا
نہیوں صدیاں توں ہلیا
کد چھلے نوں بُھلیا
جیہڑا نیھریاں نے کھویا
میں تے موڑ لیاونا
ویکھیں ڈیکدا توں رُولیا
نچ جھلے وکھاونا
مڑ چھلے نے آونا

(ڈیکدا:۔اُڈیکدا۔رُولیا:۔راول)

میرا دُلا بھٹی

میں تے دُلّا مڑدا ویکھاں
ہر دیاں سرکاراں ویکھاں
شاہ حسینؒ دھمالاں پاندا
کھڑکدیاں تلواراں ویکھاں
جاگنا بھئی جاگنا
سورمے نے جاگنا
لے کے ویری گھیریاں
فر دیش چوں تیاگنا
فصلاں نوں میں کھڑدا ہویا
آندیاں بہاراں ویکھاں
میں تے دُلّا مڑدا ویکھاں
ہر دیاں سرکاراں ویکھاں
شاہ حسینؒ دھمالاں پاندا
کھڑکدیاں تلواراں ویکھاں
کملیاں تے دینیاں نے
جنداں وچ قربانیاں

چارے پاسے ویکھدا میں
اُٹھدیاں جوانیاں
دیس دے میں کونیاں چوں
آندیاں نے ڈاراں ویکھاں
میں تے ڈُلا مڑدا ویکھاں
ہر دیاں سرکاراں ویکھاں
شاہ حسینؒ دھمالاں پاندا
کھڑکدیاں تلواراں ویکھاں
بھو گیا ہے بھو گیا
ہن انت ہو یا بھو گنا
چھڈ نا نہیں چھڈ نا
ہے ویریاں نوں ٹھوکنا
گھوڑیاں دی پٹھ تے میں
آندیاں نے ڈاراں ویکھاں
میں تے ڈُلا مڑدا ویکھاں
ہر دیاں سرکاراں ویکھاں
شاہ حسینؒ دھمالاں پاندا
کھڑکدیاں تلواراں ویکھاں
راولا توں پیڑ گھوڑی

ششتراں دی دھار لا توں
آ گئے نے کنڈھیاں تے
بیڑیاں نوں پار لا توں
لدنا ہے ڈاچیاں
پھڑدا میں مہاراں ویکھاں
میں تے ڈُلاّ مڑدا ویکھاں
ہر دیاں سرکاراں ویکھاں
شاہ حسینؒ دھمالاں پاندا
کھڑکدیاں تلواراں ویکھاں

اوکھے پینڈے

آ گئے اَوکھے پِینڈے راولؔ کٹنے جیہڑے رَل کے
بَھئے کھلارن سُنّے رَستے رَاشک بھانویں کُھل گئے

ماں دھرتی دے ناں

عشق تیرے وچ دھرتیئے نی میں
انج دی موت مراں
بھنگڑے والیاں، مان کے چساں
مست دھمالاں، پاپا دساں
وچ کنڈیالی راہے جد میں
ننگے پیر ٹراں
عشق تیرے وچ دھرتیئے نی میں
انج دی موت مراں
چیت کرے ہریالی بھکھ نوں
کنڈھے کنڈھے بھر کے ندیاں
جٹّ جگنوں وانگوں بلدے
کوئلے بھکھدے ریہہ جان صدیاں
انج دے قدم دھراں
عشق تیرے وچ دھرتیئے نی میں
انج دی موت مراں
ونجھلی چک کے پت تیرے جد

وچ سراں دے گاون
شاہ دی پلٹن قاضی مُلے
وچ میداناں ڈھیون
ہیر دی خاطر وچ درگڑاں
رلدا رانجھے وانگ پھراں
عشق تیرے وچ دھر تیئے نی میں
انج دی موت مراں
چل منصورؔ دے وانگوں راولؔ
حق دا نعرا لائیے
شاہ حسینؔ دے وانگوں یارا
پڑ وچ بھنگڑے پائیے
جد وی رسہ ماں دی خاطر
آوے گل وچ پان داویلا
جا سولی آپ چڑھاں
عشق تیرے وچ دھر تیئے نی میں
انج دی موت مراں

سندھ دی دھرتی توں قوم پرست کارکناں دے اغواتے

میرے بھٹائی دی فریاد

میرے بال نیانے مارو نہ
اس دیس دے مالک ہارو نہ
ایہہ پھل نے جیجل سازاں دے
ہے نام ایہناں دا دیس میرا
ایہہ وطن دے ڈھارے ساڑو نہ
تسی راکھے ہو ایہناں ڈھاراں دے
ہتھیں آپ اُجاڑو نہ
ایہہ سرمدؔ وانگوں پڑھدے نے
منکر آکھ کے دھاڑو نہ
ایہہ ورقے شیخ دی کوتا دے
کورے آکھ کے پاڑو نہ
میرے بال نیانے مارو نہ
اس دیس دے مالک ہارو نہ

ارداس

کدساڈی واری آونی ہے؟
کدکوکاں سنیاں جان گیاں؟
کدوں اکھ کھلنی ہے مالک دی؟
جدوں لاشاں ٹنگیاں جان گیاں؟

کندھاں

ایہہ راہ دیاں کندھاں
دھمک پئی تے ڈھین گئیاں
گیت میرے جد گونجن گے
فر انج دھمالاں پین گئیاں

سوہنی

گھڑا چک کے سر تے دھریئے جی
گھٹ عشقے دا انج بھریئے جی
میہنوال دی خاطر مرن لئی
فر سوہنی وانگوں تریئے جی

سقراط

سقراؔط دے وانگوں راوؔل جی میں زہر پیالہ پینا ہے
انج عشق تیرے وچ مر کے وی میں صدیاں تائیں جینا ہے

لچھن

ہتھ مسواکاں مونہہ تے داڑھا' پانچے گٹیوں اُچے
لُک نہیں ہوندے ایہناں دے اوہلے لچھن تیرے جو لُچے

چار سوال

انج ملونئے دتا مینوں اتر ہے چار سوالاں دا
لا کے کفر دا فتوا راوؔل ٹولا دسیا جاہلاں دا

غازی

جو گرم ہواواں جھلیاں نے
بت خانے بانگاں ملیاں نے
وچ کعبے ٹوکا پھرنا ھے
تاہیوں ڈوراں ساریاں ہلیاں نے
اٹھو نکلو یارو بانگ ھوئی
سد آئی ہے وچوں کربل دے
ہن چکنی یارو ڈانگ ھوئی
پر کترے گئے جد بلبل دے
چلو پچھیئے شہر دے قاضی نوں
کیویں جتیا جاندا بازی نوں
جہنے پڑ وچ ڈانگاں سٹیاں سن
کد ٹنگناں ھے اس غازی نوں
پیا بوجھ جو دسدا باہیاں تے
کتھے ٹٹ نہ جاوے منجا جی
ہووے وار اخیری راولؔ اوئے
اج ڈٹ کے پانا پنجا جی

ویل

تن دیاں واراں ویل کہ تیرا، نہیں ہے کوئی میل
میں کھیڈ نی کھیڈ نی کھیڈ نی، کھیڈ اں ایہو کھیل
میں کھُنے راہ اولے، بھاویں لے جاوے سنگ جیل
اسی جثہ دے وچ گھانی، یار کڈھانا تیل

پھاہے گھاٹ

میں موت سیہڑی لوکو وے
میرے نال چلو
اُس راہے جی
جو پھاہے گھاٹ نوں جاندا ہے
جیہڑے او ہلے بیٹھا ٹھاٹ دے نا
می لاٹ نوں اج فر بھاندا ہے
میں موت سیہڑی لوکو وے
میرے نال چلو

رولا

چارے پاسے شور پیا جے
ہویا ہے کجھ ہور تے رولا ہور پیا جے
دسدے لوکی جا گن والے
موراں نوں فر چور پیا جے
چارے پاسے شور پیا جے
ہویا ہے کجھ ہور تے رولا ہور پیا ج ے
آپس دے وچ لڑ دے حصے دار
پچھے بیٹھے نے سردار
توں ویکھ لٹیچن والے
پئے پچھدے وار و وار
آپس دے وچ خور پیا جے
چارے پاسے شور پیا جے
ہویا ہے کجھ ہور تے رولا ہور پیا جے

کئی وار انج ہویا کہ میں فیس بک تے کجھ سطراں پوسٹ کیتیاں تے مینوں فیس بک میسنجر تے کال کر کے گاہلاں کڈھیاں گئیاں اوہناں گاہلاں دے جواب وچ لکھیاں دو سطراں

گاہلاں دا جواب

اگ لاواں ایہہ جئی جنت نوں، جہدی کنجی ہے ہتھ ملاں دے
راز کیویں ایہہ دساں راولؔ ڈنگے آپ نے مارے بلھیاں دے

سچے پیر

اسی نچناں وانگ فقیراں، نہیں بہناں ویکھ لکیراں
اسی پٹ وگانے راہ چوں، جہڑے آئے وانگ شہتیراں
کٹ راولؔ پندھ منصوریؔ، بھاویں تن من ہو جائے لیراں
اسی جیون انج ہے جیناں، جیویں دسیا سچیاں پیراں

---

70 سال بعد ہوئے جشن آزادی تے

آ مڑ کے ویکھ لے باَبا توں
دیس دی سوہنی حالت نوں
اسی مڈھ بنہیا سی انج کر کے
تیرے دارو لئی نہ ویہل ملی
تیری دیدیؔ نوں غدار کیہا
تیرے قولاں نوں وچ تا کی دے
اسی رکھیا کپڑے کونج کے جی
کنج کرنا راضی رُسیاں نوں
توں دسیا سی بنگال دے وچ
ساڈی قومی بولی دو کر کے
اسی جان چھڑائی گند کہہ کے
اسی نال گواہنڈے رکھ ویری
جا یاری لائی ہاتھی دے
فر کلمے پڑھ اسی مڑ آئے
دس مدت کجھ، فر مدت نوں اسی کرلمیاں
سبھ کلمے شلمے بھل بیٹھے

اسی پڑھ تیرے ساں قل بیٹھے
اسی ہیرو ہاں اس دنیا وچ
جھنوں چک کے سر تے سونہہ چکئیے
فر دس کا گت اوہنوں بنہہ سٹیئے
اج ستراں دے اسی ھو گئے ہاں
ہتھیں آپ قنون بنا کے جی
فر آپ جنازے ڈھو گئے ہاں
توں ویکھ تاں سہی ساڈی جہالت نوں
آ مڑ کے ویکھ لے بابا توں
دیس دی سوہنی حالت نوں
اسی مڈھ بنہیا سی کنج کر کے
تیرے دار وئی نہ ویہل ملی
تیری دیدی نوں غدار کیہا

چُبھی

راول سائیاں سوکھے ہوندے کنڈ ھیوں ٹویں لگانے
باہجھ چبھی دے منی نہیں جاندی پتناں دی ڈونگھیائی

سوال

کداوہ یار دیہاڑا آونا کدہے سورج چڑھنا
کدا یہہ راہواں پدھریاں ہوسن کد کنڈیالی سڑنا
کدی تے سدھی موتے ماریں چھڈ بہانے گھڑنا
موہرے آکے مار دلیرا, سکھ پڑوچ آکے بھڑنا

چکڑ

پار نہیں ہوندے کدے وی راولؔ چکڑ دے دریا
مرجاندے نے کھوبھے دے وچ کھبے لوک ہمیشہ

عالم

چک کے ٹر یئے لوئی وے راولؔ ساڈا حال فقیراں والا
ایتھے عالم فاضل وسدے سارے کس جاہلاں دی سننی

سوچ وچار

چار دلانگھاں پینڈا اَکھیا، سمجھ نہ منزل آ گئی
ہکو سٹ پئی ہے گجھی، مت تیری جوڑھا گئی
عقلیں سوچ توں ڈونگھی گھاٹی، انج نہیں پار لگھیندی
باہج تیاری لکھاں جودھے، خونی "دنیا" کھا گئی

سفلتا

اک پل دی سرداری لئی کیوں چھیڑیں کم کمزاتے
پھلاں والے بوٹے لا کے سفل بنا جگراتے
بندا بشر تے مرجاندا ہے نکی جئی اک باتے
شام سویرے بمب برود توں گھڑ دا کیہڑے کھاتے

سوال

جیندے جی توں لکھیا گزارا، پاٹیاں ھوئیاں لیراں وچ
مرے ھوئے اس راول نوں، کیوں کورا پایا جاندا
سمجھ نہیں آوندی، مٹی دے اس بتڑے نوں
مٹی دے وچ پورن لئی، کیوں یار نہوایا جاندا

عشق

عشق تے اکھیاں دا' نور ہوندا ھے
بنا نور دے لکھ' شعور ہوندا ھے
بنا یار شعوروں راوؔل جی
بندا تے جیویں سور ہوندا ھے
('سور' سندھی زبان دا اکھر ہے جس دے معنے 'درد' دے ہوندے نے)

چتاونی

سانوں گھیرا پاون دے لئی، کتنے جال وچھاونے
پھاہے لگے قتل وی ہوئے، ہن بس کر سانگ نہ لا
تیرا پکھ ہے توں سنا، تیرے وس ہے فیصلہ
سولی چڑھنا ریت اساڈی، چیتے رکھیں کاملہ

کِھلنا

روون والی رُتے راوؔل کیوں پئے کھلدے لوکی
ساہ پیا گھٹدا رانجھن دا تے میلہ لایا شوقی

ویل ویل مراثی دی ویل

ویل ویل سبھ جاگدیاں دی ویل
دسن راہ جو وچ ہنیریاں دے
ہون اوہناں دے نال
جہناں راہیاں دے میل
اس میل دے کارن جو بھوگ ہوئی
اوہناں پیڑاں بھوگدیاں دی ویل
ویل ویل سبھ جاگدیاں دی ویل
سمجھ جودھیاں دی کھیڈ
جو کھیڈ کھیڈے نے پئے
"اوہناں" دی کھیڈ
اوہناں کھیڈاں کھیڈیاں دی ویل
ویل ویل سبھ جاگدیاں دی ویل
اس وار وی جت دسدی ہے
مینوں قاتلاں دی مقتولہ وے
ساڈی گل پئی ہے کھوہ کھاتے
ماریں ڈھول اُتے سدا چھمکاں جی

لاہنی تو نہیوں ہی ہے
راولا اکھاں دی میل

اج اکھاں توں میل دھونڈیاں دی ویل
ویل ویل سبھ جاگدیاں دی ویل

سوال

دُھر درگاہوں لکھیا ہووے، فر پنے دس کنج کورے
وعدے رزق دے پتھراں اندر، کرداہیں کنج پورے
لوڑ پئی جد کربل دے، جا پیاس بجھائی تیراں
وچ درگڑاں زم زم راولؔ، آئے نہ سمجھ فقیراں

کمال

سبھ ویری لین نہ ساہ، پا راولؔ انج دھمال
پئی تھر کے ساری خلقت کوئی کر جا انج کمال

اج دیاں ہیراں

سمجھ نا آوے ہیراں نے، کتھے پڑھیا عشق کتابے
کدوارثؔ لکھیا رانجھن، جاندا چک سونے دے چھابے

سوال

گھر اپنا اوہ دسے راولؔ شہ رگ تھیں وی نیڑے
کنا لا گیوں ہو کے ویہندا ظلم اوہ بھیڑے بھیڑے

بُھکھاں

بھکھ ماردیوے سرچک کے ٹرن دے پاپ نوں جی
چلو مار آیئے بھکھاں ونڈ دیاں دے، فر باپ نوں جی

بھاگ

گتھی بھاری ساڈیاں لیکھڑاں دی
چھڈ ہتھ پھڑائی سو اُچیاں دے
بے بھاگ ہوئے ہاں راولاؔ جی
لکھے بھاگ چنگیر ڑے لُچیاں دے

سُکے کُھوہ

کالیاں بدلاں جانچ نہ ھووے رات کیویں ہے دھمدی
سُکے کھوہ دس راوؔل سائیاں کد ہریالی جمدی

شاہواں دے میلے

کنج پکھیاڑاں راوؔل سائیاں تختہ مشق بنایا
ویکھ رہیاواں جھگیاں دے ول شاہواں میلہ لایاہ

پندھ

میں عشق دے پتن تڑ کیتی، آ ویکھ تاں سہی گلزار ہوویں
شہ رگ تھیں کیہڑا پندھ اوکھا، شالا ممتا وانگ بیزار ہوویں

لاالا نا سبق پکا

فر من دی پھٹی کو رچ لوؤ

لمبڑی دے چٹے پوچے نا

ایہہ روزے نال نمازاں کیہ

ایہہ نفل تے کلمے سنتاں کیہ

ایہنا پا پڑھیاں سبھ علماں نوں

چلو لاہ کندھاڑیوں سٹ آیئے

جو آپ دسایا یارن نے

پہلے لاالا توں کھٹ آیئے

اس سبقے وچ سارے مٹ آیئے

ایہہ درس دراسے اُڈ جاون

کوئی جھکھڑے انج دے زور گھُلا

مینوں ساقی بھر بھر یار پوا

لاالا نا سبق پکا

من دے انج بت خانے ڈھا

پا رنہ لاوے رونا دھونا

وچ گمراہیاں یار نہیں ملدے

بعد فنا ہیاں راہ لبھدے نے
اِلا اللہ تے کرے فنا
لا الا نا سبق پکا
من دے انج بت خانے ڈھا

راہ ملونڑے دا گمراہی
اس نے فر اوہ چھت چھتوائی
جیہڑی یار دے آکھے ڈھائی
کوڑی اس عدالت لائی
اس دی کوٹھی لا دے بھاء
لا الا نا سبق پکا
من دے انج بت خانے ڈھا

جیکر یاری یار دی پانی
سمجھیں لکھیا وچ جو بانی
چھڑی نہ رڑکیں یار مدھانی
بوٹے لائیاں چھاں لبھنی ہے
سوکھی نہیں ہے جند چھڑانی
پھوکے سجدے وچ نہ جا

لاالا نا سبق پکا

من دے انج بت خانے ڈھا

سنگ کافر جس کھانا چکھیا

ایہہ کی جانن اس دا کھٹیا

اِس دے کھاتے کفر دے فتوے

اِس دی نظریں ہوندے کٹوے

راول دے سنگ رل کے سارے

اِس دی ہٹی چوڑ کرا

لاالا نا سبق پکا

من دے انج بت خانے ڈھا

پھٹی: سکول وچ تختی جو لکھی جاندی دی سی ۔ کوچ: تختی نوں کوچنا مطلب دھونا ۔ لمبڑی: چھوٹی پہاڑی
پوچا: پہاڑی چوں نکلن والی کچی مٹی جس نوں بھٹھی وچ پکن توں بعد ملتانی مٹی وی کیہا جاندا ہے جس نوں تختی دھو کے لگایا جاندا سی
مٹ: ایتھے مٹ سما جان دے معنے دے ریہا ہے جو ساڈے اٹک والے پاسے عام بول چال وچ ورتیا جاندا اہا اک مثال وی ہے "مٹ کے کھا"
درس دراسے: عالم فاضل ملا عاشق تے محبوب وچ آن والیاں کندھاں

عشق نمازاں

میں نہیں جانا قید وگرے، بھاویں جتّے پیندیاں ڈانگاں
رانجھن پیش امام ہے میرا، جیں نیتیاں عشق نمازاں
میرا مکا جھنگ ول دسدا، جتھے کرنیاں رج طوافاں
رانجھن وانگر ٹر کے جانا، گاونجھلی دے سُر سازاں

گڈ نا سِکھ

ورت تاں سہی توں بھیجے دی اس موٹی مکھ نوں
ویکھ نہ توں اسماناں ولے، لبھدا ہے سبھ نیویں دکھ توں
رزق تے روزی ماں دیندی ہے، ویکھ تاں سہی توں دھرتی ولے
پاہ وی پا تے ہل وی واہ، کھان توں پہلاں گڈ نا سکھ توں

بھیجا: مغز ۔ موٹی مکھ: موٹا دماغ ۔ نیویں دکھ: نگاہ نیویں رکھنی ۔ پاہ: کھاد ۔ گڈنا: بیجنا

میں تے میرا پنجاب

ایہہ ہے میری جمن بھوں؟ ایتھے ہی ساں جمیا میں!
ایتھے ہی دفنیناں سی؟ جس دھرتی نوں ٹھگیا میں!

کھاتہ

جیون کھاتہ مک گیا ساڈا
پیون دا بھوگ بھوگیندے پئے ہاں

پانی

جہیدی چھلاں وچ اسی موجاں مان کے ریہندے ساں
اج ماں دھرتی دے سینے تے چناب ڈھوڈھیندے پئے ہاں

من دے چور

جے کر پھڑنا من دا چور
قیدو دے نال پالے خور
اج دے مُلے حلوے مانڈے
ایہہ تاں سارے ڈنگر ڈھور
انج تاں ونڈی بیٹھے زمیاں
کھاندے نہیں ایہہ بھکم بھان
اک دوجے دا جوٹھا بھور
جتھے ویکھن قضا قضائی
رل کے پاندے کٹھے شور
جے کر پھڑنا من دا چور
قیدو دے نال پالے خور
اج دے مُلے حلوے مانڈے
ایہہ تاں سارے ڈنگر ڈھور

جگ

ایویں تے نہیں روشن ہویا، تیرا سوہنا جگ مالک
لہو نال دھویا دھرتی نوں، تاں لتھی ہے کالک

چیت

جیوں بھیتاں دے بیتھ نے راولؔ
انجے جنہ ریتوں ریت
لوکی گندے بارہ ماہ
میرے اندر چیتوں چیت

کنی

گاچی خاطر پاکڑ کٹے، چھٹری چھٹرا انگ ہے باٹی
کنج دی لسی رڑکی راولؔ، کنی نہ دسے چاٹی

گاچی: تختی دھو کے لگان والی مٹی

پاکڑ: وٹا (پہاڑاں تے پئے کنچے وانگ گول پتھر جو اکثر درگاہواں وچ فقیراں دیاں قبراں اتے وی رکھے ہوندے نے)

چھٹری: خالی ۔ کُٹے: کھنڈنا ۔ کنی: جدوں لسی رڑکی دی ہے تے مکھن چڑھن والا ہوندا ہے تاں پہلے نکی نکی بوندی جئی آندی ہے جس نوں ہتھ نال کٹھا کر کے مکھن دا پیڑا بنایا جاندا ہے ۔ چاٹی: لسی رڑکن واسطے دہی جمان والے ڈولے نوں چاٹی وی کہندے نے

بیت

گیت سناجے اتریاراولؔ، چھڈ ترکھانی پیشہ
وِنجھلی تھانویں بیت بنانہ، جس نیلا کرنا جشہ

دیوے

میں بھگتوؔ، کھرلوؔ، دُلاؔ، ہاں، نہیں جیناں وچ غلامی دے
میرے لہو نال دیوے بالوؔ جدویلے آون شامیں دے

کربل

میرا من تر ہایا صدیاں دا
کدے کنج مرنا کدے کنج مرنا
بڑی لمی قید ملی مینوں
کیہڑے کم آیا ہے دس راولؔ
کعبے توں کربل ول ٹرنا

پچھ لگ

اوہدے ٹر جاون دے مگروں
اساں مڈھ بنھیا بربادی دا
جد من دی تاکی بند کیتی
فریاراں دے پچھ لگ بن کے
تلواراں دے نال حد کیتی

ظرف

میں نیویں نوں آ ظرف دے معنے پچھدے نے
اج دیکھ رہیاں کنج خالی بھانڈے چھلکدے نے

ماں دے عاشق

نت اخباراں چھپدیاں ہن' میں خبر ڈھوڈھیندا راہنداں
متاں میم دے عاشق ماں لکھسن ایہا درد بھوگیندا راہنداں

جام

جِیویں بانگ مِلی سی کربل دے
اِنج سجدہ مُڑ کیں نہیں کیتا
جِیویں جام بنایا سی ساقی
کسی عاشق مُڑ اوہ نہیں پیتا

ظالم

بھکھیاں بکھ دا کارن دسنا
جو یزید امام بنیندے پئے ھن
ظالم تے مظلوم دی جنگ نوں
اقتدار دسیندے پئے ھن

پھڑیک

پھا ہے جے کر لگنا راول
کل دی فر اڈیک کی کرنی
اج ہی پھٹے چک کے ٹریئے
قاضی دی پھڑیک کی کرنی
جے کر کھٹنی یار شہیدی
پڑ وچ آ کے دھون لہا
او ہلے ماری چیک کی کرنی
پھا ہے جے کر لگنا راولؔ
کل دی فر اڈیک کی کرنی

تپنیاں راتاں

عقلاں نے اِس گھاٹے اندر
کئی کئی عالم غیف پئے بکنے
ہاڑے نِیاں تپنیاں راتاں نے وچ
ویکھ ٹلائی لِیف پئے منگنے

چنگے لیکھ

پا کے اِیہن تُوں کَچے کوٹھے سِر فقیراں مُنے
کوٹھی اگے چِکڑ تک کے ملکاں سیکے گُھنے
بھکھاں ہتھوں بول نہ ھویا لوکی آکھن گُھنے
راولؔ نے وت سوہنیاں سائیاں چنگے لیکھ توں دُھنے

ایہن: بارش نال پکی برف دے موٹے گولے ۔ گُھنے: چپ وٹن والا قصوروار دوشی بندہ ۔ دُھنے: جیویں روں دُھنا

بھگت سنگھ دا جنم دن

آ اُوئے بھگتا بیج بندوقاں لوٹی لُٹ مچائے
کالے شوہ ہنیرے اندر مینوں نظر نہ آئے
تیریاں راہواں بھل وسر کے بیٹھے لوک نے سارے
ماں دھرتی دیاں پھٹاں والا دکھڑا ودھدا جائے

کافر کافر ہوئی وے

میں عشق تیرے وچ محبوبا اج کافر کافر ہوئی وے
اس مُلے دے بت خانے دی نہیں ہتھ میرے اج ڈھوئی وے
ہے عشق پنگھوڑا دھوبی دے
مینوں پا صندوقے روہڑھ دیو
میں در شاہواں دے نہیں پلنا
میرے ساہ پئے گھٹدے جاندے نے
آ شاہی نوں کوئی بوڑ دیو
مٹ جاوے من دی کھوئی وے
میں عشق تیرے وچ محبوبا اج کافر کافر ہوئی وے
اس مُلے دے بت خانے دی نہیں ہتھ میرے اج ڈھوئی وے
تیرے دوزخ یار ڈراوے نے
معصوم میرے نے رج مارے
اکواسی ونڈ اس دولت دی
کسے پُن کھٹیا کوئی بُھکھ مریا
کنج لاندا ایں توں نت لارے
تیرے لارے خلقت روئی وے

میں عشق تیرے وچ محبوبا اج کافر کافر ہوئی وے
اس مُلے دے بت خانے دی نہیں ہتھ میرے اج ڈھوئی وے
کوئی دُدھ دیاں نہراں وچ تردا
کوئی حوراں لے کے ہے پھردا
کسے جنت پائی دھرتی تے
پیا ناز کریندا مستی تے
میں رڑک رہیا ہاں کرماں نوں
تقدیر نصیبن سوئی وے
میں عشق تیرے وچ محبوبا اج کافر کافر ہوئی وے
اس مُلے دے بت خانے دی نہیں ہتھ میرے اج ڈھوئی وے
نت عشق چڑھاوے منگدا ہے
کدے سولی چڑھ منصوری نی
کدے کربل کھاندا چوری نی
کدے بلّھا یار قصوری نی
اگ لاوے ٹھنڈکاں لوئی وے
میں عشق تیرے وچ محبوبا اج کافر کافر ہوئی وے
اس مُلے دے بت خانے دی نہیں ہتھ میرے اج ڈھوئی وے

عشق

میتھوں عشق دے معنے پچھن، ڈھوڈھر حوس پجاری
سمجھ نہ آوے جیہناں نوں، چھج ترنگل کھاری

نوٹ: ترنگل نوں چڑھدے پنجاب وچ جفا کہندے نے
کھاری چھج والے کانے دے تیلاں نال بنی وڈی ٹوکری جہدے وچ گھاہ یا ہور سامان پا کے کڑیاں سر تے چک کے ڈھوندیاں سن

گُھٹ

چھڈ ملونٹے یار امامت، چل کریئے سنگ گھر ساقی دے
پہلے گھٹ دی چس ہے کافر، بھل جاسیں در باقی دے

وِتھ

ِ ککراں دے ایہہ جھنڈ نے سارے
پُٹ وگا دے راہیا
اِیہناں دے اُوہلے سکدی بیٹھی
وِتھ ذرا نہ ماہیا

نظم

مینوں دسدے یار ہنیرے
فراک واری کالے بدل چڑھ آئے اسمانی
بھکھ اساڈی منگدی پئی قربانی
فر پگھیاڑے کھان نوں لبھدے موٹے موٹے بیرے
مینوں دسدے یار ہنیرے
ویہڑا اساڈا راہ بن جانا
نہ ڈیک پیارے کندھاں
ویکھ دھرنگا ساڈا راول
آکے لیہسن یار جی گدھاں
لاسن گند دے ڈھیرے
مینوں دسدے یار ہنیرے

اوکھے اکھر:
پگھیاڑ: (گڈر نال دا جانور جو جو شیر وانگ ماس کھاندا ہے)
بیرے: گوشت دیاں بوٹیاں
دھرنگا: جاندار چیز دی مری ہوئی لاش
گدھ: لاش دیاں بوٹیاں کھان والا پرندہ

گلوکڑی

کناز ور ھے بانہاں اندر کنا چر توں روکی رکھنا
اوڑک اک دن ساڑ کے رکھنی سورج نے گلوکڑی

نعمت

دنیا اندر سُنیا سی میں لکھ نعمت کھلری
آل دوالے میرے تے بس چار بندوقاں تنیاں

گنجھل

ایناوی تے سادہ نہیں توں گنجھل دار فقیرا
دسیں دال توں لوکاں تائیں اوہلے کھاندا بیرا

ہوند

آپے لکھ بکھیڑے لیکھے، فردس اوتار کتابے
اپنی ہُوند دی خاطر پائے، میرے گل سیاپے

ثناور چدھڑ اپنے پوتے اعجاز ناصر نوں پیار نال ٹاٹا باٹا پکاردا سی جس تے سجناں ثناور نوں اک پوسٹ وچ اس نام توں پکارن دی روک لا دتی تے ثناور اس تے عمل کر دیاں اعجاز نوں اگوں توں ٹاٹا باٹا ٹبلان تے پابندی لا دتی تے میں اس موقعے اعجاز ناصر نوں مخاطب کر دیاں ایہہ سطراں لکھیاں جو میں پنجاب دی ساری پیاری پیاری تے مٹھی مٹھی آن والی پنیری دے ناں کرداہاں جو پنجاب نوں پنجاب بنا دین گے تے اعجاز میریاں سطراں دی لاج رکھے گا۔

ٹاٹا باٹا

آکھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آکھ توں ٹاٹا باٹا

دھرتی دی ہریالی لئی

ورہ جانا میں باپو جی

مینہ دا بن شرلاٹا

آکھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آکھ توں ٹاٹا باٹا

عشق تیرے نوں باپو جی

میں پین نہیں دینا گھاٹا

آکھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آکھ توں ٹاٹا باٹا

ویکھیں توں میں علم مدانے

جُہل دا گُھٹنا گاٹا

آکھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آکھ توں ٹاٹا باٹا

ماں دے ہر اک ویری دے میں

چھاتی لانا چاٹا

آکھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آکھ توں ٹاٹا باٹا

پُت تیرے نے پگڑ ھ بنھ بنھ
وار جدوں ہے گانی
دشمن دے فر ویہڑے اندر
پے جانا سناٹا
آ کھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آ کھ توں ٹاٹا باٹا
راولؔ دے میں جس گانے نے
گانیاں رج رج واراں
و یکھ پنجابی جھے لانے
دے ستکار بزرگاں
ہر قصیدے گو نوں کہنا
جا اوئے ٹاٹا ٹاٹا
آ کھ توں ٹاٹا باٹا مینوں آ کھ توں ٹاٹا باٹا

ضراری والے

اوہناں راہ ڈکنا ہے سائیاں دا اوہ و یکھ ضراری والے
اساں ڈھا کے رکھنی راولؔ جی ہاں یاری وچ متوالے

بُھکھ

جرت رکھاں بولن دی، غداری میرا پیشہ
بُھکھ رکھاندی راولؔ سائیں، موڑھے چُک کے تیشہ

ماں

وچھڑے جدوی چیتے آون، زخم ادھیڑ کے بہہ جانداہاں
چیتے جدوی ماں آندی ہے، سولاں دے نال کھیہ جانداہاں

راکھا رُسیا

ہے کُج تِڑکن دی واج آئی
اِنج لگدا ھے شیشہ دِسیا نے
جو یار ترا اڑی وجدی پئی
نہ سمجھیں کھسرا نچیا نے
ہے جُگنو یار مریندے نے
مینوں لگدا ہے راکھا رُسیا نے

سُکھ سندھڑی نوں

فرکوئی ہوشو جے راولؔ، فرکوئی حیدر جے
شینہاں وانگ جودھاوے
فرکوئی جے زہر دا بوٹا
سپ ملھپ ایہہ مک جان سارے
سکھ سندھڑی نوں آوے

چالے

نت دیہاڑے مارن لئی جو دیندے زہر پیالے
اوہ کی جانن راولؔ ساڈے ایہو جین دے چالے

خاب

شیشہ تے نہیں راولؔ جی جو کرچی کرچی ھویا
ایہہ تے اوہنے خاب اساڈے پھیتی پھیتی کیتے

سوال

توں کھیڈیں کھیڈ اساڈے نا، فرمات اسانوں رج دیویں
پہلیں بھیجیں اپنی ہوند دے لئی, جد ہاریں قبریں کج دیویں

عالم

اَج دا بالک ہتھ نا آوے، قدم اُٹھاوے گُجھے
ہزار ورہے دا بُڈھا عالم، ریہہ گیا با ہلا پچھے

جھونپڑپٹی

ایہناں چوراں دے نال نبڑن دا سانوں ول آوے
پر را کھیا تیرا اک پھیرا ساڈی جھونپڑپٹی ڈھا جاوے

چانن

جِس چانن دا تُوں کر دعوی نت بتیاں بالن آ جاندا
اوہ چانن جگ دیاں اکھیاں نُوں کیوں ہر واری چُندھیا جاندا

سُکھ شُکھ

ڈھول وجیسن ڈھولچی
تے باقی سُکھ شُکھ لکھنا ھے
کھا مکھن سوہنا یار
رل قاضی پہریدار
ایہہ راول چن میںنڈا مکھنا ھے
ڈھول وجیسن ڈھولچی
تے باقی سُکھ شُکھ لکھنا ھے
جے اوکھی ھوگئی کار
ایہناں کرنا آروپار
اساں خالی مُنہہ شُنہ تکنا ھے
ڈھول وجیسن ڈھولچی
تے باقی سُکھ شُکھ لکھنا ھے

جدرُ سیا پہریدار
سدمِنجسی سانوں یار
ہائے قاضی نی سرکار
اساں سُٹ کے سِر بس جُکھنا ھے

ڈھول وجیسن ڈھو لچی
تے باقی سُکھ شُکھ لکھنا ھے
ہوسی نام اساڈے ویہڑا
کم اوہناں کرنا بھیڑا
تے متھے ساڈے ٹُھکنا ھے
ڈھول وجیسی ڈھو لچی
تے باقی سُکھ شُکھ لکھنا ھے
انج راہسن ایتھے چار
ہک بنسی جی خرکار
دوجا ہوسی سرم چار
تیجا بنسی جی غدار
چوتھا ہوسی چور چکار
انج رکھسی مالک گھار
جس کیتی چوں چاں یار
ہکی ٹھاہ نال راول ٹھنا ھے
ڈھول وجیسی ڈھو لچی
تے باقی سُکھ شُکھ لکھنا ھے

تیریاں راہواں دے وچ مائے

تیریاں راہواں دے وچ مائے، کھلراں وانگ چمبیلی
ناڑاں دے وچ گُھلیا میری
تُمبا اَک تمباکو
ڈاڈھ کسے دا سِہہ نہ ہووے
دُلّے دا ہاں بیلی
تیریاں راہواں دے وچ مائے، کھلراں وانگ چمبیلی
کِکراں دے ایہہ سُولاں والے
جُھنڈ دیاں میں ساڑ
لُسدی ڈِھپے مانج دیاں
میں رکھاں چھانواں ہاڑ
میں خاطر تیری مائے نی
کھل کرا کے نیلی
تیریاں راہواں دے وچ مائے، کھلراں وانگ چمبیلی
میں رکھاں گیڑے مار
سبھ ویری جاون ہار

میں تِیلی تِیلی سُمبراں
میں ساںبھاں سوہنا گھار
رکھے ماں تے نگاہ جو ماڑی
ہے کڈھنی اُس دی ڈیہلی
تیریاں راہواں دے وچ مائے، کھلراں وانگ چمبیلی
جد آن ڈھنگو چی سارے
جاں گھیرے پاون مائے
ہِکاں تان کے سارے
ہو کَٹھے تیرے جائے
آ وِچ مدانے راولؔ
رَکھ دُھوئیے چدر میلی
تیریاں راہواں دے وچ مائے، کھلراں وانگ چمبیلی

کندھ

جہناں چھاں ساڈے تے کرنی سی اوہ خوف کھلاری بیٹھے نے
جہناں راہ دینا سی خلقت نوں اوہ کندھ اُساری بیٹھے نے

سبق

کنڈیاں دی اس واڑنوں، رل پئے جائیے فرسارے
مار کے کلے آجڑی، نال بندوقے کھیہ جائیے
دو چار تے ڈنگر مر جاسن
اس آجڑی بھمل بھوسے نوں
چل راول سبق سکھا جائیے

ہار

کفر سہیڑن سوگھڑے مہاتڑ کرن وچار
فروی کیوں اوے مالکا راولؔ جاندے ہار

مُصلّے

نِت ملاں مگرے پڑھد اساں اج بلھے مگرے نیتی ھے
کجھ ڈوہل مصلے پا کی لئی تے باقی راولؔ پیتی ھے

میرے پنجاب دی ونڈ

آمڑ کے آئیں توں نانکا، آمڑ کے آئیں توں میر
اساں ٹوٹے کیتے چن دے، پا ہتھیں آپ لکیر
اساں ویکھ فریدا ونڈیا، جوار جن پائی سانجھ
اساں ہیرے جمدی دھرتی، ہتھیں کیتی بانجھ
اسی بیٹ وجائی لوٗس دی، اتے رت دے بھرے گلاس
اسی لاہی ہتھیں کھل، تے آپے وڈھے ماس
اساں سیہکی دیدا کال دی، اسی لسدے آروں پار
ہے پگ اساڈی رلدی، تے شملا تاروتار
ہے کھسی جیب اساڈی، نہیں مٹی دین ایمان
ہاں بھلے صوفی سنت، تے موہری بنے شطان
اساں چڑھدا کیتا ٹوٹڑے، ذرا نہ کیتی سیت
ہے لہندا لتے لینڈرا، ڈوم بنا کے میت
اسی گجھے گان قصیڈرے، تے بھُل گئے گانی ہیر
اسی بھلے لانڑ تروپڑے، اتے بھُلے ویری رکھنے چیر

واہ واہ

میریاں زخماں اتے راولؔ ملماں کوئی نہ لاوے
چیساں پیندیاں سن کے واہ واہ کردا جاوے

قاتل

جناچر توں روک نہیں لیندا اہتھ او ہناں دے قاتل دا
اوناچر تے راولؔ توں وی لاشاں چک دفناندا جا

ساقی

دلے وانگوں نچ اوئے راولؔ کھڑکدیاں توں سازاں نا
بوتل کھول کے رکھی مورے ساقی نے اج نازاں نا

بلوچستان وچ پنجابی قتل عام

تیری لاش تاں دسدے لوکی ویکھ بلوچ ہے تریا
میری لاش دی واری آکھن "گجراں" والا مریا

نظم

میں وی عشق دی تسی رولاں
بہہ زلفاں دی چھانویں
میں وی اس دی گلی نوں جانا
سولاں کھلریاں بھاویں
بلھیاں دے نال چم چم تھکاں
قدم دھرے جس تھانویں
مرنا اک اک ساہ زندگی دا
کر محبوب دے ناویں
درے فریدؔ دے یار ہے بیٹھا
ہور کسے در جاواں
مٹی دی خشبو دا عاشق
مٹی وچ سماواں

بندوقاں

نت دیہاڑے پڑ بھکھا ندیولوکو
کد بندوقاں سُکھ ورتایا یارو

گھور ہنیری

پہلاں وی توں کنی واری انج دے کھیکھن کھیڈے
جیہدے کارن گھور ہنیری ورتے پاڑ گئی
چار چوفیرے جیہڑی بالیں گند ساڑن دے ناویں
اوہ تے راول ہر اک واری گھر نوں ساڑ گئی

اج دے عاشق رسول

عاشق تیرے عالم ہو گئے پڑھ پڑھ انج کتاباں
کڈھ پلیتے منبر بہہ کے خلقت کرن شتاباں

گدڑی دے لعل

ملاں وانگوں حجرے اندر سپاں وانگ نہیں رہناں
شاہاں دی گدڑی اندر راولؔ لعلاں وانگر بہناں

حق

چل راولؔ چل چُپ بندُ وقاں
دیئے خلقت نوں فر دھوکھا
اُس دیاں راہواں ٹُرنا اوکھا
نام اوہدے تے قتل ہے سوکھا

پردہ

ایہہ کنجری والا نچنا گانا پردے اوہلے ڈھکدا نہیں
زرا ساہمنے آ کے لاٹھُمکا انج یار تماشہ پھبدا نہیں

نفس

کھا کھا دھکے توں بدنیتا
کعبے دے ول گیڑیاں پاویں
قلب ہے نیڑے تھوڑا پینڈا
دور دراڈے دُھپ ہنڈاویں
اندر تینڈ ے چور ہے بیٹھا
دوگٹھ لما داہڑھ رکھاویں
پیڑ تیرے جد ڈھڈ ے دھاوے
اُٹھ خلقت نوں مگریں لاویں
اپنے کتے نفس دی خاطر
کملی اس دی خطر دساویں

خادم دی سرکار

اک ویلا آوے گا جد لاشاں نوں سرکار دھریکن گے ۔ فرسنتاں دا فرنفلاں دا امبار لگایا جاویگا
فرغوری نوں ابدالی نوں سرکار چلایا جاویگا ۔ جد ساری خلقت مک جانی فرعرش ہلایا جاویگا
لبیک لبیک لبیک یارسول اللہ لبیک

لیلی لیلی

تسی دے میں منکے منکے
لیلی لیلی کرنا
وارث دے دریاوں جا کے
عشق دا بھانڈا ابھرنا
عشق بنا نہیں سرنا
میرا عشق بنا نہیں سرنا
تسی دے میں منکے منکے
لیلی لیلی کرنا
کُجھناں کڑھ پلیتے باہو
کُجھناں ترلے ترلے
اس حالت وچ جینا اوکھا
سوکھا ہو یا گُھر نا
لکھ پیا موت ڈراوا دسے
موت کولوں نہیں ڈرنا
تسی دے میں منکے منکے

لیلی لیلی کرنا
اک در جُھکنا کفر ھے مُلیا
اک در جُھکنا ترنا
میں در بلھے شاہ دے راولؔ
نچدیاں نچدیاں مرنا
تسبی دے میں منکے منکے
لیلی لیلی کرنا

بھکھ

نت نت راولؔ ویکھ اٹیرن' اٹے سوتر منجی دا
فروی حصے کا ھنوں میرے' پھوڑی کوندردی

کربل

اسی مار کے خالی نعرے' دسیئے کالی رات
اوہ سر کٹوا کے سجدے' کہہ گیا اپنی بات

عرضوئی

اپنے کم دی پورت کر نہ ویکھ میرے توں سجدے
رزق نہ دیوے رازق جیہڑا بُھکھے چھڈے بھجدے

رونق

چل راول چل ڈُلے وانگوں
پنج دریاواں تریئے
عشقے نی اس مُورت اندر
ستر نگی رونق بھریئے

جند

صاحبہ والی کرنی نہیں میں صاحبہ والی کرنی
ہیر دے وانگوں کھیڑے دی میں ڈولی کدے نہیں بھرنی
سسی وانگوں جند میری ہے وچ تھلاں دے رُلنی
بُت میرا اوچ قبرے بھانویں' جند ڈاچی مگرے ٹُرنی

بُت

گارا گھول کے ویہڑے اندر ڈھیری لائی جاندے ھو
تھپ کے بُت مٹاونے یا فرنویں بنان دی واری ھے

ڈھنگ دی

میں وی سولی چڑھنا راولؔ،
جے ظلم گھڑی انج ٹلدی
بال کے بالن ہڈیاں دا،
کدے ڈھنگ دی تازی ملدی

---

16 دسمبر

سُن وے یار ٹیگورا
میں تے حالی بیٹھا ہاں
اوسے بوہڑ دی چھانویں
موڈھے رکھ صندوق
جس دے پتے وردی نے
تے ٹہنیاں یار بندوق

کیملپوری پنجابی لہجے وچ پنجاب نا دکھڑا

پچھاں مڑ کے تکیا اج میں
ککھ نہ دسے
ویہڑے نے وچ کھلرے بھانڈے
چلھی وچ اے ٹھڈی چھائی
رب جانے کہیں ڈھنگر ساڑے
یا ساڑ گئے نے ہڈیاں
کجھ وی تے نہیں لکھیا کتھے
نہ ای چھپرے نی کانس وچ
نہ ای یار پساری اندر
کہیں پاسے کوئی چھٹی لبھے
نہ ہی لکھی ہک لکیر
کدھی نے بنیرے اُتے
ہر ہک پاسے
باندر بیٹھے
کھڑ کھڑ کر کے
ہسنے پئے ون

جا کت بیٹھے رونے پئے ون
بابے سارے لہو وچ لبڑے
کپڑے بیٹھے دھونے پئے ون
راولؔ ہوری بھار ہکلا
ڈھونے پئے ون

رحمت

لاگے چاگے پنڈاں دے وچ دینہہ چڑھیا تے فصلاں پکیاں
ساڈے پاسے رحمت وسی بدلاں دے وچ جھگیاں رُڑھیاں

تارو

اوہناں کھنڈ پتاسے ونڈے، سٹ راہاں دے وچ کنڈے
اسی تارو پنج دریاواں دے، اوہ مل کے بیٹھے کنڈھے
اسی کھل لوہائی جثّے دی، فر ویکھ بنائے جھنڈے
اوہناں سٹ بندوقاں بجھنا، جدوں دُلہے وانگوں چھنڈے

نویں سال دا سنیہا پنجابیاں دے ناں

بکھ ہنڈاندی انجاں دے وچ، جو چرخا کتدی نہ
لمبی تان کے سونویں جیہڑی، کدے وی بچدی نہ
اندریں بہہ بہہ ڈر ڈر مرنا، کاہدا جیوناں راول
جو سُولاں اُتے پیر نہ رکھے، کدے وی نچدی نہ

نواں سال

پچھلے سال وی سڑکاں اُتے روٹی کانڑ میں رُلیا
پچھلے سال وی ٹل کھڑکائے ککھ نہیں سی ہلیا
ایتکیں ربا میری خاطر پل گھڑی توں کڈھیں
پچھلے سال وی رُوڑی اُتے بیہا ٹکر ملیا

کلا

آمُڑ کے آ اوئے ڈُلیہا
آمُڑ کے آ اوئے بُلیھا
میں کلا کھڑا اُڈیکدا
میں بیٹھ پھرولاں ویکھدا
کوئی دارو پھبے نہ
کوئی اکھر لبھے نہ
کنج اُلیکاں سطراں
جو پھٹ سیہڑے رو گیاں
جو پیڑاں راولؔ بُھو گیاں
جو پنڈاں چھڈ گئے بابڑے
پیا کلا بہہ کے سیکدا
آمُڑ کے آ اُوئے ڈُلیہا
آمُڑ کے آ اوئے بُلیھا
میں کلا کھڑا اڈیکدا

رنگلا پیڑ ھا

چل رنگلا پیڑ ھاڈا ییۓ نی
وچ ویہڑے رونق لا ییۓ نی
جہناں پلے جھاڑ کے ٹرنا نہیں
جہناں بھکھ ہنڈا کے مرنا نہیں
اوہناں وچ دریاواں ترنا نہیں
اٹھ بھکھے شینہ ونج دھا ییۓ نی
فرانج دا گاہ مچا ییۓ نی
چل رنگلا پیڑ ھاڈا ییۓ نی
وچ ویہڑے رونق لا ییۓ نی
جے ویری پڑ وچ ڈھانے توں
چھڈ منگویں ٹوٹے واہنے توں
رج کھیت جے اپنے گاہنے توں
سِکھ کاٹھ دی روٹی بنھ ڈھڈ ے
فرانج دے ڈنگ ہنڈا ییۓ نی
چل رنگلا پیڑ ھاڈا ییۓ نی
وچ ویہڑے رونق لا ییۓ نی

ہن ساجن سارے گل لائیے
ایہہ شک دے بوٹے سبھ ڈھائیے
فرکھنڈ پتاسے رج کھائیے
انج ویریاں دی فرکھل لاہیئے
پہلاں اپنے خور مکائیے نی
چل رنگلا پیڑ ھاڈائیے نی
وچ ویہڑے رونق لائیے نی
چل نویاں نیہاں رکھ راولؔ
وچ پڑ دے آ کے بھکھ راولؔ
نہ زہر پیالہ چکھ راولؔ
توں منگویں کھانے چھڈ کافر
کشکول نوں بھن وگائے نی
چل رنگلا پیڑ ھاڈائیے نی
وچ ویہڑے رونق لائیے نی

کافی

ایہہ کھیڈ توں مٹی دی

رج مچائی ہے

مٹی دے توں بت بنا کے

مٹی اُتے

مٹی پائی ہے

بتاں دے وچ روح توں پاویں

آپے بت تراشا

فر آپے آن توں ڈھانویں

لا ابراہیم دے ناویں

جد روح توں پاویں بتاں دے

فر لاویں پتل تماشے

رج توں لائے ہاسے

لکھاں سال توں کھیڈ رچائی

کر ریزہ ریزہ مائی

مٹی گھولیں مٹی تھپیں

نت دیہاڑے

کیوں مٹی دے نال کھپیں
میں ہی تیری ہوندنوں دساں
میں ہی تیرے اکھر
میں ہی زہر تے قاتل میں
میں ہی کھنڈ تے شکر
جنت کی ہے
دوزخ کی ہے
سب تیرے نے مکر
باہج میرے کوئی
کنج ذات پچھانوں تیری
میں ہاں توں ہیں
میں نہیں تے توں نہیں
میرے باہج
کون ایہہ چکی گیڑ و
مار نبیڑ و اج ملوٹا
جے بت میرے وچ
آ کے اتھے
لئی ایہدے نال توں ٹکر
ذات تیری نوں لبھو سارے

چھان چھان کے مٹی
جے راولؔ جاؤ مکر
ایہہ کھیڈ توں مٹی دی
رج مچائی ہے
مٹی دے توں بت بنا کے
مٹی اُتے مٹی پائی ہے

اپنی واڈھی

اپنی بیج فصل توں راولؔ، اپنی واڈھی وڈھ
کم کرا کے کامے نوں، آہندے مالک ویہڑا چھڈ

غداری

مینوں دسیا آن مداری
ایتھے لکھنا پڑھنا غدّاری

سر دیون داوا پار کراں

سر دیون داوا پار کراں
انج عشقے دا اظہار کراں
اساں ڈھوڈھر وانگوں صدیاں توں
اساں بھار بتیرا ڈھویا ہے
کر ڈلیاں سینہ چار کراں
سر دیون داوا پار کراں
انج عشقے دا اظہار کراں
میں کیتی سب فناہ بیٹھا
تیرے کارن کوٹھا ڈھا بیٹھا
ہن ہور غلامی نہیں کرنی
بہوں دھوکھا یارن کھا بیٹھا
اج گل خلاصی ہو جاوے
کوئی ایسا رلواں کار کراں
سر دیون داوا پار کراں
انج عشقے دا اظہار کراں
ہن مایا خاطر راولؔ جی

چھڈ زہر پیالے گھولنے توں
چھڈ دھرم توں وِیچنے سُر لا کے
ہن انج دے راہ وی کھولنے توں
ہن قاتل جمنے چھڈ یئے جی
اُٹھ اگ دریا ہن پار کراں
سر دیون داوا پار کراں
انج عشقے دا اظہار کراں

بیعت

گلی گلی میں چھان لیا
نہیں لبھیا شاہ عنایت
ہن تے راول کریئے چل کے
بُلھے شاہ دی بیعت

لاوارث لاشاں دے ناں

توں قتل کریں تے قاتل لکھساں
اوہ قتل کرن خطاء ہے لکھنا
توں کرسیں تے پھاہے لگسیں
اوہناں دا کریا بقاء ہے لکھنا
لِکھ نہ توں غدّاری اکھر
انج دے قتلاں اُتے یارو
دُکھڑے والے گیت نہیں گانے
نہ توں اُکریں انج دے اکھر
"پاکستان خفاء ہے لکھنا"
جو وی بولے "اس" دی خاطر
یاد رکھے اوہ اک اک بندہ
"اس دی ایہہ سزا ہے لکھنا"

مُڈھ قدیم

جو شاہاں گڈے پھا ہے
اتے جھوٹے پُتراں جھوٹے
ساتھوں ویری انج تر ٹھے
اسی مُڈھ قدیموں کَھٹے

جہناں آن کے گھیری ولگن
پائے آن غلامی سنگل
اساں بھن کے رکھے پھٹے
اسی مُڈھ قدیموں کَھٹے

مینڈے جودھیاں مار بھجائے
رکھ ویری اکو سٹے
اسی مُڈھ قدیموں کَھٹے

ساڈے بوہے راول راٹھا
مِلکھاں آن کے چٹے
اسی مُڈھ قدیموں کَھٹے

یاری

چل یاری توڑ دی لا ئیے
پُٹے قدم جو توڑ نبھا ئیے
نہیں راہاں دے وچ سٹناں
کی عشق کتابوں کھٹناں
آپڑ وچ آ جے نچناں
جو بوٹا عشقے لایا
جو راہ پھاہے درسایا
اوہناں راہاں تے ٹُر بچناں
کی عشق کتابوں کھٹناں
آپڑ وچ آ جے نچناں
پا بھگتو والے سنگلے
پا دُلے والے بھنگڑے
اُٹھیں جا گیں پنج دریائیا
گا رنگ توں بُلھے رنگلے
چل مچ مچائیاں مچناں
کی عشق کتابوں کھٹناں

آ پڑ وچ آ جے نچناں
آ سنگ رچا لے راولؔ دے
ایہہ کھیڈ سہاگن والی
رج ملیے جُثے وٹناں
کی عشق کتابوں کھٹناں
آ پڑ وچ آ جے نچناں

میں کراچی ایئرپورٹ تے گڈیاں دھو کے کالج دی فیس ادا کر دا ریہا
ڈھڈ ھ جہناں نے بھرے نے راولؔ سک چلا کے کھوٹے
اوہ کی جانن بھیڑے لوکی بوٹے پھل کنج پکدے بوٹے

چرب زبانی

کنج رُکے گی راولؔ سائیاں، گندی چرب زبانی
وِچ کتابیں جِتّا چِر اسی پڑھنی کُوہڑ کہانی

سچا گھڑا

چل سجناں دے پتناں و لے
سُچا گھڑا اچل بھریئے
جھانجر دی گل کریئے وے راولؔ
جھانجر دی گل کریئے
جد عشق رچایئے پھاہیاں دے
فر موت کنوں کیوں ڈریئے
جھانجر دی گل کریئے وے راولؔ
جھانجر دی گل کریئے
انج وی مرنا اک دن یارو
ماں دھرتی لئی مریئے
جھانجر دی گل کریئے وے راولؔ
جھانجر دی گل کریئے
ماں سد مارے جد پتراں نوں
لاہ سر قدماں وچ دھریئے
جھانجر دی گل کریئے وے راولؔ
جھانجر دی گل کریئے

کی اُس جھانی تر نا یارو

پہلاں اِس جھانی تر یئے

جھانجر دی گل کریئے وے راول

جھانجر دی گل کریئے

نیویں پانا کسب فقیری

گاہل کدے نہ جریئے

جھانجر دی گل کریئے وے راول

جھانجر دی گل کریئے

سبق اوّلا

عشق محبّت سبق اوّلا کو کو پڑھنا جانے

سوکھے نفرت بیج نے گڈنے بوٹے اَکّ اگانے

بھنگڑے

پُھلاں وانگوں مہکن راول ماں دے پڑتے راہواں
ڈھولک دی میں تھاپ دے اُتے انج دے بھنگڑے پاواں

جذبے

غربت ولے ویکھ نہ میری قاتل میرے شہر دیا
تن دیاں لیراں وچ چھپن والے جذبے کدے نہیں ہردے

عشقے نی تفسیر

عشقے نی تفسیر تاں لکھنی آنی نہیں
بس سیس لُہا کے دھرتی اُتے رکھناواں

ماں بولی دیہاڑ تے خاص

انج نی وڑی دراوڑا ایتھے ہو ترٹی چوڑ گئی
''تُسی'' نے اکھر ڈوبے سالی ''تم''نوں چھوڑ گئی
گھور ہنیری گُھلی مینڈے بُٹھل تروڑ گئی
خاباں والی یکی راول بیڑی بوڑ گئی

اگ

چلو لالی بنیئے رل کے
ماء دے مُکھڑے دی
اگ لائیے فصلاں نوں
جیہڑی کھلری بھکھڑے دی

جُھوٹھے نعرے

انقلاباں دے لئی راولؔ نعرہ لاؤن کوڑ
ایہدے لئی تے سر پھریاں نوں سر دیون دی لوڑ

عرضوئی

ایہہ تے ظلم کبیرہ یارو ایہہ تے ظلم کبیرہ
پھل مدھولن والا راولؔ چھڈو یار وطیرہ

اُٹھو جاگو

اُٹھ جاگ پنجابی شیرا وے
اسی لکھدے آپ نصیباں نوں
نہیں سدنا یار طبیباں نوں
پاشینہاں والا گھیرا وے
اُٹھ جاگ پنجابی شیرا وے
اُٹھو جاگو دھرتی کھوہنی ہے
لگی کالک ساری دھونی ہے
کر دشمن دا ہن بیرا وے
اٹھ جاگ پنجابی شیرا وے
چل وار توں جاناں عظمت تے
جگ سارا جتیئے خذمت تے
کھسی بولی کھسیا ڈیرا وے
اُٹھ جاگ پنجابی شیرا وے
اسی دُلے دے ہاں وارث جی
ہن ڈرن ڈران بندوقاں کی
تاہیوں لکھیا راولؔ سیہرا وے
اٹھ جاگ پنجابی شیرا وے

کافی

پا نیلی چادر جُثے توں
اینویں عیب لُکائی پِھر دا ہیں
کوہڑ تے پاک ہے زخماں اندر
کِکھ شِفاء نہ مَلماں اندر
ہر اِک دُوشی بن سنیاسی
عالم بنیا عِلماں اندر
راج کریندا تک مُلوٹا
سُکھ گنیدا ظُلماں اندر
توں وی اکھ نُٹائی پِھر دا ایں
پا نیلی چادر جُثے توں
اینویں عیب لُکائی پِھر دا ایں

پاک؛۔زخماں اندر پئی رسا' پیپ

سوال

پِپنا فرض جے راولؔ دا انجے دیون فرض الٰہی
گُن گُملے جد ڈ ونہاں پاسے آندی فیر تباہی

خاب

توں ویکھیں آل دوآلا
میرا جنّۃ دھرت پنجاب
توں گل کریندا بوجھیوں
ساڈے رُلدے روڑی خاب

کھرلے تے فتحیانے

موسم سارے دھرتی دے اساں رج رج یار ہنڈانے
جد پیڑ کے گھوڑی نکلے راولؔ کھرلےؔ تے فتحیانےؔ

سوال

ہر ہر تھاں تے حاضر ناظر قادر ناں سدداویں
فر وی دو دو کاتب میرے موڈھے آن بٹھاویں

سوال

تیرا بھاروی موڈھے چاواں نالے اپنے کم رجھیویں
اوڑک یار حساب وی گھنّیں فر دوزخ نوں بھجواویں

جھیڑے

گل نبیڑن والی نہیں ایہہ پٹھے گن نہ پھیرے
عاشق تے معشوق دے جھیڑے رہندے شام سویرے

بدلّ

جس دا جنا بھانڈا راولؔ اس نے اونا بھرنا
اسی تے ورہدے بدل وانگوں ہردم ورہناورہنا

بھاگ

وار اساڈی کُھٹے خزانے لیراں چار نہ ریہیاں
حصہ میرے دوزخ داہن ٹاپاں رُوڑی بِہیاں

رمزفقیری

میں نہیں شاہوکاراں دے سنگ اوہ نے میں ول آئے
کیوں نہ راولؔ سنگ اوہناں دے راہ دیاں کندھاں ڈھائے

چتاونی

کوٹھا سارا ڈھے ویسی

انجے چولاں یار ہلا باہسیں

بہوں اوکھا پینڈا المبڑی دا

ایویں راولؔ ڈھاک چھلا باہسیں

ویہلڑ

قبلاں اُتے چُپ وٹنی وی،

قاتل دے سنگ یاری ھوندی

دُلے وانگوں کارے لگیئے

ویہلڑ وی غداری ھوندی

ھُو والا کاہڑا

بُلھا میرا چاہانی میں ڈاھ مُلو نٹے ساڑاں

جند چُھٹے عذابوں راولؔ ھو والا کاہڑا کاہڑاں

جیون دی پیڑ

رل کے شاہ عنایتؔ والے، رتے بانے سیڑاں
انج مُکائیے راولاؔ، اس جیون دیاں پیڑاں

کالک

دیوے دی جد لاٹ بلے، فِر منہہ دی کالک دِسنی ھے
کالک ساری پونجھ لے بلیا لوء کد پھوکاں وِسنی ھے

عبادت

گا سب گسب کمانا راولؔ دَس گئے عِین عِبادت
جِیون راہ رَل مِتھیئے سجنُوں پِنّا بھیڑی عادت

فاٹا

اُوئے رکھوالیا وطن میرے دیاں کندھاں نوں مِسمار نہ کر
چار دیواری حد ھوندی ھے حداں نوں تے پار نہ کر

دیسی

اسی اپنی نیتی راولا, سانوں ہوراں دے نال کی
بھاویں لوکی پین ولایتی, توں دیسی دیسی پی

میرا 23 مارچ

حالے نہیں مکی بھگتو
توں چھیڑ گیا جو جنگ
رون پیا ہے راولا
باقیاں پیتی بھنگ
میں پُت پنجاب ن جایا
مینوں آکھن سارے جانگلی
میں وانگ شُدائیاں پھردا
چا موڈھے جُلی رانگلی
اوہ موت ویاہے راولا
جس کرنا میرا سنگ
حالے نہیں مکی بھگتو
توں چھیڑ گیا جو جنگ

چانن

کدی تے چانن ھووے گا کدی تے نھیرے چُھٹن گے
جدرل کے راولؔ بھگتے وانگوں بمب بنا کے سُٹن گے

آمر دا مقدمہ تے قاضی

قاتل تیرے دُور بڑے نے ہتھ تیرے دے خنجر توں
اپنی چھاتی نیڑے راولؔ مار کے اپنی جان چھڑا

اُمت دے غم

اُمت دے غم کھا گئے راولؔ اج دے مُلے نوں
کل اک مُفتی وچ مسیتے وکھری نیت بِنائی

کوکاں

مار مُکا یار راولؔ نوں ہکو اسیاں یار سلوکاں
میں تر ہایا وانگ ٹٹھیری بنے بنے کوکاں

منظور پشتین

آ ویکھیں بُلھیا ایتھے اج وی انجے قہر
اج وی سچ غدّار کہاوے تیرے سوہنے شہر

''آپنی شناخت لئی لڑدے شیر دل پُتراں دے ناں''

تلیاں دے اوہ چھالیاں دی کردے نہیں پرواہ
جہناں دھرتی خاطر راولا لئی جان تلی تے چاء

سخی

تیرے ورگا سخی نہ جمے کسے وی دھرتی اُتے
منگتے جس نوں ویکھ کے اپنا راہ وٹاندے نے

راول

ہتھ وچ کاسہ ءموڈھے جُلی
راٹھ دیاں کیا باتاں
ماں دی گلی گلی دا پِیناَ
پندا عشق خیراتاں

پینا:۔منگتا ۔ فقیر

بھگت سنگھ

آجا بھگتو آجا اوئے
سٹیئے بمب اسمبلی
جتھے بیٹھا راول قید
بلھاں نوں نے تالے اوتھے
کھلدے نہیں ہن بھید
کنجری ہے پردھان بنی
تے کہندے میری کملی
آجا بھگتو آجا اوئے
سٹیئے بمب اسمبلی

میں

عام جیا میں بندہ راولؔ عاماں دی ہاں باندی
خاصاں دی تے گنتی سجنوں اُنگلاں تے مُک جاندی

فصل

رت دی وتر لگا یئے بلیا سوہنی دھرت سجانی
چارے پاسے پھُلاں دی انج راولؔ فصل اُ گانی

عرضوئی

کنج دے یار اصول توں متھدا کنج ہیں ریہندا راضی
ہارنوں میرے کھاتے لکھیں اتے جت نوں کرم نوازی

قاتل

چلو ساڑ کے آیئے تھانہ، جے ویہڑے پوچالا نا
ایہہ غوریؔ تے ابدالیؔ راولؔ، قاتل بہت پرانا

چیک پوسٹاں تے مٹھا

راتاں نی ایہہ کالک لگے انج نہ عیب لُکا
مٹھے نی ایہہ باٹی مانہہ تے زہر پئی لگنی آ

عشق

گلی گلی میں بھنگڑے پاندا نچدا واانگ فقیراں
عشق تیرے وچ مائے نی میرا تن من لیراں لیراں

''نائب خلیفہ اِسلام سلیمان''

اج وی اُمت ویکھ محمدؐ جُہلاں دی واپاری
بُتاں مگرے ٹُر کے راولؔ کھیڈے کھیڈ کُفّاری

قضا نماز

تسی دے میں دانے دانے گڑ گڑ کر کے پیتی
انج بیٹھ مصلے راولؔ نے اج قضا نماز ہے نیتی

روڑی دیو ٹکانا

عشق تاں میں اوئے دھرتی والا' جا قبراں تیک نبھانا
لعلاں والی لشک نہیں مُکنی' بھانویں رُوڑی دیوٹکانا

رازق

رازِق رازِق کراں میں کملی رازِق رِزق نبیڑے
قہار ہے اس توں پہلاں راولؔ بخیہ آن اُدھیڑے

کالے چم

کالے چم دے گورے قاتل, اجے نہیں ہن مُکے
ڈُلے والیاں چُک بندوقاں, اتھروا جے نہیں سُکے

کنجر

میں کنجر ہاں, راولؔ سائیں سنگ کنجراں دے جانا
میں کنجر نوں, بلھےؔ دسیا کنجراں نال نبھانا

دیوا

بُلھا گندھاں ٹوہل کے آیا راتیں میری خابے
ڈُلے وانگوں بال کے دیوا رکھیئے وچ پنجابے

"یاراں دی کھیڈ"

ایہہ کھیڈ ہے دنیا یاراں دی
توں دسیا یار نے سنیا ہے
کدے اوہلے بیٹھ پھاڑاں دے
کدے سد بھیجیں اساناں تے
کدے غاراں وچ جاملدا ہیں
انج دسیں ہر تھاں رہندا ہیں
فر پردے اوہلے ہو مالک
کیوں یاراں دے سنگ بہندا ہیں
کیا ریت ہے لک چھپ ملنے دی؟
یا ڈر بھو بھیڑے قیدو دا؟

صرفہ

مُلاں وانگوں راولؔ جی فر پولی گیاسی بُھوتر
کر کر صرفہ پُورا کیتا کھیس دا جد میں سُوتر

پیسہ

پیسہ دین تے پیسہ سب کجھ پیسہ دھرم دھڑلا
رب وی پیسے کارن راولؔ ریہہ گیا کعبے کلا

’’پُتراں داماں نال انصاف‘‘

میرا وجود جد پہلی وار
ٹوکے نال ٹُکیا گیا
دسیا گیا تیرے جمے جائے
کجھ اسمانوں لتھے
کجھ زمیوں اُگے
کھڑک پئے نے
فر چڑھدے بنے میرے ادھ موئے وجودنوں
میرے جثّے دی وندکی وندکی دی خشبو دے حساب نال

فرٹکیا گیا

دسیا گیا تیرے پُتر اں نوں فیر انصاف دی لوڑ ھے
ماں پتاں لئی سب جر جاندی ھے
اج لیہندے پاسے
میرے پتر فر بھکھ تے تس نال جھو جھ رہے نے
میرا ادھ مویا وجود کمب ریہا ھے
بڑی خوشی نال گھر دے سارے جی
ٹوکیاں برچھیاں بھالیاں نوں
موڈھیاں تے رکھ کے
انصاف لبھن چلے نے
لگدا ھے اج فیر ماں نوں ٹک کے
انصاف کرن گے

"میں تے میرا پنجاب"

میںڈا الحد وی پنجاب ہے میںڈی ناد وی ہے پنجاب
ہر گل میںڈی پنجاب
ہر بات وی ہے پنجاب
ہاں ماں دا مست ملنگ یارو
ہاں رانجھا اپنی دھرتی دا
ہے کعبہ میںڈا جھنگ یارو
میں کرنی نت شبرات
میری پلے بنھ لوئ بات
نہیں مکنی ہے انج رات
او ہناں بھن کے رکھنا لک میرا
جو لا کے بیٹھے گھات
میںڈا الحد وی پنجاب ہے میںڈی ناد وی ہے پنجاب
ہر گل میںڈی پنجاب
ہر بات وی ہے پنجاب

سپ

اصلی گاہ تے دُنیا اندر اوہ ہی گاہندے نے
سپاں نوں جو کیلن والے وِرد پکاندے نے

غدّار

میں نہیں تغمے تُغمے لینے میں غدّار کہانا
ساڑ کے رکھنا میں تے راولؔ ان پچھاتا تھانا

طبیب

ایہہ ویکھ طبیب سیانے
پئے دیندے کھنڈ مکھانے
ساڈی واہ پئی سپاں راولؔ
اسی تُمبے اَک نے کھانے

کجھ لکھاری بارے

اصل ناں:۔ محمد حسین

ابودانام:۔الحاج ملک نور حسین اعوان

امی جی:۔زینب بی بی

پیدائش کوٹ ملیار ۱۹۶۴ پورا ٹبر ابو جی ۱۹۶۶ وچ کراچی شفٹ ہو گئے ۲۰۰۴ وچ انگلینڈ آ گیا (کاغذاں وچ ۱۹۶۵ ہے جو غلط ہے)

گراں:۔کوٹ ملیار

ٹکانہ:۔پیلی کوٹھی۔مری لائن۔نذ دلال جامع مسجد۔کھوڑ

تحصیل:۔پنڈی گھیب

ضلع:۔اٹک

تعلیم:۔ایم اے اردو (اردو آرٹس کالج ۱۹۸۷) کراچی

۱۹۸۳ توں لکھنا شروع کیتا ۱۹۸۸ تے ۱۹۸۹ وچ چانن دے دو شمارے چھاپے

۱۹۸۵ توں ۱۹۸۸ تک انگلینڈ وچوں چھپدے پنجابی درپن لئی ہفتہ وار کالم لکھیا (افسوس جو محفوظ نہیں رکھ سکیا)

۱۹۹۲ وچ پنجابی ہفتہ وار بیلی جو میرے ویر نیئر بٹ مرحوم نے شروع کیتا سی اس وچ ''واء ویلیاں'' دے نام توں کالم شروع کیتا جو بعد وچ ۱۹۹۶ وچ کتابی صورت وچ چھپیا

۱۹۹۵ وچ شاہ لطیف صاحب دا سندھی شاعری دا مجموعہ شاہ جو رسالو جس دا ترجمہ کرتار سنگھ عرش جی نے کیتا لپی انتر کر کے سندھ حکومت ولوں چھاپیا گیا

سن ۲۰۰۰ وچ شاعری دا پہلا مجموعہ الیاس گھمن نے لہور توں اپنے ادارے ولوں چھاپیا

۲۰۱۶ وچ اس دا دوجا اڈیشن جو کجھ اضافے نال چھپیا جو جمیل احمد پال نے لہور توں چھاپیا

۲۰۱۹ وچ اک سال دی جدوجہد بعد ''کعبہ من نے اندر'' تہاڈے ہتھاں وچ ہے جو تن دوستاں ولوں چھاپن توں انکار تے اک دوست نے اٹھ مہینے ٹائیپ شدہ کھرڑا کول رکھیا پر نہ انکار کیتا نہ چھاپیا تے اخیر فر میں آپ چھاپن دا ارادہ کیتا تے انج ایہہ کم توڑ چڑھیا۔

کُجھ

ضروری

سطراں

پنجابی دے شیر پتر افضل احسن رندھاوا دے ٹرجان تے

سن مینڈ ییے مٹھڑ ییے مائے نی
اج وین کسے نہیں پائے نی
جس گن تیرے سن گائے نی
جو رُسیا ہے رندھاوا
" کوئی جا کے موڑ لیائے نی"
اج سنجا ھویا ویہڑا
جو ملیا اج سنیہڑا
ہاں بیٹھا جائے نی
اساں گھر وسا لئے دور
کیہڑا آاوہدی اج قبرے
پھل عشق دے پائے نی
اک کوک سنیدی راولا
جو ساندل بارتوں آئے نی
کوئی رب نوں ترلا پا کے
رندھاوا موڑ لیائے نی
رندھاوا موڑ لیائے نی
رندھاوا موڑ لیائے نی

لال شہباز دھماکہ

کوئی تاں دسو
میں ڈورے نوں
کِتھے گئے نے راکھے میرے
کِتھے گئے نے خاکی
ربّا آپی تھلے آ کے
بنھ زخماں تے ٹاکی
کُجھ نہیں بچیا
ہُن تے ہتھ طپیاں
سِر نُوں پیڑ چھڑی ہے میرے
دارُو دین چھپا کی
اِنج دے گیڑے اندر یارا
ویکھ لئیں تُوں
کد بچنا ہے
اِک وی کلمہ گو باقی
گھر دے سارے آگُو میرے
اِک دوجے ول
کر کے بیٹھے کنڈاں

تُوں تے ہیں شہہ رگ تھیں نیڑے
فِر وی دِسے ناتینوں
مینوں ڈر ہے ذات تیری دا
جُگنو رَبّا
جائے نا کِتے گُواچ
سبھ درگاہواں سبھ مسیتاں
اُجڑ گئیاں جے
سُوہنیا رَبّا
تیرے دین تے لگی ہوئی
کون ہٹاؤ کالک
میرے لال قلندر دی
کیوں دھرتی ہوئی لال
ناہی تُوں تے ناہی حاکُو
کریگا کون ملال
راول کرے سوال
ہُن تے تیرے ولے مالک
تھکے ہارے
سچل تے بھٹائی دے وانگوں
ویکھ ریہا ہے
سِندھڑی داہر بالک

شیشہ سبھ سرکاراں دا

کئی ورھیاں توں
ویکھ رہیا ہاں
اس دھرتی دیاں ہیراں رل کے
تینوں سرجیا
اس دھرتی دا
رانجھن وے
پر توں تے بلیا
ککھ وی نہ کیتا
نا ای توں پَھل پُھل گڈے
نا ای توت وے ماہی
نا ای گنے ایتھے اُگے
نا ای دال تے دلیہ
نا ای کوئی درسیں جاندا
نا ای توں تے ڈاکوڈ کیا
توں تے یارا
باغ اساڈا اکوڈیکے پھکیا

ہن تے کنج میں آکھاں تینوں
تیرے صدقے تے میں وارے
اک وی کلی چھتی نہ توں
جتھے بہن طبیب نیارے
چار چفیرے گھپ ہنیرے
کرتوں چانن ربّا
لاوے راول سوکھے پھیرے

میرے پنڈ دے حسو خان ولوں نویں سال دی ودھائی

میتھوں آ کے پُچھے کوئی
پا ٹا جھگا
ٹُٹے چھتر
سر کجن نوں ہے نا لوئی
میتھوں آ کے پُچھے کوئی
نویں سال دی دیاں ودھائی
پانی پین نوں
چھپڑ جاواں
وچ بیماری

پھکیاں کھاواں
کوئی نا پُچھے مر دا جاواں
جین نوں میرا دل نہیں کردا
اوکھیاں اوکھیاں آ ون ساہواں
دھی میری، پانی دے نال موئی
میتھوں آ کے پُچھے کوئی
نویں سال دی دیاں ودھائی
سُنی سُنائی گل ہے لوکو
کلم وکلا
شہراں دے ول
چانن ہویا
پنڈاں دے ول
لہندی جاندی کھل ہے لوکو
سبھ چنگا ہے چارے پاسے
سُن سُن حاکُو جی دیاں گلاں
کنج دساں میں جا کے راول
ایہو اُس دی بُھل ہے لوکو
بھاں بھاں کردی
گھر میرے دی

ویکھ رسوئی

میتھوں آ کے پُچھے کوئی

نویں سال دی دیاں ودھائی

ایہہ سچی نظم ہے صرف پتر دے تھاں دھی لکھی ہے جو کافیے دی مجبوری پاروں لکھیا گیا ہے

ایدھی دے ٹرجان تے

سبھ دکھیارے مار کے آکھن ڈھائیں

کون کرے گا میری رکھیا

کون بنے گا باپو

کہڑا دُدھ پیاوے گا

تے

کون کریگا

دال دوا تے دارو

کون سنے گا بپتا میری

آگو تے سبھ، بن گئے ڈاکو

ڈاکو بن گئے آگو

روندا کل جہان وے باپو

روندی پھر دی بھا گو
کون لیا وپن کے روٹی
کیہڑا آن کے روکو گا
جتےّ پیندی سوٹی
کتھوں لیا واں ہیرا ایدھی
آپ تاں کھاوے دال تے روٹی
سانوں دیندا بوٹی
اج مریاں تے
لاش تیری تے
کٹھے ہو گئے
موہرے موہرے
آ گوسن یاڈ و مے
سی نیت جہناں دی کھوٹی
اٹھ اتا نہہ نوں
کر کجھ چارا
راول بہ کے
پانہ دھاڑ الوٹی

اُوم پوری جی دے ٹُر جان تے

میں نہیں مندا
وچھڑ گئے اوہ
جو ٹُر گئے قبراں ولے
بن کے تارے
چمکن پئے اوہ
ویکھ لئو امبراں ولے

سُن حا کُو ویر پیارے وے

جے ہوون اِک دو پل وادھو
تیرے یار رُجھویں بہتے نیں
میں سُنیا ہے توں گھر لاگے
سڑکاں، پُل تے لہور نگیاں
کجھ لاریاں یار چلائیاں نی
میں خُوش ہوئیاں ایہہ سُن حا کُو
توں ریل چلائی ہے، بہوں وادھو

جھدا رنگ ہے میرے رنگ ورگا
جے ویہل ملے تینوں ٹبراں توں
جو پالدا ہیں توں وکھو وکھو ویرے
جے ویہل ملے تینوں کھادھاں توں
تاں سُن میری عرضوئی بلیا
میں ٹُر چلیاں بن پانی دے
میرے بعد ہزاراں تڑفن پئے
توں ٹک پانی دا دیدے اوئے
ساڈی جند بچالے سگیا وے
تیتھوں ہورتاں کجھ نہیں منگیا وے

میرا شہر کھوڑ جتھے تیل نکلدا اے اوتھے پچھلے ۲ مہینیاں توں پانی بند ہے تے لوک ہڑاں دا گندا پانی پین کر کے کالے یرقان دے مریض بن چُکے نیں کم وبیش ہر گھر دے ۲ توں ۳ جی اس مرض دا شکار ہو گئے نیں ۔ پہلاں ۱۳ سال دا اقبال ولد حسو خان جو پہلا معصوم ہے جو دوائی دے پیسے نا ہون کارن اس بیماری دی وجہ توں دنیا چھوڑ گیا۔ اوہدے مرن دی خبر سُن کے کاش میں اس توں ودھ کجھ کر سکدا۔

حیدر رِگیا گواچ

میں وی ’مومن‘ توں وی ’مومن‘
چُکن والے ’اوہ‘ وی ’مومن‘
تیرے اُس محبوب دی ربّا
درسائی ہوئی

سُنت تے ٹُرنا
سبھ ضراری اڈے راول
ڈھا کے رکھن والے 'مومن'
یا فِر اوہنوں
نت اُسارن والے
دِس دے مالک مینوں
پچُھن دی نہیں جاچ
اسے چکر دے وچ ربّا
حیدر رِ گیا گواچ

مشعال دے قتل تے

سیک پیا' کیوں اُلاہمے دیویں
بلدے یار اُلمیاں نوں
بالن وی تُوں آپ ہے ڈاہیا
تیلی وی تے آپے لائی
بن پگھیاڑ تُوں
نِت دِیہاڑے

زخمی نا کر بُوٹے

سِکھ لے کُجھ تے دُنیا کولوں
گُر پیار پریت نبھاون دے
وِچلی گل نکھیڑ یں نہ تُوں
کیوں پوتھی وکھ سُنائی
عیب نہیں لکُنے تیرے بلیا

نت دِیہاڑے
مار کے پُھوکاں
دیوے نال بُجھاون دے

جہناں دے ولوں دُ بھے، توں کھاویں
جُگنو ایہہ نے باغاں دے
سِکھ لے راگ جے آوندے نہیں تے
ایویں تانہ بھن تُوں بلیا
میری سُر تے سازاں دے
ویلا ٹپ نہ جاوے کِدھرے
دھر لے کن تُوں، عرض مِری تے
ساڑ سواہ ہو جاسی گلی
جے نا سانبھی جُلی

ماردیو.جی

چھڈ ولکھنا پڑھنا سارے.جی

دنیا تے ہے جھوٹھا جیون

سچ دے راہ ول

ٹھل پوؤ سارے

دودھ تے شہد دیاں ندیاں اندر

چل کے سوہنا تاریاں لائیے

چلئیے رل کے سارے

حوراں ہتھوں

گھڑے شرابی رج رج پیون

نکلو سُتھن چُھنگ لووسارے

ایہہ شیعہ جاندا

ماردیو.جی

ایہہ سُنّی جاندا

ماردیو.جی

ایہہ لگے جاندے مرزے والے

ماردیو.جی

ویکھ شریں تے جھنڈے لگے
ڈھاکے سارے ساڑ دیو جی
بے پردہ ایہہ دھید وجاندی
ماردیو جی
ایتھے سبھ نے بالک پڑھدے
بول نا اگوں
سُن داجاتے کرداجا
کیہہ دتا ہے
ماردیو جی
ایہہ تاں ''خانہءِ خُدا است''
بندے سجدے دے وچ پئے نے
لگدے اپنے یار وہابی
ماردیو جی
ماردیو جی
کُجھ تے یار امینوں وی دس
چُپ چُپیتا ریہہ توں جنتی
بمب برود بناندا جاتُوں
کم ودھاتے سُنداجاتُوں
بندے سارے ماری جا

اِکو وِرد تُوں چیتے رکھ
ماردیو.جی
ماردیو.جی
ہُن تے خلقت مرمُک گئی اے
کُجھ نا کیہہ توں ماری جا
میری وی تے سُن توں یارا
کیہہ ریہا ہاں وستی اندر
چارے پاسے شانت پئی ہے
مرمُک گئے تے اُجڑ گئے نے
رب دا نام اُچارن والے
سوچ ریہا ہاں
جے کلا ریہہ گیا خالق
میرے وانگوں گھابرجُو گا
تُوں کیویں گھبراویں غِلما
جے چارے پاسے شانت پئی ہے
لے بمب پھڑا تے چھیتی پاء
سِدھوں سِدھے جنت جاییۓ
رنگ برنگے کھانے کھاییۓ
کُن فیا کُون نوں ویکھ تاں سہی تُوں

صدیاں لگیاں
لان نبیڑے
لہودیاں یارا
ندیاں وگیاں
مار مار کے تھکے پئے ہاں
کُتی دُنیاداری دا
قصہ مُکا
سارے سچے راہ ول ٹُر گئے
اسیں وی
سچ کھنڈ ڈیرا لایئے
سوہنیاں سوہنیاں حُوراں دے لئی
جا کے سچے گھر دے اندر
غِلماں دے نال لُطف اُٹھایئے
چھیتی کرتوں بمب پھڑا
نیڑے ہوتے چھی پاء
جینا کُتا صفل بنا

طالبان لیڈر احسان اللہ احسان اللہ دی گرفتاری تے

ہو گئے کھسم اساڈے ننگے

ہو گئے کھسم اساڈے ننگے
جہناں پُھل اساڈے ڈنگے

کاہنوں دیندے پھرو صفائیاں
مُنے کیس اساڈے تُسی
سنگ رل کے بھیڑیاں نائیاں
آ گئے چھی پاون سانوں
جدوں کسھم اساڈے کھنگے
کَنج قاتل ہو گئے چنگے
ہو گئے کھسم اساڈے ننگے

جیہڑے پڑھدے پاک کلام
جہناں کیتا قتل عام
کھٹے رج رج یار انعام
ہن کھسماں اگے بہہ کے
پئے پڑھدے رام رام
ہتھ لہو تُہاڈے رنگے
ہو گئے کسھم اساڈے ننگے

ویکھو بیٹھی جوڑی بھائیاں
مل گئے داہڑے نال سپاہیاں
تکیا سبھ کجھ ہن تے راہیاں
چل تھلے آ ہن سائیاں
سنگ رل کے راول دے
فِر رج رج لیئے پنگے
ہو گئے کھسم اساڈے ننگے

اج پاکستان دیاں اخباراں پڑھ کے پتا لگا کے میرے ور گے مزدوراں
لئی وڈیاں لوکاں بس تیہہ دن ٹپان دے خاطر پندراں ہزار اشرفیاں دی بے انت مایا رکھی گئی ہے

۲۰۱۷ دے بجٹ تے لکھی نظم

بھلا ہووے "ڈار" توں وچھڑے ڈاکو تیرا
لے پھڑ لے اجرت یار میرے
تے گن گا میری یاری دے
ڈھڈ ھ تے بھنہ لا کاٹھی روٹی
قبضے لاگھن باری دے
اک تے کم توں کر لے اپنا
ٹٹی تاکی جڑ جاؤ یارن

ترڑ فدالو کی ویکھ نالیون

تینوں یار پپاری دے

میریاں ٹوہراں ویکھ کے جگ نے

تھاں مرجانا ویکھیں ٹھگ نے

دسنی یار ترقیاں ہوئیاں

کنج تکسن اوہ لاشاں ڈھکیاں

ویکھیں توں فرقرضے ملسن

سڑکیں ساریاں گڈیاں بھجسن

پکیاں پکیاں قبراں ہوسن

ہتھیں آپ دعا چہ کرساں

جنتیں جاجاڈیرا لاساں

رب دا بھانا خوب مناساں

راول حوراں رج رج ڈھاساں

بچساں نت سنگسار نا ہوساں

حاکو تیرے گاؤن گاساں

اوکھے اکھر تے اوہنا دے معنے

باری: کھڑکی۔ قبضہ: کھڑکی دے دروازے نوں لگے قبضے۔ پپاری: اٹک دے علاقے وچ رسوئی مطلب باورچی خانے نوں پپاری کہندے نے بھجسن: اتھے بھجسن توں مراد دوڑنا ہے

ساڈی عدالت دا بے نظیر فیصلہ

لاش تیری دفنا بیٹھے
جو کھٹنا سی اوہ کھا بیٹھے
ہن جتنے ساڈے بو مارن
اسے کارن بوہا ڈھوا بیٹھے
سب زوراور جو کھلر گئے
کنج کٹھے سن لکا بیٹھے
ہتھ مارنا کم نہیں چنگا جی
وچ روڑی دھی گوا بیٹھے
سب منہ بیٹھے نے کراوہلے
پئے سرکھر کن سب بن بھولے
پئے اکھاں ساہنویں ٹوٹے نے
نہیں جڑسکدے بھانویں دسدے نے
کھا گئے وتیچ کے چھولے
اسی گاون گان دے قابل ہاں
ہن زندگی ساری سُر لا کے
تیرے قتل دے ڈھولے گانے نے
اسی راکھے راول ریتاں دے

اس ریت نوں سینے لاون لئی
کئی جودھے یار گوا بیٹھے

ثناور چدھڑ نوں ورھے گنڈھ دی ودھائی

تیری قلموں ہووے ماں
رج رج مالو مال
مان کرے ماں بولی
توں جیے سالوں سال
رب کرے اوہ آوے ویلا
رل چیراں چھاتی ویریاں
چک برچھی بگدے بھال
توں جیے سالوں سال

میرے ولوں عید مبارک

حال وے ربا عید لیاویں کاہنوں
یا تے حال سوار اساڈے

یا تے مار مکا

تیرا کم ہے رزق اپڑانا

کیڑیاں تائیں

میں ہاں سبھ مخلوق توں افضل

گندگی دے ڈھیرے سٹ کے کاہنوں

میں تیکر اپڑائیں

جیکر تیتھوں

اپنا کم نہیں پورا ہوندا

کاہنوں مار مکایا' میرا ابا

دس کھاں ربّا

بے دیناں نوں سبق سکھاویں

سانوں کر ذلیل وے ربّا

کمال تیری دلیل وے ربّا

حال وے ربا حال وے ربّا

سڑکاں کنڈھے تیل دا ٹیمپو لدیا تے لوکی لٹن گئے

تے اگ لگ کے سڑ مرن والیاں دیاں لاشاں دا مل وی یہ لکھ پاون والے خادم اعلی دے ناں

اگ وچ تل کے جثہ سوہنے، سانوں تار گئے

ڈھڈ میرے دے قرضے خاطر، ابو ہار گئے

پچھو جا کے اردے (طیب اردگان) نوں

کداں روکو ''بے درکاں'' دی گمراہی
کوئی سکھے جا کے اردے توں
کداں روکو پکھیاڑاں نوں، فصلاں دی جد کرن تباہی
کوئی سکھے جا کے اردے توں
کندھاں لکھی کنج مٹایئے کالی شیاہی
کوئی سکھے جا کے اردے توں
سینہ تان کے وچ مدانے کنج کھلووی دا
کوئی پچھے جا کے اردے نوں
سڑکاں کھلرے گند نوں کداں دھووی دا
کوئی پچھے جا کے اردے نوں
جنتا دے نال کھل کے کیویں سیس کٹانا
کوئی پچھے جا کے اردے نوں
قہری دھپ وچ ٹھنڈا بدل کنج وسانا
کوئی پچھے جا کے اردے نوں
بوہے پچھے لک کے رونا راول کلا جانے
فر کوئی جمے ساڈے ول' یا پھاہے لگنا کلا مکلا زلفی جانے
اج دے دور اچ دنیا بولے کنج کوئی "ہلا"
پچھو جا کے اردے نوں

بھٹو

دیوے دی بلدی لاٹ سی لوکو
کمیاں لئی تے ٹھاٹھ سی لوکو
نال طوفاناں جو نہ بجھیا
بجھدا ایں تے اکھیں تکیا
دیوا اوہ سنسار دے ہتھوں
ستے گھوک سی مورکھ لوکی
جدلمی کٹنی واٹ سی اوکھی
نیہری رات دا جگنو راول
دشمن ہتھوں ہار نہ ہویا
گھر دیاں زلفی مار مکویا

ہڑ دے گندے پانی پیندے سندھڑی دے پتر دی چیک

ویکھ نی امڑی یار بلاول پانی پیندا
ول ول مر داول ول جیندا
صدیاں ہویاں حاکو مٹھڑا
کنڈ ولا کے

ست آسمانی

دور دوراڈے
گجھیا رہندا
دھرتی والا ڈا کووی نہ پھیرا پاندا
اس دے سینے پھٹ جو لگے
کوئی بے دردی
آنہیں سیندا
ویکھ نی امڑی یار بلاول پانی پیندا

ہاشمی دیاں پریس کانفرنساں

بول جو گیا بول توں
اوئے بول جو گیا بول
آ نکل پڑاں وچ مٹھڑ یا
توں بند کتاباں کھول
نقطیاں دے توں نقطیاں وچ
مار لکیراں مار
دور کریں توں سوہنیاں
جو وچ کہانی جھول
بول جو گیا بول

روڑی توں گند پھرولدے معصوم نوں دیکھ کے

نظم

میں چاکتاباں ٹردا ہاں
اتھے رُوڑی تے بہہ پڑھدا ہاں
ماں لئی دارو گھن آندا
نالے پیٹ دا دوزخ بھردا ہاں
میرے ملکھ دا پہیہ ٹردا ھے
میں اتنی سیوا کردا ہاں
ماں شکر منادی ہے رب دا
جدوں روڑی توں پڑھ کے مڑ دا ہاں
جدوں آ گوروندن میری خاطر
میں اپنے آپ تے کڑھدا ہاں
ماں لہودے اتھرو روندی ھے
جدوں قہری دھپ دی سردی وچ
میں روز دیہاڑے ٹھردا ہاں

جنرل مشی دے نندن جوگ بیان تے

انج دے سپہ سالار نے ایتھے
رکھن پئے کتاب نوں پاسے
خاکی نے وِدواناں ورگے
باقی سبھ درگت تے ہاسے
سارے سیس نواوو اگے
جنتا زہر تے اوہ پتاسے
قاتل ساویں ہوہو بولن
بند کتاباں آپے کھولن
قاضی وی تالے لائی بیٹھا
جنتا نوں پھاہے لائی بیٹھا
کوئی تاں بولے کوئی تاں نکلے
ہر کوئی ہوش گوائی بیٹھا

رتھ فاؤ جی

کوئی دس آوے اوہدے پتراں نوں ماں ٹر گئی نے رتھ فاؤ جی
اٹھو رل کے سارے قبر اوہدی تے پھل اتھرو دے رکھ آو جی

دوقومی نظریئے دی گل کردیاں جدپاکستان دے قاضی

نے بیان دیندیاں ہندوقوم داناں لین توں انکار کیتا اس موقعے دی گل

کوئی اکھر چار چہ بھیجیں ہا، میں تحفہ گھلنا قاضی نوں

اس بشر تیرے نوں نندیا ہے، میں پلٹاں کنج اس بھا.جی نوں

ڈاکٹر روتھ فاؤ.جی داسفر آخرت

رب ساڈا گم گیا ڈھیرے وچ

اسی چھڈ جانا

جدوں ویہڑے دی اس رونق نوں

فرلبھنا نہیں تینوں جگنوں.جی

رات دے شوہ ہنیرے وچ

ایتھے روپ طبیباں وچ راول

پیئے ناگ نے وسدے جنگلاں دے

کر پتر مہیڑ ٹر گئی ہے

لاوارث بیٹھے ڈیرے وچ

ہن کیہڑا سینے لاوے گا

انج یار شفاواں لبھدیاں سن

رب دسداسی اس چہرے وچ

اوہ چہرا اوہلے کی ہویا

رب ساڈا گم گیا ڈھیرے وچ

لہوروں گواچن والیاں دے ناں

مست توکلی، شاہ بھٹائیا
تیرے سموں نوں، تیری وائیاں نوں
جو ساڑ مٹیندے پئے سن
آ ودیکھو اج اس وگن وچ
وارث، بلھے، شاہ حسینے
سبھ یار گووندے پئے نے
لکھ شکر کراں میں تمغیاں دا
جو یار ونڈیندے پئے نے

مست توکلی: بلوچستان دے صوفی شاعر جہناں دی شاعری دا مین کردار سموں ہے
شاہ بھٹائی: سندھ دے صوفی شاعر جہناں دی شاعری دی صنف وائی ہے

ساحر لدھیانوی دی برسی

کنج دس آواں اج ساحر نوں
تیری کوتا انجے پئی چیکے
جیویں چھڈ گیا سیں توں روڑی تے
ہے خلقت انجے پئی کوکے

کوئی حال نہیں ایتھے عاشق دا
نہیں قبضہ ملکیار اشک دا
انجے سڑکیں اج وی سوندے نے
پئے بالک بھکھے بھوندے نے
کجھ لوک محلیں وچ بیٹھے
ہن ہتھ اوہناں دے وچ پیٹھے
رکھی بیٹھاں رب دی لج وی میں
ہاں دوزخ پالدا اج وی میں
دو ڈنگ دی سکی روڑی توں
نہیں اٹھد انت پئی پھوڑی توں
کنج دس آواں اج ساحرنوں
تیری کوتا انجے پئی چیکے

''سندھ دھرتی تے فضل جٹ دی پرفارمنس دے ناں''

آ ویکھ بھٹائیا وے تیرے در تے بھنگڑے بلھے دے
آ اگ بھڑکا ئیے وے مسماندے دھخدے چلھے دے

پنجابی شاعر منو بھائی دے ٹُر جان تے

اوہ ٹُر یا تے جاپے, میرا ویہڑا اُجڑ گیا
فر اک ہنس پکھیرو راول, ڈاروں وچھڑ گیا

عاصمہ دے ٹُر جان تے

ٹُر گئی دُکھڑے پھولن والی
ویریاں دے اگ لاون والی
وچ ہنیری رکھیا کردی
دیوا نت جو بالن والی
شیہنہ ورگا سی جگرا اسدا
پہاڑ دے ورگا ہتھ رکھدی سی
ظالم دے گھر ڈھول نے کھڑکے
میرے ول تے پھوڑی پئی اے
ٹرگئی وار جھلاون والی

آ ویکھ نصیرا پیرا

اج پیر تے ہٹیاں پا بیٹھے
مہر علی نے بوٹے آں
ویچ کے سارے کھا بیٹھے
جیہڑی کوٹھی چاڑھی علمے نی
اوہ راول ساری ڈھا بیٹھے
" کتھے مہر علی کتھے تیری ثنا"
ایہہ سطراں یار بھلا بیٹھے
آ ویکھ نصیرا پیرا وے
اج پیر تے ہٹیاں پا بیٹھے

ساجد مسیح دی فریاد

تیری گل دا میں اعتبار کراں
کدے ساہمنے آ کے بولیا نہیں
نت ماردے تیرا ناں لے کے
نالے آکھیں قتل نردوش اُتے
کمب جگ تے کل جہان جاندا
ساڈی لاش نوں تکڑی تولیا نہیں
تیرا من اجے وی ڈولیا نہیں

ملالہ

میں جُگنو ہاں اوہناں راہواں دی
جتھے دیوے سب مسمائے نے
درساں دے بوہے پُتراں نے
آبماں نال اُڈائے نے
پرقاتل سارے سن لئیون
میں بالک سب پڑھانے نے
جیہڑے کنڈے کھلرے راہاں دے
میں ہتھاں نال ہٹانے نے
سن لیون ساڈے قاتل جی
میں ہر اک بالک پا جھولی
جیہدے سر دیاں چھانواں کھسیاں نے
میں اُٹھ کھڑناھے کھا گولی
میں نال کھلونا علماں دے
میں دیوے بال کے رکھنے نے
اسی جنگ لڑنی ھے مُلیا وے
ہتھیار بنا کے قلماں دے
سن لیون قاتل گمراہیے

جیہڑے درس گرائی جاندے ھو
او تھے جگنے نے فر دیوے جی
سن قاتل میرے دیس دیا
میں رُلدے ھوئے بالاں دی
ماء وی ہاں تے لالہ وی

پلیجو وی ٹُر گیئے

اج پُت بھٹائی دا،
گیا ماں دی جھولی بیٹھ
ہاں وین کریندی راولا،
گیا ٹُر سندھڑی دا سیٹھ

کجھ میریاں سطراں بارے

فیس بک تے میریاں سطراں جدوں میں پوسٹ کردا رہیا تے سجن اوہناں تے آپنے وچار پوسٹ کردے رہے میں سمجھدا ہاں کہ جو سطراں بندے نوں آپ مجبور کرن کجھ لکھن تے اوہ ہی درست گل ہوندی ہے جو آپ فرمائش کر کے لکھوائی جائے اوہ ممکن ہے لکھن والا لکھن توں پہلاں سوچ کے بیٹھا ہوندا ہے کہ تعریف ہی کرنی ہے سو پہلاں توں لکھے لکھائے اکھراں وچ ہیر پھیر کر کے دوستی نبھا جاندا ہے جو میرے نذدیک درست رائے نہیں ہوندی سو میں آپنی پہلی کتاب والی روائت نوں برقرار رکھدے ہوئے کہ جدوں فیس بک دی سہولت نہیں سی تے میرے سینئرز نے اس زمانے وچ میریاں جو سطراں کسے وی ادبی پرچے وچ چھپیاں تاں اوہناں اپنی رائے دا اظہار چٹھیاں پا کے کیتا سی جہناں وچوں اک اک دو جملے لے کے میں کتاب دے بیک ٹائٹل تے چھاپے سن اجکل تے فیس بک نے ایہہ سہولت دے دتی ہے کہ تسی آپنی چیز پوسٹ کرو تے اوہ پل وچ لکھاں لوکاں تیک اپڑ جاندی ہے تے لوک فوراً آپنی رائے وی دے دیندے نے جہدے وچ تنقید وی شامل ہوندی ہے سو میں تنقید تے پسندیدگی والی دونوں آراء شامل کرر یہاہاں میں سمجھداہاں کہ اس حوالے نال ایہہ اعزاز وی حاصل ہے کہ پہلی وار کوئی آپنی کتاب وچ تنقید وی شامل کرر یہا ہے کہ میں اس نوں آپنی طاقت بنایا ہے کہ میرے تے تنقید کرن والے میرے خیر خواہ ہی نے جو میریاں غلطیاں درست کر کے مینوں ہر حوالے نال پرفیکٹ دیکھنا چاہندے نے میں ساریاں دوستاں دا شکریہ ادا کرداہاں۔

ثناور چدھڑ:۔ راول اپنی دھروں ہی باغی ہے۔ ایہہ کوئی عیب وی نہیں۔ جد دھرتی ماں دے ساہ گھٹ دتے جاون تاں نابر ہونا بن دا ہے۔ اس گیت وچ وی راول نے نابرتی نبھائی ہے۔ گیت دے مٹھڑے انگ وچ وی دھرتی دے جایاں نوں پریریا ہے۔ کوڈی کھیڈ نوں یدھ بنا دتا ہے ویرنے۔ انج لگدا اے جویں عرب جنگجو رجز پڑھدے میدان وچ اتردے سن، راول وی اپنے سمے دی رجز پڑھدا میدان وچ نتر کھلوتا ہے۔ جئیو راول ایہہ ہی راٹھا چاری ہے

عرب جنگ سامے اپنے بہادراں نوں لڑن لئی ونگاردے جہڑا کلام/ شاعری پڑھدے اوس نوں رجز آکھیا جاندا سی۔ اوس شاعری وچ عرب سورمیاں دے کارنامے بیان کر کے جودھیاں دی رت پنگھاری جاندی۔ راول راٹھ دی شاعری پنجاب دی رجزیہ شاعری آکھی جاسکدی اے

ثناور چدھڑ:۔ اصلی ماں جنم دیندی ہے، ددھ پیا کے جوان کردی ہے۔ دھرتی اپنی چھاتی تے کھڈاوندی ہے، اس جوانی نوں رنگ روپ دیندی ہے۔ دھرتی ماں دی وڈیائی ایہہ ہے کہ ایہہ سانوں ہی نہیں ساڈی ماواں نوں وی اپنی چھاتی وچ شرن دیندی ہے۔ دھرتی تے ماواں دی وی ماں ہے۔ شکر ہے اس ماں دے جس لکھن والا راول راٹھ ہے۔ ہاں اسیں اس گل تے مان کر سکدے ہاں کہ اسیں راول دے عہد وچ جیون بتیت کیتا۔

محمد اشفاق ایاز:۔راول دیاں نظماں وچ اک وی لفظ اوکھا نئیں۔اصل مسئلہ اے وے کہ اسی اصل پنجابی تے اصل لفظاں توں بہت دور چلے گئے آں۔ساہنوں پتہ ای نئیں کہ پنجابی کی اے تے ایہدے کیہڑے لفظ نیں۔راول راٹھ دی اک خوبی اے وی اے کہ اوہنیں اصل لفظاں دی پہچان کروائی اے

شہزاد مدنی:۔واہ واہ واہ راول صاحب آپ نے تو تن بدن میں آگ لگا دی کیا کہنے میری والدہ صاحبہ نے تو جب آپ کی نظم ہمیں گنگنا کر سنائی تو یقین جانے کے بندے کا دماغ گھوم جاتا ہے کاش میرے ابّو اجازت دیتے کہ میں امی جی کی آواز یہاں شیئر کر سکتا افسوس

شہزاد مدنی:۔میں آپ کو انفرینڈ کر رہا ہوں آپ کی نظم سے تو غدّاری کی بو آ رہی ہے میرے ابو سخت ناراض ہیں آپ کو میری فرینڈ لسٹ میں دیکھ کر آپ کو کافر کہتے ہیں

سچل بھٹی:۔بوہت ودھیا گیت اے، اک اک اکھر نگینے وانگ اے جنہوں مندری چ جڑیا جاندا اے. اج پہلی وار آپ دا کلام پڑھ رہیا واں دل کردا پڑھدا ای جاواں

احمد رندھاوا:۔راول جی تسی آپنی ماں دھرتی دے انملے ہیرے او۔۔۔تہاڈی ہوند تے سانوں مان ہے۔۔۔

بہت کلاسک اکھر ورتے دے اوراول جی......مزاہ آ گیا......ڈھن چکڑے دی بھر گئی آ......بیوٹی، مٹی گھول کے بیٹھی آں...بہت ودھیا

زاہد میرانی:۔بہت خوب ڈیئر، شالا تیری کوک پنجابی سن جاون.

فہیم چودھری:۔راول یار توں تے سوچن تے مجبور کر دینا ایں مولا سلامت رکھے تینوں کمال دا لکھدا ہیں واہ واہ تے کمال کر دتی توں

پرویز اختر:۔راول صاحب اسی تے من نوں چھپا چھپا کے رکھدے ساں لیکن آج تسی دسیا کے من دے نال چلو اہن وچھپاؤنا سبھ کجھ من دے نال ہے 'کعبہ من دے اندر'

اسی تہانوں انعام دینا چاہندے ہاں سبھ توں وڈا انعام دعا ہی ہے جو اسی منو دے رہے ہاں حیاتی مانو جی

محسن آرائیں:۔'کعبہ من نے اندر' نظم بہوں سوہنی ہے کدوں شروع کیتی کدوں مُکی احساس ہی نہیں ہویا

لیاقت رانا:۔نئیں ریساں تیریاں روال راٹھ. پر ایہہ گل سمجھ نئیں آوندی۔۔۔ تسی اپنی گاڑھی پنجابی پردیس رہ کہ وی یاد رکھی اے بلکہ سوہنے سوہنے شعراں دی صورت ساڈی ماں بولی نو بھلن والیاں نوں سناوندے وی جے۔۔۔ جیوندے رہو ہسدے رہو

تیوسدے رہو

اقبال سرویہ:۔ھائے"راول صاب نہ لکھیا کرو کسے دن مارے جاؤ گے منہ تے ٹیپ لا کے اکھاں تے پٹی بنھ لؤ کناں وچ روں پالو جی

اصغر علی صابری:۔بوہت ای ودھیا وچاراں دے مالک ہو تسی واہ جی واہ۔۔۔ماردیو جی

محمد عمران:۔میرے کول الفاظ نہیں جڑدے پئے کہ کیویں تعریف کراں

راول ملا نہیں ریہا دسن دی کوشش کردا اے کہ اولوک جیرے ساڈے ہی نے او مارکس نوں پڑھ کے تے وڈے بندے نے لیکن اپنے وڈیاں نوں نیں پڑھدے

وادھو وادھو وادھو

منور لاکھا:۔ملا دا تقابل پولی نال؟ واہ۔۔۔

پر نہ جی نہ پولی نال اینی وڈی زیادتی۔ملا تے تانی توڑ دا جے پر پولی ٹٹیاں تنداں نوں بڑے وڈے صبر دے نال واری جوڑ دا جے۔جد کہ ملا تے فساد دا بہانہ لبھ دا جے۔ملا فضلے تے سوا جو دی مثالاں تہاڈے سامنے ہیگیاں جے۔بہر حال پہنچیا ہویا تخیل۔۔۔واہ سواد آ گیا۔

اظہر اقبال:۔چلو شکر اے راول صاحب۔کوئی تے ہے جہیڑا پنجابی داوی والی وارث اے

نیئر ہاشمی:۔زبردست،راول راٹھ جی،تہاڈی شاعری دا جواب نئیں،ہر دفعہ تہاڈی کویتا اک نواں سندیسہ،نواں پیغام،نواں سنیا لیکے آوندی اے،بوہت ودھیا،بوہت خوبصورت کلام

تسی دے میں منکے منکے

راول دی کوتا دا ایہ piece اک اچیچی،اک من مندر چون نکلی واج ہے تے ساڈے سوہنے دیس پنجاب دے اس محول دی،اس ویلے دی تصویر کشی کر دی اے جیڑ ی اک سچے پنجابی دے دل دی واج ہے،راول نے ایہہ کوتا آپنے سوہنے شعراں دی لڑی چ پرودتی ہے،انج ہر پنجابی ایہوای بولدا ہے سوچدا ہے تے من ہی من چ گنگناندا ہے،

سیف لوڑکا:۔بہت خوبصورت انداز وچ راول جی بہت وڈی تے سچی گل کردے ہو۔سلامت رہو

ایم عمران راؤ:۔راول صاحب اللہ پاک تہانوں لمبی عمر دیوے سرکار تسی تے پنجابی زبان دا اک اثاثہ ہو...

یاسر خان:۔راول جی ایتھے تے لکھن پڑھن دے لفافے وی ملدے نیں شرط اے جے تسی بلھا شاہ نا بنو البیرونی بنو

کاشف حسین:۔راول جی پنجاب دی کلاسیکی شاعری دی نشانی نیں تے پنجابی ادب دا اثاثہ جیوراول جی،تسی جیوندے او تے ٹردی پھردی پنجابی دی لائبریری وانگ رہے ہاں صحت لفظ وی تے خالص بولی سنن نوں مل رئی اے

ساندل باریار:۔کج آکھن جوگا ریہا ای نہیں،گلاں سچیاں پدھریاں جنہاں توں اساں مکھ موڑیا،پنجابی پنجابی بس ناں دے رولے راول جی تساں تے پٹ عشق دا بنھ چھڈیا کمال جیا کمال۔دودو ہتھیں سلاماں اچیاں کیتیاں ماں بولی دیاں شاناں

راشد مراد:۔پاکستان بنان توں لے کے ہن تک پنجاب تے پنجابیاں نوں وڈھن ٹکن والا ظلم جاری اے۔۔۔راول جی جدوں تک پنجابی آپ نہیں اٹھ کھلون گے اوناں چر تے فیراے کم بند ہووے گا

اخلاق مرزا :۔کُجھ ڈوہل مصلے پا کی لئی،تے باقی راول پیتی اے

پنجابی بیٹھک:۔

راول تیرے ڈھولی
بول دے نیں ماں بولی
مست ہوئی دنیا ساری
جدوجا ڈھول ہولی ہولی
اج دا پنجابی جد جمے
آکھے میں کیتھے اکھ کھولی

عمران رائے:۔اک اک لفظ نے پینڈے دے لہونوں گرمادتا اے،بہت خوب سر

قمر ساجد:۔"جو گرم ہواواں جھلیاں نے "سب توں خوبصورت نظم ہے تیری

پروفیسر سعید احمد:۔بہت ودھیا،واہ،کشتی نوح والی بوڑیں ہا،کمال اے،اخیر ہوگئی

سمعی محمد:۔رب دی سہوں۔کسے جیوندی قوم دا ایہو جیا لکھاری ہندا تے اس ویلے کسے یونیورسٹی وچ وائس چانسلر لگا ہندا یاں لٹریری انسٹیٹیوٹ دا ہیڈ۔ویلہ آسی جد پنجابی قوم دی آکھ پٹی تے راول دے ناں انسٹیٹیوٹ تے یونیورسٹیاں وچ شعبے بنڑسن

نرجس بانو:۔,میرے وی راول جی دے بارے ایہی وچار نیں

چودھری منور:۔ راٹھ صاحب اللہ تہانوں حیاتی دیوے وڈا کم کر رہے ہو پر نالے مخالفت دا سامنا وی کر رہے ہو میرا مالک تہانوں اپنی حفاظت وچ رکھے تے اس طرح حوصلہ دے- ماضی توں سبق سکھا رہے ہو پر اسی تجربے آپ ہی کرن والے ہاں-

اصغر علی صابر:۔ بوہت ای ودھیا وچاراں دے مالک ہو تسی واہ جی واہ۔۔۔۔۔۔۔مار دیو جی

میاں محمد ارشد منیر:۔راول ویر جی اج اتفاق نال ای تہاڈی ویڈیو سامنے آئی تے فیر کئی ساریاں ویکھن نوں دل کیتا
ماں بولی پنجابی دے ایڈے وڈھے لکھاری نوں ویکھ سن کے کلیجے ٹھنڈ پے گئی
ڈھیر ساریاں ودھایاں تے دعاواں ویر جی
جیوندے وسدے رہو وسدا خوش رہو وویر جی

ظہور اظہر پنجابی:۔بُلھا تے چھلاّ قافیے ، تے اخیر لے مصرعے توں پہلا مصرع دسدا اے کہ جناب ہوراں بے دھیانی توں کم لیا

شاور چدھڑ:۔ظہور صاحب قافیہ تنگ لگا اے تے وزن عروضی اصولاں مطابق درست جے۔ ویر جی عروض تے قافیہ دی قید چوں کدی دی شاعری بہت اگے نکل آئی ہے۔ہن تک تے نثری شاعری دا تجربہ وی ہو چکا جے۔راول جی یورپ رہ رہے نیں اس لئی انج ہونا اچرج گل نہیں۔ہن انج ہی چلنا پئے گا

ظہور اظہر پنجابی:۔ایہدا مطلب اے ہُن وزن قافیے دا خیال رکھنا آلے ایویں او کھے ہوندے پۓ نیں

ظہور اظہر پنجابی:۔ بھا جی تہاڈی شاعری تے تہاڈے اُچی فکر من موہن اے شاور جی دیاں گلاں وی اجو کی شاعری دے حساب نال ٹھیک نیں پر تہاڈے ورگے اُچے تے اُگھے لکھاری ساڈے ورگے پرانی فکر دے پڑھنہاراں دا خیال رکھ لین تے چنگی گل ای اے ناں

شاور چدھڑ:۔ کسے شاعر/لکھاری نیں کویں اپنی گل ورتاونی اواس گل دا پابند کرنا ریڈر دا حق نہیں۔آزاد تے نثری شاعری اس شروع کیتی گئی سی کہ کسے خیال نوں عروضی پابندیاں وچ قید کر کے لکھن نال خیال داقتل ہو جاندا سی ،سو آزاد توں بعد نثری شاعر لکھی گئی۔شبلی نعمانی دی کتاب سیرت النبی وچ آپ صلعم دی پیدائش دے حصے نوں خوبصورت شاعری منیا گیا اے۔قرآن پاک نوں وی اہل عرب شاعری کہندے سن حالاں عروض دے موجد ہی عرب نیں۔اتوں او ہناں نوں اپنی زبان تے اینا مان ہے کہ اوہ اپنے آپ نوں اہل زبان تے دوجے عجمی یعنی گونگے متھدے نیں۔عروض دا بیماری عربی فارسی شاعری دے تحت ہی بہتی پھیلی ہے۔نہیں تے پنجابی ہندی شاعری دیاں لوک صنفاں ویکھو تے کئیاں وچ عروض دا اوس طرحاں دھیان نہیں ملدا اجویں عربی

عروض ہے۔زمانہ اگے جارہیا اے تسیں بیک گیئر کیوں لاوناچاہ رہے او

ظہوراظہر پنجابی:۔تسیں ٹھیک فرمارہ او پنجابی وچ روایتی عروضی نظام وی نئیں اے تے غزل قطعہ رباعی ورگیاں عربی فارسی توں آئیاں صنفاں نوں چھڈ کے باقی صنفاں وچ پنجابی شاعری کسے سخت عروضی نظام دی پابند نئیں پر اوہ نظماں جہناں وچ اچھا تیتر تے اچھا بٹیر والی کیفیت اے یاں جہناں وچ قافیے نوں اس طراں ورتیا جاوے کہ اواز ہکو جہی لگے پر زیر زبر پیش دا دھیان نہ رکھیا جاوے تاں بہتر اے کہ قافیے دی قید نوں اُ کا قبول ای نہ کیتا جاوے اس دا فیدہ ایہ ہووے گا کہ قاری دا دھیان کیتی گئی گل تے رہوے گا نہ کہ وزن قافیے تے۔باقی راول راٹھ ہوراں دی اس نظم وچ صوفیانہ فکر نوں اگے ودھان دی کوشش میری رائے وچ استوں پوری طراں کامیاب نئیں اے کہ اوہناں الف اللہ دی تھاہرے الف اولاّ ورت کے دراصل ہک واضح اصطلاح نوں مبہم اصطلاح وچ بدل دتا اے ہوسکتا اے ایہ رائے بہت سارے سجناں نوں چنگی نہ لگے پر مَیں جو رائے رکھناں اوہدا اظہار کردتا اے

ظہوراظہر پنجابی:۔اچھادی تھاہرے "ادھا تیتر ادھا بٹیر" پڑھیا جاوے

ثناور چدھڑ:۔ظہور ویر جی علمی پدھر تے جناب دا نکتہ نظر درست ہے۔میں تے اج دے عہد دے رواج تے غلط العوام دی گل کرر ہیاں۔رہی گل اولا دا مطلب سمجن دی کوشش کرو کہ اولا دا مطلب کیہ ہے۔اولا اول توں ہے۔ایسا اول جس توں پہلاں کوئی نہ ہووے۔انوکھا۔البیلا۔جے کجھ ہور ہے تے تہاڈا اعتراض گوکھیا پرکھیا جاسکدا اے۔ویسے تہاڈی بحث بے معنی نہیں۔سوچ دے در کھولن والی۔بہت اچھے ویر جی۔

راول راٹھ:۔درست فرمارہے ہو ویر جی انوکھی تے البیلی ذات ہی واحدہ ہولاشریک دی ہے

ظہوراظہر پنجابی:۔سُکھی وسّو جی ہُن گل نوں اگے ودھان دی گنجائش نہیں رہی

عباس ثاقب:۔ساڈے ورگے بڈھیپے وچ نویں نویں قدم رکھدے بابیاں لئی جو بچیاں دے رحم وکرم تے محتاجی ول ٹرپئے نے اوہناں لئی زہر بھری سچائی ہے راول تیری شاعری واہ

آل پنجابی ویر:۔سبحان اللہ رب تیریاں خیراں کرے مان جوگ مترا کمال دا کلام

مشتاق قمر:۔

ماتم ورگے خاب اساڈے ۔ گرجاں ورگی سوچ ۔ راول ہن کجھ......سوچ ۔ روز دھماکے سون نہ دیون ۔ ساڈے تے جگ ہسدہ ۔ لے لے رب تے نام محمد ۔ جنتاں دے گھر آئے ۔ موت دے گوہڑے سائے

نیلوفر سلطانہ:۔راول راٹھ جی... سلوٹ یو... کیا زبردست شاعری ہے آپکی... جواب نہیں آپکا ستے بلیس

عبدالرحمان: -ویر جی کمال کردتا جے تے دھرتی ماں نوں اوہ بندہ ای سمجھ سکدا اے جو اپنی جمن والی ماں نال پیار کردہ اے

منور چودھری: -راول صاحب آج دے سمے وچ تہاڈے جئے ہمت تے جرت والے شاعراں دی بڑی ضرورت ہے۔
بہت ودھیا جی

اشرف مخلص: -ایہہ ہر بندے دا کم نہیں کہ راول نوں سمجھے اور لفظاں دا نکھیڑ اکرے. چوکھے لوک تے میرے وانگ بس جھاتی پا کے اگے ودھ جاندے جے اور اس سمندر چوں لکھ حاصل نہیں کردے

فصیح باری خان:۔واہ... راول... واہ... دل کو مسلتی ہوئی درد جگاتی ہوئی شاعری آج کے عہد کا نوحہ آج کے عہد کی شاعری جیتے رہو سلامت رہو

آصف رضا:۔ راول اندر شیخ ایاز والا ردھم موجود ہے... شیخ ایاز دے گیت، بیتاں اتے نظماں نے پورے سندھ نوں موہ لیا سی... پر دعا ہے شیخ ایاز دی اخیر وانگوں راول دی اخیر نہ ہووے... (تے لگدا ہونی وی نہیں... کیوں کہ راول کسے اسٹبلشمنٹ دا کدے حصہ نہیں ریہا نہ رہے گا)

عباد نبیل شاد:۔واہ راول واہ تسی نظم وانگ گیتاں وچ وی چھا گئے ہو بہت خوب واہ

رحمت اللہ مانجوٹھی:۔راول راٹھ نوں میں کوئی تیہہ سال پہلاں جدوں میں روزانہ عوامی آواز وچ ادبی صفحہ دا ایڈیٹر ساں ملاقات ہوئی جدوں راول میرا صفحہ جوڑ دا سی فر کجھ چر بعد غائب ہو گیا پتہ لگا آپنا ڈیزائن اسٹوڈیو بنالیا جتھے بڑے سندھی لکھاری جاندے سن ٹائیٹل بنان واسطے تے کئی پنجاب نوں مندا بولن کڈھن والے وی لکھاری سن تے جاندے نہیں سن کہ راول سندھی پڑھ لیندا اے اوہ فر وی کجھ نہ کیہندا کئی تے اس دے پیسے وی مار جاندے سن پر مجال ہے راول دے متھے کدے وٹ دیکھے گئے ہون یار لوک میرے کول آندے تے میں سن کے ہسدا کہ اوہ پنجابی سامراج سب جاندا ہے پر کمال دا سامراج ہے کہ کجھ کیہندا نہیں فر پتہ نہیں کی ہویا اوہ کوئی چار پنج سال بعد فر غائب ہو گیا۔ہن کوئی پنجھی سال بعد فیس بک نے راول نال دوبارہ ملاقات کروادتی راول انگلینڈ اپڑ کے وی شاعری توں تائب نہیں ہویا تے نہ انگلینڈ اوہدے تے کوئی اثر پا سکی اوہ اج وی اوہ ہی سادا پینڈو جیا بندا تے اس دے خیال اج ہی سدھے سادے پر انچھو ہے تے نویں خیال انگلینڈ وی میرے سامراج دا کجھ نہں وگاڑ سکیا دیکھو اس دی اک نکی جئی نظم جس میریاں چیکاں کڈھادتیاں:۔

ہالی ٹرنا سکھدے بالک نوں ۔ توں ٹورنہ کھوہرے وٹیاں تے ۔ چھمکاں عازت کرویسن ۔ توں مارنہ لویاں گٹیاں تے

رحمت جی سندھی زبان دے نامور ادیب شاعر تے کالم نگار وی نے اوہناں اک لمبی پوسٹ لائی جس دا اک حصہ ہے (راول راٹھ)

فیس بک تے پوسٹ کیتیاں میریاں سطراں اُتے آئے کمنٹس :۔

Mazhar Tirmazi:-

Lively and powerful vocabulary with haunting images. Touching and reminding so much.

شناور چدھڑ:۔ راول گیت لکھے یا نظم اوہدے اگے لفظالی اپنی پوری پوتر تا تے ٹھُٹھتا نال ہتھ بنھ کے کھلو جاندی اے۔ اک اک اکھر کسے نگینے طرحاں چمکدا کئی کئی پکھاں توں چمکارے مارن لگ پیندا اے۔۔ منکھ نوں بار بار نظم/ گیت دا پاٹھ کرن تے مجبور کر دیندی ہے، اوہ سوچدا ہی رہ جاندا اے کہ اس گل دا ایہوی مطلب ہوسکدا اے تے ایہ وی۔ چنگی شاعری دا اک گُن ہے۔ راول دی شاعری پڑھ کے لگدا اے کہ اس شاعر دی عمر سالاں وچ نہیں یگاں وچ ہے۔ لگدا اے کوئی پچھلے یگ دی بات سنا رہیا اے۔۔۔ واہ او راٹھا واہ اسی دیش بھگتی سنْ تے ہے سی، پر ویکھی تیرے روپ وچ ہے

ظہور اظہر پنجابی:۔ بھا جی تہاڈی شاعری تے تہاڈے اُچی فکر من موہن اے شناور جی دیاں گلاں وی اجو کی شاعری دے حساب نال ٹھیک نیں پر تہاڈے ورگے اُچے تے اُگھے لکھاری ساڈے ورگے پرانْی فکر دے پڑھنہاراں دا خیال رکھ لین تے چنگی گل ای اے ناں۔

مقصود ثاقب :۔ بہت سوہنْیاں سطراں۔۔۔ واہ ونڈ ورودھ نوں ٹھلاں پاون والیاں۔۔۔ راول راٹھ تہاڈے بندیائی دے گن بڑا کجھ بدل سکدے نے۔۔ کرودھ دے زہر نال اظہار ای پیدا اے۔۔۔ مینوں تہاڈی کلا تے بندیائی تے مان اے

توقیر چغتائی:۔ راول راٹھ اساں نی جدید مزاحمتی تے صوفی شاعری نا اوہ ناں وے جس تے اسی فخر کر سکنے آں۔۔ جس ویلے اس پہلی واری کراچی چوں ’’چانن‘‘ ناں نا پرچہ کڑھا یا اس ویلے بی اس نا ساریاں کولوں وکھرا رنگ ایا۔ راول راٹھ اپنْے نظریے، دھرتی تے اس دھرتی تے وسنے آلے ساریاں کمزوراں نی آواز اے تے اساں اس نی آواز تے مان اے۔ پر اُساں نیڑیوں جانْنے آلے بہت اچھی طرح سمجھ سکدے نیں کہ اوہ کنا نرم تے ملائم انسان اے۔ اوہ کسے ناوی دکھ نہیں ویکھ سکنا چاہے اس ناں دشمن ای کیوں نہ ہووے، ویسے میرے خیالے چ اس نا کوئی بی دشمن نہیں، اختلاف کرن آلے تاں ہوسکدے نیں دشمنی کرن آلا کوئی بی نہیں۔ تے تسی جانْنے او اختلاف اس نال کی کیتا جاندا اے جیہڑا دوجیاں کولوں وکھرا ہووے۔ شاعری تاں پچھتر سو بندہ پیا کرنا وے پرے اس نا فائدہ کی جے اوہ دوجیاں کولوں وکھری نہیں تاں۔ دوئی گل اے کہ وکھری گل کرنے واسے ڈھناں ناڈو نہیں بلکہ دریاواں تے سمندراں نا تارو بنْنا پیندا، وکھرے وکھرے بندیاں ملنا پینا، وکھرے وکھرے نظریے آں پڑھنے تے سمجھنْے نی کوشش کرنْی پیندی، لوکاں نی تنقید برداشت کرنْی پینی تے انتہائی تحمل نال اوہناں آپنا نقطہ نظر دسنا پینا۔

طارق گجر:۔ کوئی شک نہیں۔۔۔ پنجابی مزاحمت نوں راول دی شاعری نے جویں موڑھا دتا اے۔۔۔ کوئی ہور نہیں دے سکیا۔۔۔ ساڈا کم ہورا ے۔۔۔ تے اسی آپ کرنا اے

فاضل جمیلی: راول نوں جدوں وی پڑھدا ہاں انج لگدا ہے جیویں میں صوفیاں دیاں پنج دریاواں وچ تر ریہا ہواں میری جاچے راول پنجاب ہے تے پنجاب راول ہے

ارشاد گوندل:۔ آپ جی دی شاعری دی سب توں زیادہ صلاحن جوگ تے قابل تقلید گل ایہہ ہے کہ تسی بے شمار متروک، بنجر تے تقریباً مردہ پنجابی اکھراں نوں زندگی دے رہے ہو پنجابی زبان دی سڑدی اجڑی دھرتی دی آبیاری کرن دے نیک کم نوں جاری رکھن لئی اللہ پاک تہانوں اسی طرح ہمت تے توفیق دیندا رہے آمین

رانا اشرف:۔ راٹھ جی، آپ جی دی صورت وچ پنجابی ادب نوں اک خوبصورت تحفہ ملیا ہے رب دی طرفوں. سلامت رہو سدا وسدے رہو ویرے تے ایہو جئی سوہنْی سوہنْی شاعری تے گلاں کردے رہو.

ثقلین انجم:۔ مانہہ ذاتی طور تے رومانوی شاعری پسند اے۔ پر تساں نی مزاحمتی شاعری وچ محاکاتی رنگ تے صوفیانہ ورتاوا بندے آں آپنْے ول چھک گھننا۔ اتوں تساں پنجابی نے ہر لہجے نے لفظاں نا استعمال ایہجا کرنے او جے گل اوپری نئیں لگنی۔ گل سچی ھونی تائیوں سدھی تیر دلے تے لگنی۔۔۔ رب سوہنا تساں حیاتی تے صحت دیوے۔۔۔

ارشد محمود:۔ راول راٹھ ہوراں نوں پڑھ کے مینوں انج لگیا جیویں میں سولھویں, ستارھویں صدی دے صوفیاء دے دور وچکار آ گیا ہواں.